

Inhoudsopgave

RO/Wonen.....	2
Bereikbaarheid.....	17
Economie	21
Energie	32
Landelijk Gebied	37
Natuur	44
Milieu.....	50
Klimaatadaptie.....	52
Klimaatmitigatie	54
Cultuur, Erfgoed en Recreatie, Toerisme en Sport	56
Water en Bodem	62
Financiën	68
Bestuur	69
Europa	81
Data / Digitalisering	86

RO/Wonen

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding Provincie Utrecht
<p>Woning- bouw</p>	<p>Dit wordt onder meer veroorzaakt door lange doorlooptijden van woningbouwprojecten, de rigide wet- en regelgeving over grondgebruik en bouwvereisten. Het tekort is hierdoor op de korte termijn niet verholpen (figuur 7). De inzet van het kabinet is om structureel 100.000 woningen per jaar te bouwen, passend bij de demografische en ruimtelijke ontwikkelingen de komende jaren. Hiervoor is de komende vijf jaar 5 miljard euro vrijgemaakt voor woningbouw en 2,5 miljard euro voor infrastructurele ontsluiting (<i>Miljoenennota, p. 19/20</i>).</p> <p>Hierbij zal er aandacht zijn voor het beter benutten en verbeteren van de leefbaarheid in de bestaande (woning) voorraad bijvoorbeeld door het stimuleren van transformeren, optoppen, herstructureren en woningdelen. Ook investeert het kabinet in sneller bouwen door minder belemmeringen en meer realisatie. Dit gebeurt door het opschalen van de woningbouw, het wegnemen van belemmeringen, efficiëntere processen en procedures, het stimuleren van innovatief en industrieel bouwen en meer capaciteit bij medeoverheden (<i>Begroting VRO, p. 9</i>).</p> <p>Mensen willen vaak wonen waar ze kunnen werken of studeren. Deze marktdynamiek leidt tot bedrijvigheid, wat weer andere mensen, bedrijven en voorzieningen aantrekt. Het resultaat is een ruimere arbeidsmarkt, meer kennisuitwisseling, veel toeleveranciers en een groter aanbod aan (private) voorzieningen en werk. Deze factoren hebben een positief effect op de productiviteit en economische groei (<i>Begroting VRO, p. 69</i>).</p>	<p>Door stakeholders in Provincie Utrecht (PU) is gevraagd om continuïteit en structurele bijdrage aan woningbouw. Hier komt het nieuwe kabinet deels aan tegemoet, maar per saldo wordt er minder geïnvesteerd in woningbouw: onder vorig kabinet: €7,5 miljard rijksbijdrage voor bereikbaarheid woningbouwlocaties + €1,6 miljard voor woningbouw (met middelen uit het gemeentefonds). In totaal €9,1 miljard. Miljoenennota 2025: €2,5 miljard rijksbijdrage voor infrastructuur woningbouwlocaties + €5 miljard rijksbijdrage voor woningbouw. In totaal €7,5 miljard.</p> <p>In het coalitie-akkoord PU is ook opgenomen om samen met gemeenten te kijken hoe we de bestaande woningvoorraad beter kunnen benutten. Bijvoorbeeld door optoppen, het stimuleren van andere (samen)woonvormen en het bevorderen van doorstroming.</p> <p>Met name omdat dit geldt voor de PU.</p>

	<p>We nemen in de bouwregelgeving voor woningen geen nieuwe duurzaamheidseisen op, tenzij het de invulling van Europese richtlijnen betreft (<i>Begroting VRO, p. 11</i>).</p> <p>Met de woondealregio's maken we afspraken over de programmering van de opgave van 290.000 geschikte woningen voor ouderen op concrete locaties. Ter financiële ondersteuning van de bouw van 80.000 geclusterde en 40.000 zorggeschikte woningen worden in 2025 desbetreffende subsidieregelingen weer opengesteld. Via het wetsvoorstel 'Versterking regie volkshuisvesting' worden alle overheden verplicht om in hun volkshuisvestingsprogramma te beschrijven hoe in de bouw van nul-tredewoningen, geclusterde- en zorggeschikte woningen wordt voorzien (<i>Begroting VRO, p. 12</i>).</p> <p>We ontwikkelen hiervoor de zogeheten realisatiestimulans. Met deze financiële stimulans wordt de bouw ondersteund van woningen die betaalbaar zijn voor mensen met een laag of middeninkomen; betaalbare koopwoningen, sociale huurwoningen en middenhuurwoningen.</p> <p>De financiële stimulans geldt voor alle regio's, inclusief Caribisch Nederland. In de regionale woondeals maken we vanaf 2025 afspraken over het woningbouwprogramma van de betreffende regio en de inzet van de middelen uit de realisatiestimulans (<i>Begroting VRO, p. 35</i>).</p> <p>In het hoofdlijnenakkoord is € 2,5 miljard extra beschikbaar voor het ontsluiten van (nieuwe) woningbouwlocaties en het aanleggen van hoofdinfrastructuur voor mobiliteit. In 2025 worden er afspraken gemaakt met de regio's en worden deze nader uitgewerkt. Daarnaast worden met de investeringen van kabinet-Rutte IV van € 7,5 miljard en BZK's gebiedsbudget van € 475 miljoen 400.000 nieuwbouwwoningen bereikbaar gemaakt (<i>Begroting lenW, p. 14</i>).</p>	<p>Ambities van PU zijn hoger.</p> <p>Vraagt om invulling met de woondealpartners in de Regio U10, de Regio Amersfoort en de Regio Foodvalley via afsprakenkader Ouderenhuisvesting (als onderdeel van de te herijken woondeal).</p> <p>Accent begroting ligt vooral op nieuwe Grootchalige woningbouwgebieden die door de Rijksoverheid worden aangewezen. En bestaande grootschalige locaties moeten verder verdicht worden. De vraag daarbij is of gemaakte afspraken herzien kunnen worden. Gekozen wordt voor een zogenoemde Realisatiestimulans. Het Rijk vragen deze uit te keren bij het onherroepelijk worden van de plannen om daarmee gemeenten te helpen bij de snelle realisatie.</p> <p>Waardestijging als gevolg van functieverandering van de grond kan gebruikt gaan worden voor plannen met een tekort, hierover moeten afspraken worden gemaakt met de gemeenten. Dit helpt ons bij de financiering van de onrendabele toppen. Het Rijk gaat ook kijken hoe ze belasting op ongebouwde grond met een woonfunctie kan vormgeven om de woningbouw te bevorderen. Dit geeft ons steun bij versnelling van de woningbouw en zal aan de</p>
--	--	---

	<p>Netcongestie wordt enkele keren genoemd als een belemmerende factor voor de woningbouw. De tekst noemt het aanpassen van regelgeving, het stimuleren van innovatie te stimuleren en het prioriteren tussen verschillende functies bij schaarste als maatregelen om netcongestie en andere belemmerende factoren te beperken. De versnellingstafels worden genoemd als instrument om doorbraken in deze belemmeringen te forceren. Het kabinet zegt €2,5 miljard te gaan investeren in infrastructuur ten behoeve van de woningbouw (verspreid over miljoenennota).</p>	<p>versnellingstafels tot extra stimulans leiden.</p> <p>Er wordt niet verduidelijkt wat hier concreet aan gedaan zal worden. In het hoofdstuk over energietransitie wordt wel genoemd dat het kabinet door zal gaan met uitvoering van de maatregelen tegen netcongestie die al in FGU-regio worden toegepast, en dat de minister van VRO en het kabinet sterke regie gaan voeren op het netcongestie-probleem. Er worden geen nieuwe maatregelen aangekondigd.</p>
<p>Asiel en Migratie</p>	<p><u>Grip op asiel en migratie</u> Voor asielmigratie zet het kabinet als eerste, concrete stappen naar het strengste asielregime ooit (<i>Regeerprogramma, p. 19</i>).</p> <p>Aan de hand van zes punten wordt toegelicht hoe het kabinet dit wil doen, zijnde (<i>regeerprogramma, p. 19 t/m 24</i>):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Activeren van de uitzonderingsbepaling van de Vreemdelingenwet 2000; 2. Asielcrisiswet inbegrepen intrekking Spreidingswet; 3. Opt-out clause voor het Europees asiel- en migratiebeleid; 4. Asielhervormingspakket: <ol style="list-style-type: none"> a. Structurele hervormingen b. Lik op stuk voor overlastgevers c. Versterkte binnengrenscontroles d. Opvang e. Sneller vertrek f. Implementatie Asiel- en Migratiepact g. Partnerschappen: instroom en vertrek. 5. Zelfredzaamheid en participatie Oekraïense ontheemden; 6. Eisen naturalisatie aangescherpt. <p><u>Hoofdstuk 1. Bestaanszekerheid en Koopkracht</u> In de paragraaf Integratie en maatschappelijke samenhang (<i>Regeerprogramma, p.16</i>) wordt ingegaan op werk en taal als basis van integratie. Hier wordt o.a. toegelicht dat het kabinet inburgeringsplichtige nieuwkomers actief ondersteunt, o.a. bij het leren van</p>	<p>Indien de Spreidingswet wordt ingetrokken zal de wettelijke rol van de CvdK gericht op het faciliteren van de onderlinge afstemming met gemeenten aan de PRT over het realiseren van de benodigde asielopvang (kwantitatief) komen te vervallen, alsook de financiering hiertoe vanuit het Rijk ter ondersteuning van de PRT. Binnen de Provincie Utrecht wordt de ondersteuning van de PRT vervuld door het Kansmakersteam. De intrekking van de Spreidingswet zal daardoor dus van invloed zijn op de Rijksfinanciering van het Kansmakersteam. (<i>Regeerprogramma H2. Grip op asiel en Migratie: 2. Asielcrisiswet, p.20</i>).</p> <p>Tijdens het commissiedebat Vreemdelingen- en asielbeleid op 12 september 2024 is door minister Faber benoemd dat de Spreidingswet niet voor 1 november kan worden ingetrokken en zolang de wet van kracht is er uitvoering aan wordt gegeven. Derhalve kan ervanuit worden gegaan dat het voornemen om de Spreidingswet in te trekken niet van invloed is op</p>

	<p>de taal en dat er aan de slag wordt gegaan om nieuwkomers (waaronder statushouders en asielzoekers) sneller aan werk te helpen. <u>In hoofdstuk 2 Grip op asiel en migratie, paragraaf 4, onderdeel D</u> wordt ingegaan op het belang dat het kabinet hecht aan de mogelijkheid voor statushouders om zo snel mogelijk productief te worden op de arbeidsmarkt, bij voorkeur met een gerichte match van vraag en aanbod. In paragraaf 6 wordt benoemd dat werk de basis is van integratie en dat het deelnemen van statushouders aan de arbeidsmarkt bijdraagt aan de krapte op de Nederlandse banenmarkt.</p>	<p>de wettelijke verplichting tot het aanleveren van het provinciaal verslag (CvdK) en provinciaal plan (PRT) op uiterlijk 1 november 2024 en het te nemen verdeelbesluit door de minister voor 31 december 2024.</p> <p>Uit het regeerprogramma blijkt een inzet op versoberde opvang en op de realisatie van een aantal grotere opvanglocaties. In het commissiedebat Vreemdelingen- en asielbeleid op 12 september 2024, lichtte minister Faber toe in te willen zetten op grootschalige opvanglocaties in het buitengebied. De PRT Utrecht hanteert de Utrechtse Aanpak voor asielopvang. De Utrechtse Aanpak biedt uitgangspunten voor kwalitatieve opvangvoorzieningen die bijdragen aan inbedding in de omgeving, met een maat en schaal die aansluiten bij de draagkracht in de buurt/wijk, kern, stad of intergemeentelijke samenwerking, en die bijdragen aan een goede start voor vluchtelingen. Het voornemen om te komen tot een aantal grote opvanglocaties (in het buitengebied) en een versoberde opvang stroken niet met de door PRT Utrecht gekozen Utrechtse Aanpak. Het streven van het kabinet om nieuwkomers sneller aan werk te helpen (bij voorkeur met een gerichte match van vraag en aanbod), kan mogelijk wel ondersteunend zijn aan de Utrechtse Aanpak.</p> <p><i>(Regeerprogramma H2. Grip op asiel en Migratie: 2. Asielcrisiswet, p. 20; 4. Asielhervormingspakket, p. 22. H.1 Bestaanszekerheid en Koopkracht, p. 16).</i></p>
Omgevingswet	(Ruimtelijke ordening en) Omgevingswet: De uitgaven lopen na 2025 af. Dit komt onder andere door het deels tijdelijke karakter van de uitgaven aan de	Vooral risico's rondom DSO.

	<p>invoering van de Omgevingswet. Als tactisch beheerder voor de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) maakt het kadaster in 2025 nog hogere kosten aan beheer. De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden (<i>Bijlagen Miljoenennota, p. 296</i>).</p> <p>De praktijkervaringen met de nieuwe keten in de fysieke leefomgeving worden gebruikt om de uitvoering in werkwijze, de techniek en beleid en regelgeving in de fysieke leefomgeving verder te ontwikkelen. De komende jaren werken we verder aan de afbouw, doorontwikkeling en uitbouw van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Op basis van gebruikerservaringen met het DSO werken we aan het in stappen realiseren van een duidelijk, voorspelbaar omgevingsrecht waarbij de fysieke leefomgeving centraal staat en dat beter inzichtelijk en te gebruiken is dan de oude stelsels. Daarnaast worden de bevoegd gezagen ondersteund in de wijzigingen in werkwijze en proces om te gaan werken als één overheid en het gebruiken van de instrumenten van de Omgevingswet en de toepassing ervan in de fysieke leefomgeving (<i>Begroting VRO, p. 20/21</i>).</p> <p>Beheerbijdrage Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO): Dit betreft diverse overboekingen van andere ministeries voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiervoor wordt een in 2024 bijdrage van € 10,5 mln. gedaan door het gemeentefonds, € 4,4 mln. door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en € 1,2 mln. door diverse andere ministeries. De bijdragen van het gemeentefonds en het ministerie van IenW lopen richting 2029 stapsgewijs op naar een bijdrage van € 25,1 mln. gedaan door het gemeentefonds en € 5,6 mln. door het ministerie van IenW (<i>Begroting VRO, p. 25</i>).</p> <p>Nu de Omgevingswet in werking is getreden worden de uitvoerende taken van het interbestuurlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet, waaronder de ondersteuning van bevoegd gezagen bij uitvoering van de Omgevingswet, in de loop van 2025 overgedragen aan de lijnorganisatie van VRO. Dit betekent dat naast de uitvoering van de wet, waaronder de ontwikkeling en het beheer van het DSO-LV, ook blijvend invulling wordt gegeven aan de bestuurlijke afspraken die met de koepels en het Rijk zijn gemaakt. De verdere implementatie van de Omgevingswet en invoeringsondersteuning aan bevoegd gezagen worden geborgd en de uitvoering hiervan zal structureel worden ondersteund. De</p>	<p>Inwerkingtreding van de Omgevingswet is meermaals uitgesteld omdat het DSO nog niet de benodigde functionaliteiten kon bieden. Als provincie Utrecht zijn we per 1 januari 2024 helemaal gaan werken met het DSO (visie, verordening, vergunningen e.d.) en hebben we geen gebruik gemaakt van het de zogenaamde tijdelijke alternatieve maatregelen (TAM) die aangeboden worden. Veel gemeenten maken tot nu toe (i.v.m. het overgangsrecht tot 2032) voor hun planvorming en regels nog gebruik van de TAM's. Dit zijn onze directe samenwerkingspartners en zij moeten bijvoorbeeld onze Omgevingsverordening gebruiken die wel in DSO staat. M.n. het niet parallel kunnen werken aan wijzigingen van het Omgevingsplan (OP) via het DSO, levert bij gemeenten problemen op. Zij wijzigen het OP op (soms heel kleine) onderdelen. Daarom blijven ze werken met TAM's.</p> <p>Op de achtergrond zijn er in het DSO, en in de software die wij daarvoor nodig hebben, nog functionaliteiten in ontwikkeling. Dit betreft zowel de al opgenomen, als nieuwe functionaliteiten. Ook de dienstverlening via vergunning-checks en formulieren is nog volop in ontwikkeling. Hierin zijn verbeteringen noodzakelijk, zodat aanvragers sneller weten waar ze aan toe zijn. Hier ligt een taak voor zowel het DSO als de bevoegde gezagen. Voor de doorontwikkeling is aandacht bij de alle overheden, maar dat biedt nog wel financiële uitdagingen. Het is maar de vraag is of dit in 2025 al voldoende opgelost is. Het interbestuurlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet wordt dus te snel afgebouwd en</p>
--	--	--

	<p>uitwerking hiervan wordt in 2025 vormgegeven (<i>Begroting VRO, p. 60</i>).</p>	<p>zou langer in de lucht moeten blijven, vanwege de opgave bij de implementatieondersteuning, ontwikkelopgave DSO, dienstverlening en beleidsontwikkeling/regelgeving. Bij voorkeur dienen deze thema's in samenhang te worden gezien. Het Programma aan de Slag bood hier het kader voor. Met de afbouw in 2025 dreigt die samenhang verloren te gaan.</p>
<p>Volks- huisvesting</p>	<p>Naast de maatregelen op beschikbaarheid, werken we aan de betaalbaarheid en kwaliteit van woningen en leefomgeving, onder andere door een aanpak gericht op preventie van funderingsschade, door woningen te verduurzamen en door de voortzetting van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV). Daarmee verbetert ook de bestaanszekerheid van ouderen, jongeren en dak- en thuisloze mensen (<i>Begroting VRO, p. 8</i>).</p> <p>We maken in de woondeals aanvullende regionale afspraken over het beter benutten van bestaande gebouwen en de bijbehorende omgeving.</p> <p>We sturen actief op de uitvoering en doorvertaling hiervan in beleid van medeoverheden. In het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting nemen we op dat gemeenten in het gemeentelijk volkshuisvestingsprogramma een plan moeten maken voor hoe zij het benutten van de bestaande voorraad faciliteren, hoe zij leegstand bestrijden en welke acties zij daarvoor ondernemen. Waar nodig passen we wetgeving aan om het beter benutten van de bestaande voorraad makkelijker te maken (<i>Begroting VRO, p. 10</i>).</p> <p>In 2025 maken we samen met corporaties, huurders, en gemeenten nieuwe Nationale prestatieafspraken over de opgave voor de komende jaren. We hebben hierbij oog voor zowel de betaalbaarheid voor huurders als voor de investeringsmogelijkheden van corporaties. De financiële herijking van de huidige Nationale prestatieafspraken helpt daarbij. Hiermee zorgen we ervoor dat corporaties volop kunnen investeren en zorgen we voor perspectief dat zij ook op langere termijn hun taak volledig waar kunnen maken. Verder stellen we in 2025 wettelijke</p>	<p>Uit de stukken (miljoenennota, begroting VRO en regeerprogramma) blijkt dat het huidige kabinet de lijn blijft volgen zoals het vorige kabinet dat heeft ingezet met het wetsvoorstel Versterking regie Volkshuisvesting. Er blijft ingezet worden op meer regie op betaalbare, passende en duurzame woningen voor iedereen. Wij zien nog wel knelpunten, onder andere in het beschikbare instrumentarium.</p> <p>Betaalbaar en passend wonen in een veilige leefomgeving wordt terecht gezien als een belangrijke component in het kader van kansengelijkheid en bestaanszekerheid.</p> <p>Er komt een verplicht provinciaal volkshuisvestingsprogramma waarin onderdelen als beschikbaarheid (bouwen), betaalbaarheid, passendheid, duurzaamheid en leefbaarheid en veiligheid in terug moeten komen. Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma PU wordt aan gewerkt.</p>

	<p>maatregelen voor om de onderlinge (financiële) solidariteit tussen corporaties en de mogelijkheden voor projectsteun aan corporaties te verbeteren (<i>Begroting VRO, p. 12</i>).</p> <p>Betaalbaarheid; We blijven daarnaast de beschikbaarheid van de sociale huur voor de mensen die dit het meest nodig hebben waarborgen door 'goedkoop scheefwonen' (een relatief hoog inkomen ten opzichte van de betaalde huurprijs) te ontmoedigen met het gebruik van de inkomensafhankelijke huurverhoging (<i>Begroting VRO, p. 14</i>).</p> <p>Van de bouw van de 100.000 middenhuurwoningen die de markt en corporaties samen tot en met 2030 willen bouwen (elk willen zij 50.000 middenhuurwoningen realiseren). Om meer inzicht te krijgen in de bestaande voorraad en om bestaande en nieuwe maatregelen beter te kunnen monitoren, zetten we een huurregister op (<i>Begroting VRO, p. 15</i>). Ook blijven we regie voeren op de bouwopgave voor specifieke doelgroepen, zoals jongeren waaronder studenten, kleinere huishoudens en dak- en thuislozen. In het volkshuisvestingsprogramma worden afspraken gemaakt over de bouwopgave voor specifieke doelgroepen (<i>regeerprogramma, p. 32</i>).</p> <p>De wet versterking regie volkshuisvesting had een verwachte ingangsdatum van 1 juli 2024, maar de Wet is niet voor deze datum door beide Kamers behandeld. De verwachte ingangsdatum is nu 1 januari 2025 (<i>Begroting VRO, p. 106</i>).</p> <p>Rijk en provincies krijgen met het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting de bevoegdheid dwingend te sturen op gemaakte afspraken. Ook bevat het wetsvoorstel instrumenten om het bouwproces te versnellen (<i>regeerprogramma, p. 31</i>).</p> <p>De minimale eis van 30% sociaal is een gemiddelde en geldt niet op projectniveau. Er blijft ruimte voor regionale differentiatie. Bijvoorbeeld als de vraag naar sociale huurwoningen lager is door krimp of omdat de lokale sociale woningvoorraad voldoende robuust is. Het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting</p>	<p>Goedkoop scheefwonen tegengaan kan alleen als mensen ergens heen kunnen. Dan moet er voldoende middensegment zijn. Hier staan zowel corporaties als ontwikkelaars voor aan de lat. Provincies hebben een rol in het toezicht op de realisatie, maar nog onduidelijk welk instrumentarium hiervoor komt. Zeker niet naar marktpartijen.</p> <p>Jongeren is nu geen aparte categorie in onze aanpak. Wel hebben we hier aandacht voor in contacten bij gemeenten. Door versnelling komt ook meer aanbod voor jongeren. Studenten en uitstroom jongeren opvang zijn wel aandachtsgroepen onder de Wvrv.</p> <p>Nieuwe verwachte ingangsdatum. Is relevant voor planning van Volkshuisvestingsprogramma's</p> <p>Instrumenten voor toezicht door provincie nog te beperkt/onduidelijk.</p> <p>30% sociaal eis in nieuwbouw staat er nog, maar er is meer ruimte voor maatwerk. PU en IPO's standpunt is ook dat regio's meer ruimte moeten hebben voor maatwerk, maar deze insteek legt</p>
--	--	--

	<p>wordt aangepast om gemeenten hier mee lokale ruimte te geven. Het uitgangspunt is een goede balans in de regionale en provinciale woningvoorraad, zodat zowel middeninkomens als lage inkomens in de hele regio kans op een passende en betaalbare woning hebben (<i>regeerprogramma, p. 32</i>).</p>	<p>mogelijk wel druk op regionale afsprakenkaders voor de verdeling van aandachtsgroepen. Wanneer is de 'lokale sociale voorraad voldoende robuust'? Idee van fair share uit Een thuis voor iedereen is juist dat de opgave verdeeld wordt, ook naar gemeenten waar de sociale voorraad nu niet zo hoog is.</p>
Woonzorg	<p>Ook blijven we in 2025 aan de slag om ouderen meer mogelijkheden te bieden voor passende woningen die aansluiten bij hun woonwensen. Met de woondealregio's maken we afspraken over de programmering van de opgave van 290.000 geschikte woningen voor ouderen op concrete locaties (<i>Begroting VRO, p.12</i>).</p> <p>Met het programma 'Een thuis voor iedereen' werken we aan de betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen voor diverse kwetsbare groepen. Lokaal worden woonzorgvisies ontwikkeld om te zorgen dat wordt voorzien in de behoefte van deze groepen. (<i>Begroting VRO, p.13</i>). Het proces om de woondeals te verrijken met de bouwopgave om te voorzien in de behoefte aan specifieke woonvormen wordt in 2025 voortgezet.</p> <p>Om te zorgen voor extra bescherming voor de meest kwetsbare bewoners verankeren we in de wet dat alle gemeenten over een huisvestingsverordening moeten beschikken met daarin een urgentieregeling voor specifieke groepen in de meest kwetsbare posities. Daarbij is het belangrijk dat gemeenten over de huisvesting van urgenten ook in de regio afspraken maken. Dit proces om te komen tot regionaal afgestemde huisvestingsverordeningen is al in diverse delen van het land, zoals in Friesland, gestart en wordt in 2025 voortgezet. (<i>Begroting VRO, p.13</i>)</p> <p>We wijzigen de Huisvestingswet 2024 en stellen een verbod in op het geven van voorrang bij de toewijzing van sociale huurwoningen aan statushouders op grond van het feit dat zij statushouders zijn. We blijven gemeenten ondersteunen bij het invullen van de geldende taakstelling. Dit doen we bijvoorbeeld door de bouw van extra tijdelijke woonvormen te stimuleren, door in te zetten op onder meer woningdelen en door het beschikbaar stellen van</p>	<p>De grote lijnen van het Wetsvoorstel Versterking regie Volkshuisvesting blijven overeind, zoals 2/3e betaalbaarheid, 30% sociale huur bij nieuwbouw, passend bouwen voor aandachtsgroepen (waaronder ouderen) en een evenwichtige verdeling (fair share) van de aandachtsgroepen. Regio's zijn in samenwerking met provincie, corporaties, zorgpartijen en zorgkantoor bezig om hier verder vorm aan te geven via afsprakenkaders Ouderenhuisvesting en Aandachtsgroepen.</p> <p>De provincie heeft hierin een adviesrol. Ook in het huidige PU kader voor de huisvestingsverordeningen wijzen we al op het belang van afstemming in de regio over de huisvesting van (urgente) aandachtsgroepen. Regionaal afgestemde hvv is ook in PU gestart.</p> <p>(NB het is Huisvestingswet 2014) Het verbod op de voorrang bij de toewijzing van sociale huurwoningen van statushouders zal veel teweeg gaan brengen bij gemeenten, corporaties en provincie. Zeker nu het erop lijkt dat de wettelijke taakstelling wel blijft bestaan.</p>

	<p>subsidies zoals de regeling grote gezinnen (<i>Begroting VRO, p. 13</i>).</p> <p>Voor de groepen acuut woningzoekenden, zoals mensen in een echtscheiding en dak- en thuislozen, zet het kabinet in op het versterken van de bestaanszekerheid door het vergroten van de beschikbaarheid van (tijdelijke) woonplekken die snel gerealiseerd kunnen worden (<i>Regeerprogramma, p. 36</i>).</p> <p>Om te zorgen voor extra bescherming voor de meest kwetsbare bewoners verankeren we in de wet dat alle gemeenten over een huisvestingsverordening moeten beschikken met daarin een urgentieregeling voor specifieke groepen in de meest kwetsbare posities. Bijvoorbeeld mensen die uitstromen uit de jeugdzorg en de maatschappelijke opvang, mensen met een ernstige medische noodzaak, en mantelzorgers (<i>Begroting VRO, p.16</i>).</p>	<p>Niet alle aandachtsgroepen uit de Wvrv worden nog genoemd. Wel dak- en thuislozen, uitstroom opvang, medisch, ouderen, studenten, arbeidsmigranten, woonwageneigenaren, mantelzorgers. Niet ex-gedetineerden en stoppende sekswerkers. Nieuw t.o.v. oude categorieën is mensen in echtscheidingen.</p>
Regio Deals	<p>Via Regio Deals werkt het kabinet samen met bedrijven, kennisinstellingen maatschappelijke organisaties en medeoverheden aan het verbeteren van het leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers in heel Nederland. Elke regio telt. Er zijn Regio Deals gesloten in 2023 en 2024. In 2025 wordt de zesde ronde Regio Deals gesloten. Daarna willen we Regio Deals samen met bedrijven, kennisinstellingen en medeoverheden uitbouwen tot strategische investeringsagenda's, op het gebied van onder andere onderwijs, bereikbaarheid, economie en zorg. Daar waar deze agenda's samenvallen met andere programma's zet het kabinet in op het elkaar laten versterken van de verschillende aanpakken. Hierin komen de aanpakken van NPLV, NOVEX en Elke regio telt samen met de doorontwik[1]keling van Regio Deals: in deze gebieden wordt gewerkt aan één agenda tussen rijk en regio met een focus die passend is bij de regionale opgaven en de ambities van het kabinet (<i>Begroting VRO, p. 20</i>).</p> <p>Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) wordt doorgezet. De uitvoering vindt plaats in publiek-private allianties. De vanuit de ministeries van VRO, JenV, OCW, SZW en VWS beschikbare geldstromen voor investeringen in deze gebieden worden zoveel mogelijk gecontinueerd. Er wordt naar gestreefd om deze geldstromen zoveel mogelijk te bundelen en het aantal specifieke uitkeringen verder</p>	<p>Goed dat het Rijk werk maakt van bundeling van budgetten en wil werken aan strategische investeringsagenda's. Opgaven in de provincie vergen immers een langjarige en integrale aanpak. Aandachtspunt is de beoogde integraliteit van de strategische investeringsagenda's, die moeten passen bij de breedte van de fysieke, sociale en economische opgaven in de regio. Graag nader in gesprek met het Rijk over de doorontwikkeling van de Regio Deals naar Strategische Investeringsagenda's.</p>

	terug te dringen om de administratieve lasten bij gemeenten te verminderen (<i>Regeerprogramma p. 37</i>).	
Duurzame woningbouw	<p>We maken integrale en gebiedsgerichte ruimtelijke keuzes, gelet op de schaarse ruimte en de vele ruimtelijke claims, en ontwikkelen toekomstbestendig met kwaliteit (<i>Regeerprogramma, p.29</i>).</p> <p>We benutten de mogelijkheden van innovatieve, conceptuele en industriële bouw om de woningbouw sneller, betaalbaarder, duurzamer en adaptief te maken (<i>Regeerprogramma, p.30</i>).</p> <p>We maken integrale en gebiedsgerichte ruimtelijke keuzes, gelet op de schaarse ruimte in Nederland en de vele ruimtelijke claims, en bouwen toekomstbestendig (<i>Regeerprogramma, p.30</i>).</p> <p>We hebben daarbij ook aandacht voor ruimtelijke kwaliteit: de manier waarop we keuzes maken draagt bij aan de maatschappelijke ambities, is toekomstbestendig en versterkt de kwaliteit van onze leefomgeving (<i>Regeerprogramma, p.31</i>).</p> <p>We nemen in de bouwregelgeving voor woningen geen nieuwe duurzaamheidseisen op, tenzij het de invulling van Europese richtlijnen betreft. Medeoverheden mogen geen zwaardere eisen stellen dan landelijk geldende regelgeving voor gebouwen. Dit stimuleert de gewenste standaardisering van de bouw. (...) We starten een programma om tegenstrijdige en overbodige regelgeving te schrappen. Dit doen we in nauw overleg met andere overheden, departementen en marktpartijen. (<i>Regeerprogramma, p. 33</i>) (<i>Begroting VRO, p. 11</i>).</p> <p>Toekomstbestendig bouwen betekent ook rekening houden met klimaatveranderingen. (<i>Regeerprogramma, p. 34</i>).</p> <p>Toekomstbestendigheid gaat niet alleen over de gebouwen zelf, maar ook over de omgeving: iedereen wil naast een passende woning ook een veilige, prettige en gezonde leefomgeving om te wonen, werken en ontmoeten (<i>Regeerprogramma, p.34</i>).</p> <p>De middelen ten behoeve van woningbouw voor 2025 worden gedeeltelijk ingezet om door te bouwen op de fundamenteën van bestaand beleid. Zo zorgt het kabinet voor toekomstbestendig bouwen door rekening te houden met water, bodem, landschap, stedenbouwkundige kwaliteit en kwaliteit van de leefomgeving en in nieuw te bestemmen gebieden woningbouw, in geval van concurrentie om grond, voorrang te geven boven windmolens en zonnevelden (<i>Begroting VRO, p. 9/10</i>).</p>	<p>PU stimuleert toekomstbestendig bouwen door middel van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen. Dit doen we samen met provincie Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland. Het convenant bevat indicatoren die helpen bij het opstellen van ambities voor toekomstbestendig bouwen. Dat het om ambities gaat, en niet om eisen geven wij mee in de gesprekken en communicatie naar partners.</p> <p>Bij het ontwikkelen (stellen) van landelijke kaders zijn we vanuit het convenant ook betrokken. We doen dit samen met meerdere partijen waaronder de Nationale Aanpak Biobased Bouwen, koepels van bouwers, Het Nieuwe Normaal. Met het ontwikkelen van deze landelijke kaders sluiten we ook aan bij de Agenda Natuurinclusief waarbij toekomstbestendige bouw één van de pijlers is.</p>

	<p>In 2025 gaan we aan de slag met de implementatie van de Europese richtlijn die onder andere voorziet in een toename van renovaties van gebouwen en het aanscherpen van duurzame eisen aan nieuwbouw om klaar te zijn voor de toekomst (EPBD₄). (...) We stimuleren circulair bouwen door middel van richtlijnen, regelgeving, het faciliteren van innovatieve en duurzame bouwmethoden en met kennisuitwisseling. (...) We werken aan groen en klimaatbestendig bouwen en inrichten onder andere door het stellen van landelijke kaders, kennisondersteuning en -uitwisseling en het meenemen van groen en klimaatadaptatief bouwen en inrichten bij de andere transitie. (...) (<i>Begroting VRO, p. 16-17</i>).</p>	
<p>Groen Groeit Mee</p>	<p>We willen niet alleen voldoende woningen bouwen, maar ook ervoor zorgen dat mensen veilig, met plezier en gezond kunnen leven, met voldoende toegang tot werk, onderwijs, recreatie en cultuur (<i>Regeerprogramma, p. 29</i>).</p> <p>Met behulp van ontwerp onderzoek verkennen we mogelijke toekomst om onze keuzes goed te onderbouwen, en werken we aan concrete oplossingen voor de opgaven waar we voor staan (<i>Regeerprogramma, p. 31</i>).</p> <p>De uitvoeringskracht van gemeenten wordt onder andere versterkt door efficiënter om te gaan met bestaande capaciteit, samenwerking tussen gemeenten te bevorderen, kennis te vergroten en standaardisering en digitalisering te bevorderen. Capaciteit en deskundigheid wordt gedeeld, zowel tussen overheden als tussen overheid en markt. We versterken de realisatiekracht van gemeenten met onder andere eerstelijns- en specialistische hulp, en betere kennisdeling (<i>Regeerprogramma, p. 33</i>).</p> <p>In NOVEX-verstedelijkingsgebieden werken we samen met de medeoverheden onze ambities voor de langere termijn verder uit. Daarbij kijken we onder meer naar wonen, economische ontwikkeling, recreëren en bereikbaarheid, water en bodem, groen, en het energiesysteem om verdere netcongestie te voorkomen. Toekomstbestendig bouwen betekent ook rekening houden met klimaatveranderingen. Toekomstbestendigheid gaat niet alleen over de gebouwen zelf, maar ook over de omgeving: iedereen wil naast een passende woning ook een veilige, prettige en gezonde leefomgeving om te wonen, werken en ontmoeten (<i>Regeerprogramma, p. 23</i>).</p> <p>Het verbeteren van de leefbaarheid is een belangrijke opgave die we tijdens het sneller en meer bouwen in acht moeten nemen. Dit doen we door rekening te</p>	<p>PU en de MRU zetten zich via het programma Groen Groeit Mee ervoor in om de ontwikkeling van steden en dorpen hand in hand te laten gaan met het realiseren van een recreatief toegankelijk groen/blauw raamwerk en maatregelen te treffen voor de beschikbaarheid van zoetwater, waterberging -en veiligheid en klimaatadaptatie.</p> <p>Bovendien helpt deze aanpak om agrariërs met de transitie in het landelijk gebied door ze te betrekken bij ons natuur- en landschapsbeheer.</p> <p>Het programma Groen Groeit Mee richt zich vooral op het gebied tussen de steden en het landelijk gebied. Daarbij is het streven om een samenhangend groenblauw raamwerk te creëren dat aansluit op de groenblauwe ontwikkelingen in en om de stad (programma GIOS). Het is cruciaal dat de investeringen voor groenvoorzieningen en klimaatadaptatie gelijke tred houden met de stedelijke ontwikkelingen. In de verschillende onderdelen van het Regeerprogramma (VRO/ LVVN/ Zorg) is er inhoudelijk aandacht voor deze stadlandverbinding en de integrale opgave die nodig is om een gezonde leefomgeving met voldoende ruimte om</p>

	<p>houden met voldoende groen in en om de stad, met ruimte om te bewegen, met het cultureel erfgoed, zoals cultuurlandschappen, monumenten en archeologische sites, en door de omgeving zo in te richten dat deze beter kan omgaan met het veranderende klimaat. De leefbaarheid van zowel nieuwe als bestaande woongebieden heeft namelijk een grote impact op het welzijn van iedereen (<i>Regeerprogramma, p. 37</i>).</p> <p>De landbouw en visserij staan niet tegenover natuur. Deze systemen zijn van elkaar afhankelijk. Zo gaan we met gedeelde energie en enthousiasme samen met andere partijen werken aan de opgaven in het landelijk gebied, met als uitkomst een vitaal platteland, waar het prettig wonen, werken en recreëren in (<i>Regeerprogramma, p. 46</i>).</p> <p>Door in te zetten op een goed gevulde 'gereedschapskist' voor de agrarische ondernemers met o.a. innovatieve groenblauwe oplossingen en weerbare rassen wordt bijgedragen aan duurzaam bodem- en waterbeheer, wat cruciale elementen zijn voor klimaatrobuustheid, dier- en plantgezondheid en voedselzekerheid. Bovendien wordt door de aanleg van landschapselementen onze cultuurhistorie ondersteund (<i>Regeerprogramma, p. 48</i>).</p> <p>Het kabinet vindt een leefbaar en sociaaleconomisch vitaal landelijk gebied, waar het goed wonen, werken, recreëren en ondernemen is, belangrijk. De landbouwsector vervult daarin een cruciale rol (<i>Regeerprogramma, p. 49</i>).</p> <p>Door samen te werken binnen het Rijk en met medeoverheden verbinden we de natuurherstelopgave onder meer met de energietransitie, de woningbouwbereikbaarheid-, water- en opgaven, het versterken van het verdienvermogen van de boer en bijvoorbeeld via multifunctioneel ruimtegebruik de uitbreidingsopgave van Defensie. Daarbij stimuleren we actieve betrokkenheid van de betrokken sectoren, inclusief private financiering, bijvoorbeeld via de Agenda Natuurinclusief (Groen Groeit Mee is een pilot) (<i>Regeerprogramma, p. 52</i>).</p>	<p>(recreatief) te bewegen mogelijk te maken in combinatie met de huidige en nog te realiseren woningbouw.</p> <p>Met name het ministerie van LVVN heeft hier in combinatie met de kansen voor de agrarische sector ook in de begroting aandacht voor.</p>
--	---	--

	<p>De opgave voor natuur kan niet los worden gezien van de opgaven in de landbouw. Juist door landbouw en natuur te verbinden, ontstaat er meer ruimte voor beide. Boeren zijn onmisbaar als hoeders van ons Nederlandse cultuurlandschap. Het kabinet geeft daartoe een stevige structurele financiële impuls aan agrarisch natuurbeheer om zodoende boeren en andere beheerders langjarig en marktconform te vergoeden voor hun bijdrage aan het landschap en behoud en versterking van de biodiversiteit (Groen Groeit Mee zet in op deze combinatie). <i>(Regeerprogramma, p. 53).</i></p> <p>Het kabinet wil dat iedereen veilig kan sporten en bewegen. Daarom hebben we volop aandacht voor integriteit binnen de sport. We zetten in op voldoende bewegen en dragen zo bij aan een gezonde leefstijl en een verhoging van ons fysieke en mentale welzijn. Daarom ondersteunen we de sportinfrastructuur en duurzame leefomgeving die uitnodigt tot bewegen. <i>(Regeerprogramma, p. 72).</i></p> <p>Er is extra aandacht voor groepen die minder sporten en bewegen. Vanzelfsprekend blijven we (top)sport en evenementen ondersteunen. Dit werken we komende maanden uit <i>(Regeerprogramma, p. 73).</i></p> <p>Voor subsidies 'Vermaatschappelijking natuur en biodiversiteit' is in 2025 € 5,3 miljoen geraamd. De middelen worden ingezet voor de volgende activiteiten. – Natuurcombinaties (€ 2,0 miljoen): LVVN werkt aan het verankeren van natuur in andere sectoren zowel in het landelijk als in het stedelijk gebied. Daarnaast zet LVVN in op het beter gebruikmaken van de natuur bij de aanpak van maatschappelijke opgaven (nature based solutions). Het geraamde budget wordt ingezet voor de ondersteuning van kansrijke maatschappelijke initiatieven, de opbouw van kennis door ondersteuning van onderzoeken en pilots ten behoeve van onderbouwing van beleidskeuzes. Daarnaast wordt het ingezet op de versnelling en opschaling van natuurinclusieve praktijken en de verspreiding van kennis en netwerkvorming, waardoor initiatiefnemers en koplopers van elkaar kunnen leren. Daarbij richt de inzet zich onder meer op natuurinclusieve landbouw, natuurinclusief bouwen, groen in en om de stad en de rol van natuur in de energietransitie <i>(Begroting LVVN, p 48).</i></p>	
--	--	--

	<p>Het kabinet faciliteert een landbouwsector die goed samenwerkt met natuur en de samenleving. Door stad en platteland en landbouw en natuur meer met elkaar te verbinden, kunnen we oplossingen vinden voor verschillende maatschappelijke uitdagingen. Natuur speelt hierbij een cruciale rol, bijvoorbeeld bij het tegengaan van wateroverlast en hitte. Bij ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw wordt ruimte gereserveerd voor groene, gezonde en klimaatbestendige leefomgevingen. Dit draagt bij aan een prettige woon-, werk-, recreatie- en sportomgeving, terwijl negatieve effecten zoals verdroging, vernatting en overstromingsrisico's worden verminderd (<i>Begroting LVVN, p. 15</i>).</p>	
Gezonde Leef-omgeving	<p>Zo zijn Nederlanders een relatief groot deel van hun inkomen kwijt aan wonen en leven we in Nederland gemiddeld korter in goede gezondheid (<i>Miljoenennota, p. 17</i>).</p> <p>De uitgaven op artikel 1 lopen over de begrotingsperiode af vanwege aflopende budgetten, waaronder middelen voor gezondheidsbeleid (-490 miljoen euro) en ziektepreventie (-581 miljoen euro). Dit komt onder andere door de teruggedraaide intensivering op publieke gezondheid en aflopende incidentele middelen voor preventie. De uitgaven over de gehele begrotingsperiode lopen ook af vanwege dalende uitgaven aan onderzoeksprogramma's van het zelfstandig bestuursorgaan ZonMw (ZorgOnderzoek Nederland/Medische Wetenschappen, -262,2 miljoen euro in 2029 ten opzichte van 2024) (<i>Begroting VWS, p. 346</i>).</p>	<p>Wel een conclusie op gezondheid, maar geen oorzaak benoemd.</p> <p>De inzet is vooral op volksgezondheid en preventie. Preventie raakt de inzet op een fysieke leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag. Wellicht zijn daar nog kansen.</p>
Huisvesting van statushouders	<p>Het kabinet wil gelijke kansen voor woningzoekenden op de woningmarkt creëren. We wijzigen daarom de Huisvestingswet 2014 en stellen een verbod op voorrang in voor statushouders bij de toewijzing van sociale huurwoningen op grond van het feit dat zij statushouder zijn. We blijven gemeenten ondersteunen bij het invullen van de geldende taakstelling. We zetten voor deze doelgroep onder meer in op onzelfstandige huisvesting, de verdere ontwikkeling van doorstroomlocaties en andere vormen van flexibele huisvesting. (<i>Regeerprogramma p.39</i>) (<i>Begroting VRO, p.13</i>)</p> <p>Vooruitlopend op de invoering van het EU asiel- en migratiepact neemt dit kabinet maatregelen om</p>	<p>Voordat de huisvestingswet is gewijzigd, verandert er nog niet veel in het kader van toezicht. Er staat niks over een aanpassing van de wettelijke taakstelling die gemeenten hebben voor het huisvesten van statushouders. Taakstellingen voor huisvesting statushouders blijven bestaan.</p> <p>Striktere voorwaarden voor nareis heeft effect op de wachttijd voor</p>

	<p>striktere voorwaarden te stellen aan komst, verblijf en nareis (<i>Regeerprogramma</i>, p. 21).</p>	<p>een woning van alleenstaande vergunninghouders die in het AZC verblijven. Doorstroom zal worden bemoeilijkt en achterstanden op de taakstelling zullen oplopen. Dit vergt intensiever interbestuurlijk toezicht.</p>
Ruimtelijke Ordening	<p>Nationale taak op het gebied van ruimtelijke ordening. Nederland is een klein land met schaarse ruimte dat staat voor grote urgente opgaven die om integrale afwegingen vragen: ruimte voor wonen, ruimte voor landbouw, ruimte voor water, ambitie om meer circulair en biobased te gaan bouwen, ruimte voor leveringszekerheid van energie en ruimte voor economische en demografische ontwikkelingen. In dit verdelingsvraagstuk heeft het Rijk na jarenlange afwezigheid de regie hernomen, maar maakt ze de keuzes nadrukkelijk niet alleen. Zij zal dit in nauwe samenspraak met de burgers van Nederland, de medeoverheden en diverse maatschappelijke organisaties en sectoren vormgeven (<i>Begroting VRO</i>, p. 8).</p> <p>Hoe Nederland er in de toekomst uitziet wordt bepaald door de keuzes die we nu maken. Het Rijk werkt in 2025 verder aan de nieuwe Nota Ruimte waarmee de nationale regie op de ruimte wordt hernomen en waarin de grote ruimtelijke keuzes worden gemaakt die nodig zijn voor de ontwikkeling van Nederland voor nu, straks en later. De nieuwe Nota Ruimte biedt een langetermijnvisie op ons land en zal antwoord geven op de vraag hoe we met de schaarse ruimte omgaan en tegelijkertijd onze ambities kunnen waarmaken en hoe we met elkaar vorm en richting willen geven aan de grote opgaven waarvoor we gesteld staan. Daarnaast werken we met andere ministeries, andere overheden en maatschappelijke partners continu aan actualisatie van het ruimtelijk beleid (<i>Begroting VRO</i>, p. 18).</p>	<p>Goed dat het nieuwe kabinet de door het vorige Kabinet ingezette beweging doorzet en Ruimtelijk Ordening zelfs een eigen ministerie geeft samen met volkshuisvesting.</p> <p>We werken graag samen met het Rijk verder aan het vormgeven van de Nota Ruimte, van het huidige Voorontwerp naar een Ontwerp. Dit doen we o.a. op basis van ons ruimtelijk voorstel, de ontwikkelperspectieven en uitvoeringsagenda's voor de NOVEX-gebieden Utrecht-Amersfoort, Arnhem-Nijmegen-Foodvalley, Groene Hart en Regio Schiphol en het proces naar een ruimtelijk arrangement (zie volgende onderwerp). Andersom zullen wij het Rijk betrekken bij het vormgeven van de wijziging van onze Omgevingsvisie.</p>
Ruimtelijk voorstel en arrangement	<p>De samenwerking met de provincies stond in 2024 in het teken van de ruimtelijke voorstellen die de provincies in reactie op het startpakket hebben aangeboden aan het Rijk. Vanuit deze ruimtelijke voorstellen werken we toe naar 12 ruimtelijke arrangementen, waarin Rijk en provincie wederkerige, bestuurlijke afspraken vastleggen, die nodig zijn voor het ruimtelijk inpassen en uitvoeren van de nationale opgaven. De ruimtelijke arrangementen worden in de loop van 2025 vastgesteld. (<i>Begroting VRO</i>, p. 20)</p>	<p>In 2023 heeft de provincie het Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht opgeleverd. Belofte vorig kabinet was om daarover in 2024 een ruimtelijk arrangement te sluiten. Goed dat dit kabinet die belofte gestand doet en we hieraan daadwerkelijk gaan werken. Ons ruimtelijk voorstel bevat voldoende concrete acties hiervoor voor beleid, uitvoering en</p>

		<p>onderzoek. Verwachting is dat het ruimtelijk arrangement met name agenderend van karakter zal worden. Aan het ruimtelijk arrangement zijn geen aparte financiële middelen verbonden. De verdeling van de budgetten verloopt via de verschillende sectorale nationale programma's.</p>
NOVEX-gebieden	<p>In het programma NOVEX leidt de gebiedsgerichte aanpak in 2024 tot het gereedkomen van een toekomstvisie van de NOVEX-gebieden, in de vorm van 16 gezamenlijke ontwikkelperspectieven. Daarin zijn ook de mogelijkheden meegenomen die het rijksvastgoed biedt om bij te dragen aan de gewenste ontwikkelingen. Deze ontwikkelperspectieven vormen het uitgangspunt om per NOVEX-gebied een uitvoeringsagenda op te stellen met concrete stappen over wie wanneer wat doet. Het opstellen van de uitvoeringsagenda's ronden we in 2025 af. Ook zullen we met de drie nieuwe verstedelijkingsregio's: Twente, Stedendriehoek en Centraal Limburg (langs intercitystations) onderzoeken wat er nodig is om tot verstedelijkingsstrategieën te komen (<i>Begroting VRO, p. 20</i>).</p>	<p>De provincie Utrecht is betrokken bij de NOVEX-gebieden Utrecht-Amersfoort, Arnhem-Nijmegen-Foodvalley, Groene Hart en Regio Schiphol. Goed dat dit Kabinet de werkwijze met deze gebieden voortzet. Zorgen zijn er wel met betrekking tot de financiën die nodig zijn om de plannen in de uitvoeringsagenda's (inclusief regionale investeringsagenda's) te realiseren. Dit geldt met name voor de verstedelijkingsregio's Utrecht-Amersfoort, Arnhem-Nijmegen-Foodvalley (plannen voor verstedelijking m.n. na 2030 en de (voor)investeringen daarvoor op het gebied van bereikbaarheid en groenblauwe voorzieningen).</p>
Programma Ruimtelijk Ontwerp	<p>Het (nog vast te stellen) Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp 2025-2028 richt zich op het uitbouwen en bestendigen van een effectieve inzet van ruimtelijk ontwerpend onderzoek bij urgente en complexe maatschappelijke opgaven op lokaal en regionaal niveau (<i>Begroting VRO, p. 63</i>).</p>	<p>Dit ondersteunen we van harte, aangezien bij ook onze vakgroep ruimtelijk ontwerp aan het uitbouwen zijn. Hierin zoeken we de samenwerking met het Rijk en met bijvoorbeeld andere provincies.</p>

Bereikbaarheid

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
-----------	---	---------------------------------------

<p>Mobiliteit en woningbouw</p>	<p><i>Woningbouw en mobiliteit</i></p> <p>In het hoofdlijnenakkoord is € 2,5 miljard extra beschikbaar voor het ontsluiten van (nieuwe) woningbouwlocaties en het aanleggen van hoofdinfrastructuur voor mobiliteit. In 2025 worden er afspraken gemaakt met de regio's en worden deze nader uitgewerkt. Daarnaast worden met de investeringen van kabinet Rutte IV van € 7,5 miljard en BZK's gebiedsbudget van € 475 miljoen, 400.000 nieuwbouwwoningen bereikbaar gemaakt. In 2025 worden deze investeringen omgezet in concrete projecten (<i>Begroting lenW, p. 14-15</i>).</p> <p>Dit kabinet stelt € 2,5 miljard extra beschikbaar voor infrastructuur ten behoeve van het ontsluiten van (nieuwe) woningbouwlocaties. In 2025 worden de plannen waar woningbouw komt en hoe deze woonwijken bereikbaar worden gemaakt, nader uitgewerkt. <u>Zo zal er een gezamenlijke netwerkanalyse worden gedaan naar de effecten van de nieuwe woningbouwlocaties op de hoofdnetwerken en de bereikbaarheid van voorzieningen, zoals werklocaties.</u> Samen met de medeoverheden wordt een inventarisatie gemaakt van mogelijke maatregelen om projecten vergund te krijgen (<i>Regeerprogramma, p. 41</i>).</p>	<p>De passage in het Regeerprogramma komt overeen met de passage in de begroting lenW. In het regeerprogramma staat extra benoemd de gezamenlijke netwerkanalyse naar de effecten van de nieuwe woningbouwlocaties. Dit kan gevolgen hebben voor de grote locaties zoals Bovenduist (Amersfoort), A12-zone en Rijnenburg (Groot Merwede).</p>
<p>Mobiliteitsvisie</p>	<p>Bereikbaarheid en mobiliteit zijn cruciaal voor burgers en bedrijfsleven. Ze zijn een voorwaarde om mee te doen aan de maatschappij en voor het verdienvermogen van Nederland.</p> <p>Het kabinet draagt er zorg voor dat overstap tussen bijvoorbeeld auto, openbaar vervoer en fiets zo eenvoudig mogelijk is. Het goederenvervoer vervult een belangrijke rol voor de industrie, distributiebedrijven en particulieren in Nederland en het Europese achterland. Iedereen heeft recht op voldoende mobiliteit. Dat wil het kabinet ook zo houden voor de komende generaties. In de Mobiliteitsvisie 2050 staat uitgewerkt hoe we aan deze bereikbaarheidsdoelen willen werken. Hierbij ligt de focus op de bereikbaarheid van vitale functies, zoals zorg, onderwijs, banen en leveringszekerheid van goederen (<i>Begroting lenW, p. 12-13</i>).</p> <p><i>Toekomstbestendige automobilititeit</i></p> <p>De auto is en blijft belangrijk voor onze mobiliteit. De Ontwikkelagenda Toekomstperspectief Automobilititeit (TAM) laat zien hoe we werken aan 1) een goede bereikbaarheid in alle delen van</p>	<p>Van belang om met het Rijk in gesprek te gaan over de kwaliteit van bereikbaarheid. Welke doelen streven we na, hoe verhoudt de inzet op doorstroming zich tot de benodigde investeringen en de effecten op de omgeving. Voor de opgaven in Utrecht, ten aanzien van alle modaliteiten, is het nodig dat ook het Rijk inzet op een transitie naar duurzame en ruimte efficiënte mobiliteit.</p> <p>De Actie agenda auto is voor Utrecht van belang, hoe kijkt het Rijk aan tegen het functioneren</p>

	Nederland, 2) schonere, slimmere en veiligere automobilititeit en 3) een betrouwbaar, veilig en toekomstbestendig hoofdwegennet. Eind 2024 komt lenW met de Actieagenda Auto, met daarin de maatregelen die lenW daarvoor op korte en lange termijn neemt (<i>Begroting lenW, p. 13</i>).	van "de draaischijf Nederland" in de MRU.
Digitalisering en cybersecurity	Digitalisering zorgt voor nieuwe en betere dienstverlening aan burgers, bedrijven en organisaties. Het meerjarig informatieplan biedt inzicht in de belangrijkste digitaliseringsontwikkelingen bij lenW. Tegelijkertijd blijft de digitale dreiging van cybercriminelen en vijandige staten onverminderd groot. lenW versterkt dan ook de aanpak van digitale dreigingen voor het lenW Concern (departement, agentschappen en ZBO's) en de sectoren waarvoor lenW systeemverantwoordelijk is. Hierbij is het van groot belang om te voldoen aan de nieuwe Cyberbeveiligingswet (<i>Rijksbegroting 2025, p.12</i>).	Dit benadrukt ook onze inzet op dataveiligheid en doorvoering impact NIS2 voor kritieke systemen.
Goederenvervoer	Met twee subsidieregelingen wordt de ingroei van laadinfrastructuur bij bedrijfsterreinen en de publieke laadinfrastructuur voor vrachtauto's versneld. Ook op verzorgingsplaatsen wordt ingezet op de opschaling van laadinfrastructuur zodat tijdig aan de Europese verordening Infrastructuur voor alternatieve brandstoffen (AFIR) wordt voldaan. Bij Voorjaarsnota 2025 wordt de financiering van de ombouw en elektrificatie van de verzorgingsplaatsen gezien (<i>Rijksbegroting 2025, p.21</i>).	Regionaal stimuleert de PU de ingroei van laadinfrastructuur voor vrachtverkeer, we kunnen bijdragen door regionaal meer bekendheid te geven aan deze subsidieregelingen. Ook kansen voor verzorgingsplaatsen langs provinciale wegen.
Openbaar Vervoer	<i>Systeemverantwoordelijkheid Rijk en samenwerking met decentrale overheden</i> De medeoverheden zijn verantwoordelijk voor regionale (vaar)wegen en regionaal openbaar vervoer zoals bussen, trams en metro's. Door samen te werken met provinciale en gemeentelijke overheden, en ook private partners, zorgt de rijksoverheid voor een geïntegreerd en toekomstbestendig vervoersnetwerk (<i>Regeerprogramma, p. 40</i>). <i>Toekomstbestendig, betrouwbaar, veilig, betaalbaar en toegankelijk ov</i> Een toekomstbestendig, betrouwbaar, veilig, betaalbaar, en toegankelijk openbaar vervoer (bijvoorbeeld voor mensen in een rolstoel of met een visuele beperking) is de inzet van het kabinet. Het is een prioriteit van dit kabinet dat openbaar vervoer en de stations veilig moeten zijn, voor zowel de reiziger als voor de mensen die er werken. Het kabinet komt dit jaar samen met de sector met een plan om de veiligheid te verbeteren. De handhaving door vervoerders wordt verstevigd, zodat	Samenwerking met het Rijk is van belang voor een goed werkend en geïntegreerd ov-systeem (één ov). Betrouwbaarheid, veiligheid, betaalbaarheid en toegankelijkheid zijn ook de speerpunten voor het regionaal ov in de provincie Utrecht. Dit sluit goed aan bij onze plannen voor bijvoorbeeld het verbeteren

	<p>overlastgevers en notoire zwartrijders worden aangepakt (<i>Regeerprogramma, p.43</i>).</p> <p><i>Bereikbaarheid landelijk gebied</i> Belangrijke voorzieningen moeten voor alle Nederlanders bereikbaar zijn. Het kabinet wil het openbaar vervoer verbeteren in het landelijk gebied. Het kabinet maakt bestuurlijke afspraken met de medeoverheden die hierover gaan. De inzet is dat belangrijke busverbindingen tussen dorpskernen blijven bestaan en het ov in heel Nederland betrouwbaar en betaalbaar is. Daarbij kijkt het kabinet ook naar kansen voor slimme combinaties van ov op afroep, zoals de regiotaxi, met doelgroepenvervoer en deelmobiliteit. Het kabinet gaat in het najaar van 2024 in gesprek met decentrale overheden over effectieve maatregelen voor beter ov in landelijk gebied (<i>Regeerprogramma, p. 43</i>).</p> <p><i>MIRT Verkenning OV en Wonen</i> De middelen voor de MIRT Verkenning OV en Wonen in en rond Utrecht zijn in stand gehouden. Het bedrag is in het Mobiliteitsfonds als gevolg van indexatie verhoogd van € 879 miljoen naar € 905 miljoen (<i>Mobiliteitsfonds, p. 20</i>).</p>	<p>van de haltetoegankelijkheid en een minimaproduct.</p> <p>Voor de bereikbaarheid van landelijke gebieden en bedrijventerreinen zet de PU - naast een goed ov-basisnet - in op Publieke Mobiliteit. Positief om te zien dat het Rijk dit ook doet en daarbij meer initiatief neemt en hierover met provincies in gesprek gaat.</p>
<p>Gepauzeerde MIRT-projecten</p>	<p><i>Investerings in infrastructuur</i> De mogelijkheden voor ontwikkeling van nieuwe infrastructuur blijven uitdagend door marktomstandigheden, beperkte financiële middelen, stikstofruimte en menskracht. Dit kabinet legt prioriteit bij de uitvoering van de afspraken uit het Hoofdlijnenakkoord. In 2023 is vanwege de opeenstapeling van financiële, stikstof- en personele problematiek besloten om middelen en menskracht van zeventien MIRT-projecten te schuiven naar andere projecten en naar de instandhoudingsopgave voor weg- en vaarwegen. Hierdoor legt het kabinet het accent op wat wél kan en zet het de financiële middelen en capaciteit zo goed mogelijk in voor een bereikbaar en veilig Nederland. De betrokken weg- en vaarwegprojecten zijn gepauzeerd, waarbij de wegprojecten een beperkt deel van hun budget hebben behouden. In lijn met het hoofdlijnenakkoord is onze ambitie om de projecten op termijn gefaseerd te herstarten als er sprake is van voldoende financiële ruimte, personele ruimte en er zicht is op oplossingen voor stikstof.</p> <p>Resterende rijksbudgetten van de gepauzeerde wegprojecten worden allereerst behouden voor de herstart van het project. Regionale partners kunnen ook voorstellen doen voor maatregelen die bijdragen aan het bereiken van de opgave van het gepauzeerde project of die bijdragen aan het wegnemen van</p>	<p>NRU en knooppunt Hoevelaken zijn gepauzeerde projecten.</p> <p>Opvallend in dit deel van de begroting is het laatste deel waarin regiopartners uitgenodigd worden voorstellen te doen voor maatregelen die bijdragen aan het bereiken van de opgave van het gepauzeerde project of die bijdragen aan het wegnemen van knelpunten die ontstaan als gevolg van het pauzeren.</p>

	knelpunten die ontstaan als gevolg van het pauzeren. Via het reguliere MIRT-proces kunnen daar afspraken over worden gemaakt tussen Rijk en regio (<i>Begroting lenW, p. 15 – 16</i>).	
--	--	--

Economie

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Nieuwe economie	<p>Om ervoor te zorgen dat Nederland wel welvaartsgroei blijft realiseren, is een forse toename van de arbeidsproductiviteit nodig: bedrijven en overheden moeten slimmer en efficiënter omgaan met het beschikbare personeel, bijvoorbeeld door bepaalde taken te digitaliseren (<i>Begroting EZ, p. 13</i>).</p> <p>In 2025 richten we ons op versterking van de digitalisering van het mkb, het stimuleren van digitale innovatie en vaardigheden, het creëren van de juiste randvoorwaarden voor goedwerkende digitale markten, het behouden en versterken van een veilige, betrouwbare, hoogwaardige digitale infrastructuur en het versterken van cybersecurity (<i>Begroting EZ, p. 18</i>).</p> <p>De focus in 2025 blijft op het stimuleren van digitale innovatie (AI, data, cloud, 6G en cybersecurity) met een grote impact op de economische en maatschappelijke vooruitgang. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het mkb, de doorgroei van startups, en de implementatie van digitale sleuteltechnologieën in sectoren landbouw, energie, zorg en mobiliteit. Denk hierbij op het gebied van AI aan het faciliteren van het AI-ecosysteem in de benodigde bouwstenen (rekenkracht, data en talent). Dit doet het Ministerie van EZ door publiek-private samenwerking, het versterken van digitale vaardigheden, door opschaling van succesvolle initiatieven voor om- en bijscholing voortbouwend op gehonoreerde Groeifondsprojecten en door te investeren in innovatieve clouddiensten (mogelijk via Important Project of Common European Interest, IPCEI (<i>Begroting EZ, p. 18</i>).</p> <p>Het mkb wordt in 2025 verder ondersteund in het digitaliseren van hun bedrijfsprocessen vanuit de Smart industry schaalsprongagenda 2022-2026 en de European Digital Innovation Hubs (EDIH's), met zes actieve hubs in Nederland met financiering van de</p>	<p>Ook PU ziet digitalisering als belangrijke transitie die vernieuwing en productiviteit bij bedrijven en werknemers aanvraagt.</p> <p>Digitalisering is een belangrijk aandachtspunt in beleid PU gericht op toekomstbestendige werknemers en werkgevers.</p> <p>Regio Utrecht richt zich met het ecosysteem 'digital society', met onder meer veel bedrijven en kennisinstellingen in 'digital' en AI-hub Midden -NL, actief op het verzilveren van kansen van digitale innovatie voor maatschappelijke vraagstukken.</p>

	<p>Europese Commissie uit het Digital Europe budget en cofinanciering van het Ministerie van EZ, het Ministerie van BZK en de regio's. Deze programma's blijven in samenwerking met partners zoals FME, Metaalunie, TNO en KVK en de regio's een bijdrage leveren aan het verbeteren van de productiviteit en de concurrentiekracht van het mkb. Daarnaast wordt door provincies, gemeenten en ondernemers onder leiding van het Platform Techniek voor Technologie gewerkt aan een plan van aanpak om de Digitale Werkplaatsen (DW's) door te ontwikkelen (<i>Begroting EZ, p. 19</i>).</p> <p>De implementatie van de herziene Europese richtlijn voor Netwerk- en Informatiebeveiliging (NIS2) maakt een grotere groep bedrijven verplicht om digitale weerbaarheidsmaatregelen te treffen. Het Digital Trust Center ondersteunt bedrijven in het verhogen van hun digitale weerbaarheid, terwijl Publiekscampagnes zoals 'Doe je Updates' en platforms als veiliginternetten.nl burgers informeren over hoe zij zichzelf digitaal kunnen beschermen. Door structureel in te zetten op cybersecurity kennisontwikkeling, innovatie en personeel, dragen we bij aan het verdienvermogen van Nederland (<i>Begroting EZ, p. 20</i>).</p>	<p>PU is cofinancier van EDIH NoordWest. PU is met mkb werkplaats Utrecht in gesprek over doorontwikkeling van hun dienstverlening.</p> <p>PU richt zich samen met landelijke en regionale partners op versterken dienstverlening naar ondernemers, daarin kan dit ondernemers verder op weg helpen.</p>
MKB	<p>Actiegericht met én voor ondernemers het ondernemingsklimaat verbeteren: dat gaat dit kabinet doen via een Pact Ondernemingsklimaat. Via dialoog en samenwerking met het bedrijfsleven, departementen, sociale partners en de wetenschap gaan we knelpunten aanpakken. Daarnaast zetten we in op betere communicatie tussen betrokken partijen en met de samenleving. De resultaten die uit het Pact voortkomen vormen mede input voor het programma versterking ondernemingsklimaat dat knelpunten gaat aanpakken op het gebied van regeldruk, fiscaliteit, fysieke ruimte, netcongestie, talent en financiering. Via de Monitor Ondernemingsklimaat wordt jaarlijks de stand van zaken gemeten en, op basis van de resultaten, verdere actie ondernomen (<i>Begroting EZ, p. 15</i>).</p> <p>Ook zal het Ministerie van EZ via een beleidsexperiment - in samenwerking met de TU Delft, TNO en de branches Metaalunie en Bouwend Nederland - onderzoeken hoe arbeidsbesparende procesinnovaties in het mkb kunnen worden ingevoerd (<i>Begroting EZ, p. 15</i>).</p> <p>Dit kabinet gaat werk maken van de vermindering van regeldruk. Doel hierbij is om een merkbare</p>	<p>Ook PU zet in op goede dialoog en samenwerking met het bedrijfsleven, onder meer via werkbezoeken, samenwerking met branche-organisaties en via de ROM.</p> <p>Dit biedt mogelijk ook interessante aanknopingspunten voor dienstverlening gericht op het mkb in regio Utrecht.</p> <p>Wanneer daadwerkelijk vermindering van regeldruk wordt gerealiseerd, komt dit ook ten bate van ondernemers in regio Utrecht.</p> <p>Hier ligt mogelijk een relatie met financiering van bedrijven</p>

	<p>vermindering van regeldruk te realiseren en daarmee ruimte te creëren voor bedrijven om te doen waar ze goed in zijn. We gaan hier actie- en resultaatgericht mee aan de slag (<i>Begroting EZ, p. 15</i>).</p> <p>Op basis van de aanbevelingen uit het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) bedrijfsfinanciering zal het kabinet specifieke maatregelen inventariseren die toegang tot private en publieke mkb-financiering verbeteren. Een beleids inhoudelijke reactie op het IBO zal volgen in het najaar. In deze reactie zal worden ingegaan op eventuele beleidswijzigingen die volgen uit het IBO. Het kabinet zet ook de financieringshub door en geeft opvolging aan het Nationaal Convenant mkb-financiering om samen met de sector een optimaal functionerend financieringsklimaat te creëren. We blijven inzetten op versterking van mkb-financiering door samenwerking met Europa. En door bedrijven te ondersteunen bij export met de exportkredietverzekering (<i>Begroting EZ, p. 16</i>).</p> <p>Het Toekomstfonds richt zich op het vergroten en beschikbaar stellen van (risico)financiering voor bedrijven met verschillende instrumenten. Naast het Toekomstfonds fungeert Invest-NL als vehikel voor investeringen in de latere ontwikkelfase van innovatieve mkb-bedrijven, hiervoor is vanuit het hoofdlijnenakkoord € 1 mld beschikbaar gesteld (<i>Begroting EZ, p. 16</i>).</p> <p>De Actieagenda mkb-dienstverlening 2024-2026 richt zich op het toekomstbestendig maken en houden van het brede mkb door het verbeteren van de publieke dienstverlening. In samenwerking met de RVO, de KVK, ROM's, provincies, gemeenten en het bedrijfsleven werken we toe naar dienstverlening die voor ondernemers logisch geordend en gemakkelijk en snel te vinden is. De behoefte van de ondernemer staat hierbij centraal (<i>Begroting EZ, p. 16</i>).</p> <p>Vanuit de EU komt nieuwe wetgeving over Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Het Ministerie van EZ onderzoekt daarom de impact op bedrijven en richt zich op beleidscoherentie en uitvoerbaarheid om administratieve lasten te</p>	<p>door de ROM. De financieringshub is ondergebracht bij KVK; PU werkt samen met KVK en andere partners aan versterking dienstverlening ondernemers in regio Utrecht.</p> <p>Mogelijke relatie met financiering van bedrijven door de ROM.</p> <p>PU werkt samen met KVK, RVO, ROM en regionale partners aan versterken dienstverlening aan ondernemers in regio Utrecht. Dit sluit aan op Actieagenda mkb.</p> <p>PU richt zich samen met landelijke en regionale partners op versterken dienstverlening naar ondernemers, daarin kan dit ondernemers verder op weg helpen.</p>
--	--	--

	<p>verminderen. We ondersteunen het mkb bij de implementatie van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) via capaciteitsopbouw en voorlichting, en verkennen hoe we MVO beter kunnen integreren in EZ-beleidsinstrumenten (<i>Begroting EZ, p. 16/17</i>).</p>	
Circulair	<p>De inzet op hergebruik van kritieke grondstoffen is onderdeel van een breder pallet aan handelingsperspectieven. Als randvoorwaarde wil het kabinet de concurrentiepositie van de industrie behouden en versterken. Verduurzaming en circulaire economie biedt immers grote kansen voor bedrijven die voorop lopen in de transitie. (<i>Begroting EZ, p.69</i>).</p> <p>Als we onze ruimte en energiebronnen niet duurzaam gebruiken, is er een risico op terugval en krimp. Daarom werkt Nederland toe naar een economische groei waarmee we onze economie klimaatneutraal maken in de toekomst en naar een samenleving waarbij onze ruimte optimaal wordt benut. Het is belangrijk dat het in Nederland aantrekkelijk is voor bedrijven om te investeren in verduurzaming en er moet ruimte zijn om nieuwe groene markten te ontwikkelen, zoals nieuwe bedrijvigheid voor een circulaire economie (<i>Miljoenennota 2025, p. 78</i>).</p> <p>Hierbij [ruimtelijk economische verkenning] zit een nauwe link met de verduurzaming van de industrieclusters en hun ruimtevrage (<i>Begroting EZ, p.17</i>).</p>	<p>Het kabinet lijkt in het beleid gericht op het versnellen van de transitie naar de circulaire economie een grotere nadruk te willen leggen op circulair ondernemerschap en bedrijvigheid. Dit zal verder invulling krijgen in de actualisatie van het NPCE in 2025. Het IPO gaat zich inzetten dat bij de actualisatie van het NPCE meer de gezamenlijkheid met mede-overheden te zoeken, zodat het NPCE beter aansluit op onze praktijk en mogelijkheden.</p> <p>In de Miljoenennota staat onder meer de randvoorwaarde dat op langere termijn de groei duurzaam moet zijn, oftewel er moet sprake zijn van groene groei. "Circulair" komt alleen in algemene termen voor, de praktische invulling ontbreekt. In de begrotingen van de ministeries wordt meer aandacht aan circulaire economie besteed. Daarbij wordt met het oog op het in 2050 bereiken van een toekomstbestendige, circulaire economie gewezen op de uitvoering van het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) en het belang van de nationale grondstoffentransitie (hergebruik van grondstoffen).</p> <p>PU is voornemens integraal toe te gaan werken naar een circulaire en ruimtelijke strategie (hier is nu de eerste sessie voor geweest). Hierbij wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn in de regio</p>

		<p>en hoe we de transitie kunnen bevorderen. Hierbij is er oog voor het belang van ruimte voor transities zoals de circulaire economie en verduurzaming van bedrijven. Met de inzet van ketenregisseurs proberen we de circulaire transitie te bevorderen in de meest relevante sectoren in onze regio.</p>
<p>Innovatie</p>	<p>Met gericht industriebeleid streeft het Ministerie van EZ ernaar het Nederlandse verdienvermogen te behouden en te versterken. Hierbij dienen groeimarkten en de nationale technologie strategie (NTS) als bouwsteen voor toekomstig industrie- en innovatiebeleid. Groeimarkten zijn markten waar mondiaal sterke groei verwacht wordt, zijn hoogtechnologisch en Nederlandse bedrijven zijn er bijzonder goed op gepositioneerd. Inzet op een verdiepende publiek-private en (inter)nationale samenwerking is hiervoor van belang. Met het Topsectorenbeleid ontwikkelt het Ministerie van EZ, in samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en overheden, programma's om uitdagingen en kansen die boven het vermogen van individuele partijen uitgaan. Het Topsectorenbeleid wordt vernieuwd in samenwerking met deze betrokken partijen, in lijn met de groeimarkten en de NTS. Dit omvat mede een nieuwe publiek-private governance structuur op sectoraal niveau (<i>Begroting EZ, p. 21</i>).</p> <p>Het kabinet aan een Rijksbrede visie op de snelle ontwikkelingen binnen de biotechnologie (zoals kweekvlees), in samenwerking met de departementen Infrastructuur en Waterstaat (IenW), Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Hierbij worden de verschillende (burger)perspectieven en ethische aspecten via consultaties zorgvuldig meegenomen en afgewogen. Daarnaast wordt samenhang gezocht met het Europees traject ter bevordering van biotechnologie en biofabricage (<i>Begroting EZ, p. 23</i>).</p> <p>Start- en scale-ups zijn cruciaal voor de productiviteitsgroei, en daarmee het verdienvermogen. Daarnaast zijn ze de katalysator voor economische vernieuwing en weerbaarheid en de aanjager van transities. Het Ministerie van EZ zet in op de start en</p>	<p>Mogelijk kansen voor de ecosystemen 'Life Sciences & Health' en 'Digital Society'; regio Utrecht beschikt over bedrijvigheid en kennis die goed aansluiten op 2 van de 10 prioriteiten in de NTS (Biomolecular and cell technologies, Artificial intelligence and data science).</p> <p>Mogelijke relatie met en kansen voor ecosystemen 'Life Sciences & Health' en 'Digital Society'.</p> <p>PU zet samen met partners in op versterking startup-</p>

	<p>doorgroei van deze bedrijven, bijvoorbeeld door te bevorderen dat ze toegang hebben tot talent, kapitaal, kennis en internationale netwerken en markten. Samen met de sector – verenigd in Techleap - wordt gewerkt aan onderwerpen als: medewerkersparticipatie, valorisatie (Deltaplan) en meer investeringen vanuit pensioenfondsen. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor kennis- en kapitaalintensieve bedrijven (deeptech) waarbij de NTS en de Groeimarkten richtinggevend zijn. In lijn met bovenstaande zal Techleap.nl zich de komende periode (2024-2026) focussen op deeptech ondernemingen, de NTS en de Groeimarkten (<i>Begroting EZ, p. 23</i>).</p> <p>Invest NL blended finance (HLA): uit het IBO bedrijfsfinanciering is gebleken dat er kansen zijn voor Invest-NL om haar huidige taak breder te in te vullen om hiermee beter knelpunten in de bedrijfsfinanciering te kunnen adresseren, in het bijzonder bij hoogrisico-projecten met hoge maatschappelijke baten waar de rendementsdoelstelling van Invest-NL knellend kan werken. Met deze blended finance faciliteit krijgt Invest-NL de mogelijkheid om effectiever te investeren in de doorgroei van risicovolle startups en scaleups en daarmee de opschaling van belangrijke innovaties (<i>Begroting EZ, p. 28</i>).</p>	<p>ecosysteem, hier liggen mogelijk kansen.</p> <p>Mogelijke relatie met financieringsmogelijkheden van de ROM voor bedrijven met hoogrisico en hoge maatschappelijke baten.</p>
<p>Innovatie - bezuinigingen</p>	<p>In het HLA is afgesproken om Rijksbreed € 1 mld structureel te bezuinigen op subsidies. Het totaal van de taakstelling voor het voormalige EZK loopt op tot € 174 mln in 2029, waarvan € 45 mln voor EZ. Sommige regelingen zijn ontzien, waaronder instrumenten met Europese cofinanciering en of instrumenten waarop wordt bezuinigd vanwege andere maatregelen in het HLA. Bij Voorjaarsnota 2025 vindt mogelijk een heroverweging plaats van de invulling op basis van dan actuele inzichten en prioriteiten (<i>Begroting EZ, p.26</i>).</p>	<p>MIT: EZ heeft in het kader van de taakstelling de MIT op nul gezet. De gedachte erachter is dat er te weinig tijd was om de taakstelling zorgvuldig door te berekenen. Dit houdt in dat er voor 2025 nog wel budget gereserveerd is voor de MIT, maar dat dit voor 2026 en verder hoogst onzeker is. EZ heeft eerder aangegeven dat ze dit mogelijk in de Voorjaarsnota 2025 gaan repareren.</p> <p>EFRO incl. Interreg: De bezuiniging op EFRO voor 2026 zal geen pijn doen voor PU; we hebben reeds de voor Utrecht beschikbare rijkscofinanciering (voor de periode t/m 2027) al vastgelegd in projecten. Mogelijk dat dit wel gevolgen heeft voor Interreg,</p> <p>Onderdeel van de taakstelling is ook een vermindering van de</p>

	<p>Het kabinet heeft een bezuiniging van cumulatief € 1,1 mld opgelegd op de budgetten uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap (Begroting EZ, p. 143). Op het Fonds Onderzoek en Wetenschap bezuinigen we door minder te investeren in nieuwe grootschalige wetenschappelijke infrastructuur en door de financiering van het Regieorgaan Open Science NL en van NWO te verlagen. We stoppen met een deel van de stimuleringsbeurzen. Het resterende deel wordt doelmatiger ingezet voor hetzelfde beleidsdoel (<i>Regeerprogramma, p. 80</i>).</p>	<p>bijdrage aan de ROM's vanaf 2026. Het is nog onduidelijk in hoeverre dit gevolgen heeft voor de ROM Utrecht Region.</p> <p>Dit raakt waarschijnlijk ook de onderzoek infrastructuur van belangrijke partners PU (UU, UMCU, kennisinstellingen) in realiseren van gezonde en duurzame economie.</p>
ROM	<p>Hierbij kan worden gedacht aan de facilitering van de doorontwikkeling van kansrijke energiehubinitiatieven, versterking van ROM's en centrale kennisopbouw en kennisdeling (<i>Begroting KGG, p.65</i>).</p> <p>In het nieuwe beleid blijft Techleap.nl nog voor drie jaar als een neutrale externe organisatie nodig om het vestigingsklimaat voor startups te versterken. In die periode werken we aan een structurele inbedding van de taken van Techleap.nl in één of meer publieke en private organisaties, zoals de ROM's en InvestNL. (<i>Begroting EZ, p.74</i>).</p> <p>Het Invest in Holland netwerk blijft zich inzetten voor het aantrekken van investeringen en bedrijven die onze ecosystemen versterken. Acquisitie inspanningen zijn gericht op dat wat bijdraagt aan strategische prioriteiten en maatschappelijke uitdagingen (<i>Begroting EZ, p. 17</i>).</p>	<p>De ROM's worden gezien als mogelijk middel om energiehubs te versterken, afhankelijk van de rolverdeling in de regio. We bezien welke rol hier logisch is voor ROM Utrecht Region, passend bij het energiehub-beleid.</p> <p>Techleap is een aanjaagprogramma voor startups en scale-ups. Het is nog niet duidelijk wat de mogelijke structurele inbedding in de ROM's betekent voor ROM Utrecht Region.</p> <p>De ROM Utrecht Region zet zich in voor hetzelfde doel in de regio Utrecht, specifiek gericht op bedrijven die een bijdrage leveren aan de brede welvaart van de regio.</p>

<p>Werklocaties /ruimte voor economie</p>	<p>Terwijl vroeger nog delen van de ruimte in Nederland onbestemd waren en vrijer gebruikt konden worden, is nu alle ruimte in Nederland bestemd ofwel in gebruik. Er moeten dus scherpere keuzes gemaakt worden over hoe deze ruimte in te zetten (<i>Miljoenennota, p.70</i>).</p> <p>Bedrijven krijgen ook in fysieke zin ruimte om te ondernemen. We gaan bewust om met ruimte voor bedrijvigheid (<i>Regeerprogramma, p.117</i>).</p> <p>Ook bescherming van bedrijventerreinen, zeker de (schaarse) locaties met hoge milieucategorie, is onderdeel van deze aanpak (<i>Regeerprogramma, p. 118</i>).</p> <p>Bedrijven moeten zich in Nederland willen vestigen en willen blijven. Zo blijft Nederland een land waar bedrijvigheid ontkiemt, bloeit en groeit. Het kabinet heeft het vestigingsklimaat opgenomen als een van de tien hoofdpunten van het hoofdlijnenakkoord om zo het belang ervan te onderstrepen. Belangrijk voor een goed vestigingsklimaat zijn [...] en het oplossen van netcongestie (<i>Miljoenennota, p. 19</i>).</p> <p>Voor de doorontwikkeling van de regionale ecosystemen van nationaal belang is het cruciaal dat prangende vraagstukken t.a.v. fysieke ruimte, netcongestie, talent en infrastructuur integraal worden afgewogen en worden ingevuld (<i>Begroting EZ, p.18</i>).</p> <p>Het Ministerie van EZ wil dat relevante bedrijven zich in Nederland kunnen blijven ontwikkelen, doorgroeien en investeren. Ook voldoende locaties voor samenwerking tussen innovatieve onderzoekers en ondernemende startups binnen kennis- en innovatieclusters zijn onderdeel van de aanpak (<i>Begroting EZ, p. 17</i>).</p> <p>Zoals voor het realiseren van economische activiteit in nabijheid van woningen. Zowel bij nieuwe zoeklocaties voor grootschalige woningbouw als in bestaande sterke</p>	<p>Er wordt aangegeven dat ruimte schaars is en ruimte voor bedrijvigheid beschermd moet worden. De aanpak is nog niet uitgewerkt, maar daar kan ook een rol voor de provincie liggen. Het oplossen van netcongestie is een belangrijk randvoorwaarde voor ruimte voor bedrijvigheid. Uit provinciale behoefteeraming bedrijventerrein blijkt dat we de handen vol hebben aan het faciliteren van de uitbreidingsvraag van bestaande bedrijven en dat de additionele vraag eigenlijk niet te faciliteren is met de bestaande ruimtetekorten. Als provincie proberen we de ruimte efficiënt te benutten door in te zetten op het herstructureren en intensiveren van werklocaties. De bescherming van specifieke bedrijventerreinen zullen we moeten regelen via de Omgevingsverordening. Op het moment heeft netcongestie impact op het Utrechtse vestigingsklimaat, aangezien er geen grootverbruikaansluitingen kunnen worden vergeven voor nieuwe bedrijven die zich willen vestigen of bestaande bedrijven die willen uitbreiden/verduurzamen. Zie onderdeel Energie voor maatregelen/oplossingen voor bedrijventerreinen.</p> <p>Het belang wordt gezien van voldoende ruimte voor innovatieve bedrijven. Dit sluit aan bij de provinciale ambities om in te zetten op het ontwikkelen van innovatielocaties waar innovatie bedrijven en onderzoeks-, onderwijs- en</p>
---	---	--

	<p>regionale economische clusters en op campussen en regionale kennis- en innovatieclusters en voor schadeloosstelling vanwege bedrijfs-verplaatsingen. Het kabinet benut hiervoor de beschikbare instrumenten - denk aan de strategische investeringsagenda's - en middelen om gebiedsgericht de regionale economische ontwikkeling te stimuleren bij (nieuwe) woningbouwlocaties (<i>Regeerakkoord, p.120</i>).</p> <p>De beleidslijn voor grote bedrijfsvestigingen, het starten van pilots voor toekomstbestendige bedrijventerreinen, en ruimtelijke planning zijn belangrijke onderdelen. Het Ministerie van EZ werkt daarnaast mee aan de ruimtelijke ordening van Nederland via de Nota Ruimte. Voor de economische aspecten in deze nota ontwikkelen we een Ruimtelijk Economische Verkenning (REV) die de ruimtelijke economische ontwikkelingen op de langere termijn in kaart brengt. Deze wordt dit najaar gepubliceerd. Naar aanleiding van de opgebouwde kennisbasis in de REV, publiceert het Ministerie van EZ deze kabinetsperiode een visie op de ruimtelijke en economische structuur. Met deze visie zet het kabinet stappen voor een grote toekomst voor schone bedrijven die toegevoegde waarde leveren. Het biedt een stip op de horizon waarmee de integrale keuzes binnen de ruimtelijke ordening kunnen worden gemaakt. Deze visie gaat o.a. in op de benodigde beleidsinzet op het regionaal economisch domein voor ontwikkeling en behoud van sterke en competitieve regio's, zoals Brainport (<i>Begroting EZ, p. 17/18</i>).</p>	<p>kennisinstellingen zich kunnen vestigen.</p> <p>IPO vraagt EZ om helder te maken welke soorten bedrijvigheid van nationaal belang zijn of nationale meerwaarde hebben, om in overleg met de provincies hiervoor ruimte te gaan maken. De provincies programmeren onderling deze (additionele) vraag en stemmen af over de complex te faciliteren bedrijvigheid. Ook hebben de provincies zelf aangegeven welke bedrijvigheid van regionale meerwaarde is en waar zij als provincies op willen inzetten.</p>
Verduurzaming werklocaties	<p>Het Ministerie van Economische Zaken werkt aan een nationaal programma Ruimte voor economie dat in de zomer van 2023 is gepubliceerd. [...] In 2024 wordt gestart met het ontwikkelen van 12 investeringsplannen om in kaart te brengen aan welke opgaven gewerkt moet worden om bedrijventerreinen te verduurzamen en toekomstbestendig te maken en welke investeringen dat vraagt van zowel publieke als private partijen. (<i>Begroting EZ, p.87</i>).</p>	<p>Er wordt verder niet uitgeweken over de twaalf investeringsplannen. Doel van het programma is het borgen van voldoende ruimte voor bedrijven in aantal en kwaliteit. Het onderwerp verduurzaming en toekomstbestendigheid sluit aan bij de provinciale inzet via het programma Werklandschappen van de Toekomst (inzet op groene, toekomstbestendige bedrijventerreinen) en de SpUk Bedrijfsmatig Vastgoed (verhogen organisatiegraad op bedrijventerreinen en Energieadvies/scans).</p>

	Daarnaast is er ten behoeve van toekomstbestendige en betaalbare bedrijventerreinen een Rijksbijdrage van €30 mln. en €3 mln. uitvoeringskosten rond, met, naar verwachting, minimaal eenzelfde bijdrage van regionale overheden (<i>Regeerprogramma, p. 123</i>).	De twaalf investeringsplannen per provincie sluiten aan bij de dagelijkse praktijk van de OMU. In overleg met OMU willen we kijken hoe we geormerkt op de doelstelling van EZ, dit geld kunnen gaan inzetten.
Vitaliteit en detailhandel	<p>Het kabinet investeert de komende jaren € 100 mln in het realiseren van toekomstbestendige winkelgebieden en in vitale binnensteden. Met de Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak winkelgebieden kunnen gemeenten een specifieke uitkering ontvangen voor de gebiedsgerichte en integrale herstructurering en transformatie van (delen van) centrale winkelgebieden en binnenstedelijke winkelstraten. De eerste openstellingsronde had een beschikingsruimte van € 22 mln en is in mei 2022 opengesteld. In totaal volgen vier openstellingen waarmee naar verwachting ongeveer 40 projecten worden ondersteund.</p> <p>Bij de zesde tranche Regiodeals (€244 mln.) is nadrukkelijk aandacht voor regionale economische ontwikkeling in relatie tot aantrekkelijke woon-, werken leefomgevingen.</p>	<p>Het Rijk investeert via de impulsaanpak in fysieke herontwikkeling van centra. De regeling is ook kansrijk voor gemeenten in de provincie Utrecht. Ook kan de impulsaanpak een goed vervolg zijn voor Utrechtse gemeenten die met provinciale subsidie een plan van aanpak hebben opgesteld om de vitaliteit in hun binnenstad, dorpskern of winkelcentrum te verbeteren. Wel is onduidelijk of het hier ook om nieuwe middelen gaat. Vermoedelijk gaat dit om het oude budget, waarvan de laatste tranche recent gesloten is.</p> <p>Ook voor de regio Utrecht liggen hier kansen, bijvoorbeeld met een nieuwe Regio Deal FoodValley.</p>
Bedrijfsopvolging	Het kabinet staat achter de fiscale bedrijfsopvolgingsfaciliteiten, maar vindt het belangrijk dat knelpunten geadresseerd worden en de doelmatigheid van de faciliteiten verbeterd wordt. Een bedrijfsoverdracht is een belangrijk moment in het bestaan van ondernemingen, maar de continuïteit van ondernemingen mag niet in gevaar komen door belastingheffing (<i>Miljoenennota 2025, p. 56</i>).	Vanuit PU is er een programma bedrijfsopvolging dat eind juni dit jaar afliep. Ook is er een voucherregeling die eind dit jaar afloopt.
Samenwerking Rijk-regio	Naar aanleiding van de opgebouwde kennisbasis in de REV, publiceert het Ministerie van EZ deze kabinetsperiode een visie op de ruimtelijke en economische structuur. Met deze visie zet het kabinet stappen voor een grote toekomst voor schone bedrijven die toegevoegde waarde leveren. Het biedt een stip op de horizon waarmee de integrale keuzes binnen de ruimtelijke ordening kunnen worden gemaakt. Deze visie gaat o.a. in op de benodigde beleidsinzet op het regionaal economisch domein voor ontwikkeling en	Vanuit team economie bij PU wordt in het verlengde hiervan gewerkt aan een regionale propositie samen met de partners voor de investeringsagenda.

	<p>behoud van sterke en competitieve regio's, zoals Brainport. Voor de doorontwikkeling van de regionale ecosystemen van nationaal belang is het cruciaal dat prangende vraagstukken t.a.v. fysieke ruimte, netcongestie, talent en infrastructuur integraal worden afgewogen en worden ingevuld (<i>Begroting EZ, p. 17</i>).</p>	
Macro-economie/brede welvaart	<p>Het kabinet houdt bij het samenstellen van de begroting rekening met de brede ontwikkelingen in de samenleving. De Nederlandse samenleving bestaat uit meer dan alleen de economie. Deze brede blik op de samenleving wordt ook wel brede welvaart genoemd (<i>Miljoenennota, p. 16</i>).</p>	<p>PU heeft als ambitie brede welvaart voor iedereen. De verbetering van de brede welvaart is ook het uitgangspunt van de Regionale Economische Agenda (REA) en de ROM.</p>
Arbeidsmarkt	<p>We willen daarom toewerken naar een sociale, hoogwaardige en innovatieve economie. Vanzelfsprekend kan de overheid dit niet alleen. Het kabinet wil in nauw contact met samenleving tot een aanpak komen. Het zet hierop in langs vijf lijnen: kiezen voor kwaliteit van werk, versterken van de economie, het verhogen van de productiviteit, het vergroten van duurzame arbeidsmarktparticipatie en het verbeteren van de match tussen werkzoekenden en werkgevers (<i>Miljoenennota 2025, p.125</i>).</p> <p>Daarnaast bestaat er voor 2024 tot en met 2027 een tijdelijke scholingsfaciliteit binnen SLIM om scholing binnen maatschappelijk cruciale kraptesectoren te subsidiëren (<i>Begroting SZW, p.55</i>).</p>	<p>In het regeerprogramma is een apart deelhoofdstuk over arbeidsmarktkrapte opgenomen. Veel van de ambities van het kabinet sluiten aan op de ambities van de provincie Utrecht, zoals de inzet op betere matching op de arbeidsmarkt en de inzet op arbeidsbesparende technologieën. De uitwerking sluit aan op al lopende ontwikkelingen, zoals de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur en de ontwikkeling van sociale ontwikkelpaden. Nieuw is de ontwikkeling van een brede arbeidsmarktagenda en een top over arbeidsmarktkrapte.</p> <p>In de begroting SZW lijkt te worden verwezen naar de ambtelijk toegezegde subsidie voor Human Capital Nederland, een samenwerking van regionale talentfondsen. SZW heeft middelen gereserveerd om een bijdrage te doen aan de werkorganisaties van de verschillende talentfondsen, waaronder het Regionaal Talentfonds-Utrecht.</p> <p>Onderwijsinstellingen pleiten al langer voor wettelijke taak op het gebied van LLO, met de</p>

	<p>Ook wordt gewerkt aan het inzichtelijk maken van de huidige markt en (wettelijke) mogelijkheden met betrekking tot Leven Lang Ontwikkelen (LLO). Dit raakt direct aan de grote maatschappelijke uitdagingen waar we als OCW voor staan. De eerste stap van de verkenning staat op de agenda voor komend jaar en er wordt gewerkt aan een verdere uitwerking van dit thema (<i>Begroting OCW, p.294</i>).</p> <p>Om het tekort aan digitaal talent aan te pakken, intensiveren we de aanpak om zo het doel van 1 miljoen digitaal geschoolden in 2030 te bereiken. Dit doen we met opschaling van succesvolle initiatieven en het aantrekkelijker maken van digitale banen. Hierbij is er extra aandacht voor het opleiden van AI-specialisten en cybersecurityspecialisten voor een innovatieve, veilige en weerbare samenleving (<i>Begroting EZ, p. 18</i>).</p>	<p>bijbehorende extra middelen. Hier lijkt in deze passage naar te worden verwezen.</p> <p>Binnen de Utrecht Talent Alliantie werken we aan de ambitie om digitale vaardigheden van de beroepsbevolking in de regio te versterken. We volgen de ontwikkelingen met betrekking tot een nationale Human Capital-agenda op het gebied van ICT & een agenda op het gebied van cybersecurity en AI op de voet.</p>
Nationaal Groeifonds (NGF)	In het Hoofdlijnenakkoord (HLA) is besloten tot uitfasering van het Nationaal Groeifonds (NGF). De afspraken van de rondes 1 t/m 3 worden nagekomen; de middelen voor ronde 4 en 5 komen te vervallen (<i>Begroting EZ, p. 26</i>).	Zoals eerder besloten in het HLA wordt het NGF uitgefaseerd. Deze uitfasering heeft geen invloed op programma waar de PU op het gebied van economie nauw bij betrokken is. Voor het programma werklandschappen van de Toekomst zijn de middelen bijvoorbeeld in een eerdere ronde beschikt. De uitfasering van het NGF heeft dus op dit programma geen impact.

Energie

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
-----------	---	---------------------------------------

Energie- armoede	<p>Het kabinet verkent hoe de energierekening voor kwetsbare huishoudens betaalbaar kan blijven en hoe energiearmoede kan worden tegengegaan. De reeds beschikbare financiële middelen voor klimaat worden voor een deel gebruikt om mensen met een laag of middeninkomen, kleine ondernemers en maatschappelijke organisaties te helpen in de energietransitie. Zo worden middelen uit het Klimaatfonds ingezet voor het continueren van rentevrije leningen voor energiebesparende maatregelen voor woningeigenaren met een laag- of middeninkomen via het Warmtefonds en verduurzaming van bedrijfspanden en maatschappelijk vastgoed. Daarnaast blijft subsidie voor isolatie bestaan en blijven we warmtepompen stimuleren: dit draagt direct bij aan een lagere energierekening. Zoals in Hoofdstuk 1 al is aangegeven is voor 2025 en 2026 een reservering opgenomen voor een energiefonds dat steun biedt aan huishoudens die hun energierekening niet kunnen betalen. Betaalbaarheid van warmteaansluitingen is van belang voor de energietransitie. Het kabinet heeft dus aandacht voor mensen die als gevolg van aansluiting op een warmtenet geconfronteerd worden met een veel hogere energierekening. Hiervoor wordt een pakket aan maatregelen geïnventariseerd, wat in ieder geval bestaat uit kostengebaseerde tarieven, een waarborgfonds en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) en de Wet collectieve warmte (Wcw) die nog door het parlement aangenomen moeten worden. Tevens verkent het kabinet de volgende opties: een tarieflijm, borging van prijszekerheid, het bundelen van subsidies voor in pandige kosten en een nationale deelneming. Ook draagt de verlaging van het tarief van de energiebelasting op aardgas in de eerste en tweede schijf bij aan een lagere energierekening. Daarnaast zet dit kabinet de uitfasering van huurwoningen met EFG-labels door. <i>(Regeerakkoord 2025, p.60-61)</i></p>	<p>Geen nieuwe maatregelen. Positief is dat de 0%-lening bij het warmtefonds voorlopig blijft bestaan. We zetten met het MCO-programma (EDC) ook in om hier gebruik van te maken door het toevoegen van financieel advies aan de klantreis. De 1e pilot is daarvoor gestart in Leusden en een EU-aanvraag loopt om dat verder uit te breiden.</p> <p>ISDE blijft bestaan (we maken hier ook een koppeling naar in het MCO-programma en verkennen of we kunnen voorschieten voor lage- en middeninkomens. De 1e pilot loopt daarvoor in Nieuwegein.)</p> <p>Energiefonds bestond ook al.</p> <p>Een verlaging op het tarief op aardgas, zal wel de betaalbaarheid ten goede komen maar niet de energietransitie.</p> <p>Of warmtenetten betaalbaar worden, is dus nog afwachten, maar wel van groot belang voor een robuust energiesysteem.</p>
Besparen: Warmtenet / Warmtewet	<p><i>Gebouwde omgeving en betaalbaarheid</i> Het kabinet blijft investeren in de verduurzaming van onze woningen en gebouwen. Niet alleen om klimaat- en energiedoelen te halen, maar ook omdat het betere gebouwen oplevert waarin het prettig wonen, werken en leven is. Bovendien geeft het mensen (met een laag of middeninkomen) en kleine ondernemers meer grip op hun energierekening. Hierdoor blijft energietransitie draagbaar voor iedereen. Daarnaast gaan we door met de lokale aanpak voor onder meer isolatie en</p>	<p>Er wordt geen nieuw beleid aangekondigd. Wel maken ze duidelijk dat ze doorgaan met de lokale aanpak isolatie. Dat is een belangrijke basis voor ons MCO-programma (in het EDC). Eerder waren drie tranches toegezegd. De 2e tranche kan nu aangevraagd worden. Dit betekent dus waarschijnlijk dat de 3e tranche zoals plan ook</p>

	<p>warmtenetten, waarbij gemeenten hun inwoners meenemen en duidelijkheid bieden over de transitie in de wijk en de voordelen die het hen biedt. Er komen geen verplichte labelsprongen voor koopwoningen en geen verplichte (hybride) warmtepomp bij vervanging van de verwarmingsketel of nieuwe, nationale duurzaamheidsregels bovenop Europese regelgeving voor de nieuwbouw, tenzij het de invulling van Europese richtlijnen en bestaande afspraken betreft. Bij de uitwerking van EU-regelgeving is aandacht nodig voor de consequenties voor het maatschappelijk vastgoed (<i>Regeerakkoord 2025, p.60</i>).</p>	<p>wordt opengesteld. Hiermee bedienen we vnl. lage en middeninkomens.</p> <p>Het is zeer de vraag of zonder verplichtingen en normeringen voor de koopsector de doelen behaald gaan worden, zeker als aardgas goedkoop blijft. Verder ligt er een grote taak voor gemeenten om inwoners in beweging te krijgen, terwijl ze gekort worden op hun budget (<i>zie p. 75 Begroting GGK, uitvoeringskosten klimaat medeoverheden</i>).</p>
Besparen: Bedrijven	<p>Industrie: Het kabinet zet het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) door ... Voor bedrijven buiten de top-30 wordt het Actieplan cluster 6 voortgezet en versterkt.</p> <p>Industrie: De verhoging van het tarief van de CO₂-heffing industrie wordt teruggedraaid om een gelijk speelveld te creëren.</p> <p>MKB en maatschappelijk vastgoed: De reeds beschikbare financiële middelen voor klimaat worden voor een deel gebruikt om mensen met een laag of middeninkomen, kleine ondernemers en maatschappelijke organisaties te helpen in de energietransitie. Zo worden middelen uit het Klimaatfonds ingezet voor het continueren van rentevrije leningen voor energiebesparende maatregelen voor woningeigenaren met een laag- of middeninkomen via het Warmtefonds en verduurzaming van bedrijfspanden en maatschappelijk vastgoed (<i>Begroting KGG, p. 34-35</i>).</p>	<p>Voor provincie Utrecht is in het kader van cluster 6 een onderzoek uitgevoerd naar het huidig en toekomst energieverbruik van de grootste aardgasverbruikers in de provincie. Dit dient o.a. als input voor de PMIEK. Onduidelijk is wat met versterking van cluster 6 wordt bedoeld.</p> <p>Geen verhoging van de CO₂-heffing betekent minder financiële prikkels voor de industrie om te verduurzamen.</p> <p>De rentevrije leningen uit het Klimaatfonds voor MKB en maatschappelijk vastgoed moeten goed afgestemd worden met Energiefonds Utrecht. Het beste zou zijn als deze leningen via het Energiefonds Utrecht beschikbaar kunnen worden gesteld.</p>
Elektriciteits- infra	<p>Het kabinet gaat stevig regie voeren op netcongestieproblemen en het toekomstbestendig maken van het elektriciteitsnet. Het kabinet zet daartoe het Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN) door.</p>	<p>In het regeerprogramma staan een aantal concrete maatregelen genoemd die niet in de miljoenennota worden doorvertaald, zoals</p>

	<p>Hierbij is een belangrijke focus in de komende periode om geïdentificeerde maatregelen tegen congestie - zoals die bijvoorbeeld in het landsdeel Flevoland Gelderland-Utrecht al worden uitgevoerd, waaronder extra tijdelijke elektriciteitsproductie, slimmer gebruik van laadpalen en stimulering van flexibiliteit bij bedrijven - waar relevant en mogelijk breder toe te passen in alle regio's met netcongestie. (...) Bij het tegengaan van netcongestie kan ook gedacht worden aan het stimuleren van huishoudens door positieve prijsprikkels bij het gebruik van elektriciteit in dal momenten of wanneer de zon schijnt. (...) We verkennen of we, mogelijk via regionale gebiedsinvesteringen, de leefkwaliteit kunnen verbeteren in regio's waar veel energieinfrastructuurprojecten samenkomen (<i>Regeerprogramma, p. 58</i>).</p> <p>Toekomstbestendigheid energienetwerken (netcapaciteit) Het gaat hierbij om versterking van capaciteit bij provincies en mogelijk regiogemeenten om het voorbereidingstraject van netverzwaringen en uitbreidingen te versnellen. Zonder extra capaciteit is dit niet mogelijk. Dit is onderdeel van het Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN). De middelen zijn bedoeld voor 2024 en 2025. In 2025 wordt het onderzoek van de Raad voor Openbaar Bestuur naar de uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord herijkt. Eventuele verdere kosten voor dit onderdeel kunnen daarbij worden meegenomen. Reservering 2024 en 2025: 31.721k (<i>Begroting KGG, p. 145, p. 152</i>).</p> <p>Om vanuit de personenauto's een bijdrage te leveren aan het oplossen van de netcongestie wordt slim laden uitgerold. Dit betekent in eerste instantie dat vooral tijdens de daluren de (bestel- of vracht- of personen-) auto wordt opgeladen en dat tijdens piekmomenten minder stroom beschikbaar is om te laden. (...) Tenslotte wordt ook in Europees verband «vehicle to grid (respectievelijk to home of to building)» verder uitgerold, waardoor op termijn auto's tijdens piekmomenten ook stroom terug kunnen leveren aan het net, woning of ander gebouw (<i>Begroting lenW. P. 80-81</i>).</p> <p>Om bedrijven te helpen te verduurzamen wordt in het kader van de netcongestie een loket ingericht bij</p>	<p>gebiedsinvesteringen (alleen genoemd voor wind op zee projecten) en de prijsprikkel.</p> <p>In de begroting lenW staan twee zaken genoemd. Adviezen aan bedrijven vanuit RVO (batterijen zijn alleen niet altijd bevorderend) en actie NAL netbewust laden.</p>
--	---	--

	de RVO voor advies aan bedrijven en worden in het kader van de subsidies voorlaadinfrastructuur ook middelen beschikbaar gesteld voor het nemen van mitigerende maatregelen (zoals het plaatsen van batterijen en maatwerkadvies) (<i>Begroting IenW, p. 81</i>).	
Innovatie	<p>Om de al beschikbare capaciteit beter te benutten worden decentrale oplossingen bevorderd, zoals de ontwikkeling van zogeheten energyhubs. (Regeerprogramma P59).</p> <p>Energiehubs komen op twee plekken terug in de begroting van KGG:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Efficiëntere benutting elektriciteitsnetten In een brief van de Minister voor Klimaat en Energie van 5 juni 2024 (Kamerstuk 32 813, nr. 1398) is toegelicht dat er voor efficiëntere benutting van elektriciteitsnetten voor de jaren 2024 t/m 2030 vanuit het Klimaatfonds jaarlijks € 23,8 miljoen is toegevoegd. Met deze middelen wordt de ontwikkeling van energiehubs gestimuleerd. Hierbij kan worden gedacht aan de facilitering van de doorontwikkeling van kansrijke energiehubinitiatieven, versterking van Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) en centrale kennisopbouw en kennisdeling (<i>Begroting KGG, p. 65</i>). - Ondersteuning energiehubs Voor energiehubs is €22,4 miljoen beschikbaar in 2025, €18,4 miljoen in 2026 en €4 miljoen in 2027 (P50, begroting KGG). De invulling van deze middelen zal zich richten op flexibiliteitsscans, de realisatie van flexibel vermogen bij bedrijven, uitvoeringsgeld programma organisatie Landelijke Aanpak Netcongestie en een aansprakelijkheidsregeling voor energiehubs (<i>Begroting KGG, p. 64</i>). 	PS heeft recent € 4 miljoen voor beschikbaar gesteld voor de realisatie van energiehubs in Utrecht. Hierbij is ervan uitgegaan dat ook het Rijk in energiehubs zal investeren. Dat het Rijk ook in 2025 zal investeren is dus goed nieuws. Onze inzet is om de middelen optimaal aan te sluiten op onze aanpak energiehubs.
SMR	Verder heeft het SMR-programma tot doel om helderheid te scheppen over noodzakelijke randvoorwaarden, de mogelijk toegevoegde waarde en mogelijke rol van SMR's in het Nederlandse energiesysteem, waarbij kennis over de energetische en ruimtelijke inpassing van SMR's in het energiesysteem wordt opgebouwd (waaronder locatie-voorwaarden, vraagstukken rondom het bevoegd gezag en randvoorwaarden participatie). Dit onderdeel start bij de lokale analyse van vraag naar en aanbod van energie via de Cluster Energie Strategieën (<i>Begroting KGG, p. 43</i>).	Indien de vraag naar en aanbod van energie via de Cluster Energie Strategieën wordt vergeleken, zou enkel via de Cluster 6 aanpak enige kans bestaan dat de Provincie Utrecht in beeld komt. Meer voor de hand ligt dat het Rijk voor SMRen kijkt naar de provincies waar de andere clusters vertegenwoordigd zijn.

Landelijk Gebied

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Implementatie bronmaatregelen stikstofreductie	<p>In 2025 geeft het kabinet vanuit de aanvullende middelen die vanuit het Hoofdlijnenakkoord beschikbaar zijn gesteld een extra impuls aan de ontwikkeling van doelsturing. Om een lange termijnkoers in te kunnen zetten, moet voor ondernemers duidelijk zijn welke doelen zij moeten behalen. Er wordt een (op termijn afrekenbare) stoffenbalans ontwikkeld die in de praktijk ingezet kan worden. We brengen in beeld wat nodig is om vanuit de overheid te werken met een stoffenbalans voor verschillende thema's, zoals broeikasgassen, stikstof en waterkwaliteit. Om eventueel bij te kunnen sturen op de toepasbaarheid van deze stoffenbalans zullen doeltreffendheid en haalbaarheid worden gemonitord. Deze monitoring, maar ook toezicht en handhaving worden ingericht op doelsturing in plaats van maatregelsturing. Voor de implementatie wordt een actieagenda opgesteld die in de herfst van 2024 met de Tweede Kamer zal worden gedeeld (<i>Begroting LVVN, p. 9</i>).</p>	<p>Er komt een forse inzet op technische innovatie. De juridische houdbaarheid nog wel getoetst moet worden. Daarnaast wordt ingezet op opschaling van de mestvergisting. Dit kabinet heeft veel ambitie, maar op veel terreinen is nog niet duidelijk uitgewerkt hoe dit te realiseren. Het kabinet wil komen met een passende oplossing voor de PAS-melders, daarbij wordt niet uitdrukkelijk (meer) gesproken over legalisatie. Het Rijk wil door middel van gebiedsgerichte aanpak de PAS problematiek aanpakken waar we als PU ervaring mee hebben. Het Rijk zal daarvoor afspraken met de provincies moeten maken wat betreft inzet van capaciteit en beschikbare stikstofruimte.</p>
Mogelijk meer generieke aanpak stikstof	<p>De daadwerkelijke staat van de natuur wordt leidend voor de ontwikkelingen in het landelijk gebied en dus in de Natura2000 gebieden (<i>Regeerprogramma, p. 5</i>).</p>	<p>Vanuit PU zien we daar op korte termijn weinig oplossingen in omdat zowel de NDA's als de adviezen van de ecologische autoriteit aangeven dat de staat van de natuur slechter is dan was aangenomen. De KDW is recent juist verlaagd voor diverse habitattypen op basis van wetenschappelijk onderzoek. Het is goed dat naar meer drukfactoren wordt gekeken, maar stikstof blijft in veel habitattypen de grootste drukfactor. Er moet meer eenheid komen in het beleid voor toestemmingsverlening en saldering, om verschillen tussen provincies tegen te gaan en meer duidelijkheid te bieden aan initiatiefnemers. Ook wordt</p>

		<p>onderzocht hoe AERIUS calculator kan worden vervangen. Daarnaast wordt ook onderzoek gedaan naar een juridisch houdbare rekenkundige ondergrens waar het IPO recent een advies over heeft afgegeven. Ook hier is het de vraag of dat wetenschappelijk en juridisch haalbaar is.</p>
	<p>Wel schrappen we nationale koppen waar mogelijk en komt het kabinet met nieuw beleid dat beter aansluit bij de praktijk (<i>Regeerprogramma, p. 47</i>).</p>	<p>'Nationale koppen' is voor meerderlei uitleg vatbaar. Het is wachten op de nadere uitwerking.</p>
	<p>In 2030 moet voor het Klimaat de broeikasgasuitstoot in Nederland tenminste 55% lager zijn dan in 1990 (<i>Regeerprogramma, p. 48</i>).</p>	<p>In het vorige kabinet was dit op 60% gezet (2030). Dit was een kop boven op de Europese afspraak van 55% (Fit for fifty-five).</p>
	<p>Deze uitvoeringsgerichte en gebiedsgerichte aanpak komt in plaats van het NPLG. De eerste lichting van deze aanpak sturen we voor het einde van 2024 naar de Kamer (<i>Regeerprogramma, p. 49</i>).</p>	<p>Het UPLG (en ook het NPLG) gaat uit van een gebiedsgerichte aanpak samen met onze gebiedspartners. Dit lijkt vooralsnog dus op dezelfde aanpak als NPLG en de PPLG's waaronder het UPLG. Is nog onduidelijk wat gaat het Rijk anders gaan doen.</p> <p>Hetzelfde geldt voor de passage erna over de ruimtelijke ordening (passages over NOVEX en Ruimtelijk plan).</p>
	<p>Het ministerie van LVVN stimuleert en faciliteert innovatie door bestaande structuren en beleid te versterken en werkt daarbij samen met jonge ondernemers en (nieuwe) innovatieve partijen (<i>Regeerprogramma, p. 50</i>).</p>	<p>Dit sluit aan op één van de sporen in ons toekomstige landbouwbeleid. Het wordt onderdeel van onze nieuwe Visie landbouw en Voedsel. Ook in het UPLG wordt dit spoor opgenomen naar enkele andere sporen (zoals bv natuurinclusieve landbouw). PU draagt bij aan de fieldlabs Groene Hart en Foodvalley waarin diverse technische innovaties nader worden onderzocht.</p>
	<p>Het Kabinet verduidelijkt de bestaande mogelijkheden om tot aanpassing van N2000-doelen te komen. Provincies en departementen met beheerverantwoordelijkheid voor N2000-</p>	<p>Het is verassend dat dit kabinet af wil wijken van de Europese doelstellingen voor de N2000-gebieden. Immers behoud en</p>

	<p>gebieden kunnen daarbinnen aanpassingen van doelen (herijking) voorstellen (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p>	<p>herstel van de biodiversiteit is wettelijk verankerd. We sluiten met ons provinciaal beleid aan bij de door Europa vastgestelde doelen voor de beschermde soorten en habitats en de nationale uitwerkingen daarvan. De natuurdoelanalyses en de adviezen van de Ecologische Autoriteit daarover zijn voor ons hierin leidend.</p>
	<p>Nederland moet bovendien aan de slag met de uitvoering van de Natuurherstelverordening door een nationaalherstelplan op te stellen, in eerste instantie gericht op 2030 en zonder nationale koppen. (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p>	<p>Ook voor PU is het belangrijk dat we als Nederland een goed nationaal natuurherstelplan op stellen. Het UPLG draagt hier ook bouwstenen voor aan. PU denkt en doet graag mee aan dit Nationale Natuurherstelplan.</p>
	<p>Het kabinet geeft daartoe een stevige structurele financiële impuls aan agrarisch natuurbeheer om zodoende boeren en andere beheerders langjarig en marktconform te vergoeden voor hun bijdrage aan het landschap en behoud en versterking van de biodiversiteit. Bij de besteding van deze middelen nemen wij als rijksoverheid de regie en werken we samen met medeoverheden en andere spelers (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p>	<p>We zijn blij met de extra financiële impuls voor agrarisch natuurbeheer, het past goed bij ons UPLG en onze gebiedsgerichte aanpak.</p> <p>We vragen ons af waarom het Rijk hier zelf de regie in wil nemen omdat we deze taak immers al jaren hebben gedecentraliseerd naar de provincies. Eerder is hier geen ontevredenheid over vernomen.</p> <p>Zware inzet op agrarisch natuurbeheer is mooi maar de VHR-doelen kunnen niet alleen met agrarisch natuurbeheer worden geregeld. Sommige soorten en habitats zijn zo specifiek gebonden aan omstandigheden die niet met landbouw zijn te combineren dat de enige optie daarvoor is aanleg van nieuwe natuur.</p> <p>Agrarisch natuurbeheer is enkel een onkostenvergoeding en geen verdienmodel. Het is de vraag of in het kader van staatsteun de tarieven voldoende verhoogd kunnen worden om er een verdienmodel van te maken.</p>

	<p>Ruimte voor ondernemerschap geldt natuurlijk ook voor onze boeren, tuinders en vissers. Deze ondernemers willen verantwoordelijk, natuurbewust, diervriendelijk en toekomstgericht ondernemen. Het is het streven van dit kabinet om dit samen met hen te doen! (<i>Regeerprogramma, p. 6</i>).</p> <p>Ook met financiële steun: met een meerjarige investering in de agrarische sector voor innovatie en doelsturing, een brede opkoopregeling, realistisch natuurbeleid, mest, en visserij (<i>Regeerprogramma, p. 6</i>).</p> <p>Daarnaast zijn er elk jaar middelen beschikbaar voor agrarisch natuurbeheer door boeren (<i>Regeerprogramma, p. 6</i>).</p> <p>Omdat we willen sturen op de gemeten staat van de natuur wordt de natuurmonitoring versterkt en geïntensiveerd, mede in het kader van de Natuurherstelverordening en de verdere ontwikkelingen in het landelijk gebied (<i>Regeerprogramma, p. 6</i>).</p> <p>Het kabinet komt in 2025 met een integrale nationale voedselstrategie en zal zich op EU-niveau ook hard maken voor een Europese voedselstrategie (<i>Regeerprogramma, p. 6</i>).</p>	<p>PU betreft de agrarische ondernemers bij de gebiedsgerichte aanpak en gebiedsprocessen.</p> <p>Voor PU is deze regelingen mogelijk interessant. Het is essentieel om naar het verdienmodel van de agrariër te kijken en niet alleen naar tijdelijke investeringen.</p> <p>ANLB: wij zijn blij met de extra inzet voor het agrarisch natuurbeheer. Dit geeft structureel langjarige zekerheid aan de inzet van boeren voor versterking biodiversiteit in het landelijk gebied. Maar voor versterking van specifieke soorten en habitats bijvoorbeeld moerasnatuur, nieuw bos, schraalgraslanden) is het soms niet voldoende omdat sommige soorten en habitats niet met landbouw te verenigen zijn. Dit vraagt blijvende aandacht.</p> <p>PU neemt nu de NDA's als uitgangspunt. Het is verstandig de brede toestand van de natuur te monitoren en daar gericht op bij te sturen.</p> <p>We werken aan een visie landbouw en voedsel vanuit PU. Het is de bedoeling om de eiwittransitie van dierlijk naar plantaardig daarbij ook een plaats te geven.</p>
--	--	--

	<p>Uiterlijk in 2026 ligt er een brede bedrijfsbeëindigingsregeling, maar we dwingen niemand te stoppen. We vechten voor het agrarische belang in Europa. En we doen dit steeds in gesprek met de sector en andere belanghebbenden in de keten (<i>Regeerprogramma, p. 6</i>).</p>	<p>Het is belangrijk om te werken aan perspectief voor landbouwbedrijven en jonge boeren. De doorontwikkeling van de landbouwsector vraagt om innovatie en verandering en niet teruggaan naar het verleden.</p>
<p>Subsidie Behoud Grasland</p>	<p>Doordat de derogatie voor het uitrijden van mest voor Nederland wordt afgeschaft, nemen de kosten voor het afvoeren van mest toe. Om landbouwnedernemers tegemoet te komen voor deze kosten, is in het kader van het Plan van</p>	<p>Het is goed dat er tijdelijk extra geld beschikbaar is om de mestproblematiek te verkleinen. Dit is echter geen structurele oplossing voor de</p>

	<p>Aanpak mestmarkt de subsidie Behoud grasland bij afbouw derogatie verhoogd. Hiervoor is 78 miljoen euro aan de LVVN-begroting toegevoegd. Deze overboeking is reeds verwerkt via Nota van Wijziging op de eerste suppletoire begroting (<i>Begroting LVVN, p.230</i>).</p>	<p>mestproblematiek en ook niet voor de boeren zelf. Minder vee lijkt betere en meer toekomstbestendige route waar ook andere doelen op kunnen meeliften (klimaat, water, bodem, natuur, stikstof).</p>
<p>LVVN in Miljoenennota</p>	<p>Overzicht kasschuiven, bijstellingen hoofdlijnenakkoord en aanvullende onderuitputting</p> <p>2025: -277 miljoen</p> <p>2026: 0</p> <p>2027: +279 miljoen</p> <p>2028: +49</p> <p>2029: +14</p> <p>(<i>Miljoenennota, tabel p. 45</i>)</p> <p>De daling bij LVVN wordt met name veroorzaakt door incidenteel budget dat beschikbaar is in 2025, 2026 en in mindere mate 2027. Het gaat hier onder andere om de uitkoopregelingen LBV en LBV+ (Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties), de provinciale uitvraag in het kader van de versnellingsaanpak en maatregelen in het kader van het toekomstperspectief landbouw. Daarnaast is het gereserveerde budget voor het Transitiefonds op de Aanvullende Post afgeboekt (<i>Miljoenennota, p. 61</i>).</p>	<p>Het lijkt erop dat de bezuiniging 2025 op termijn zal worden gecompenseerd. Iets dat nog hoogst onzeker is omdat dat afhankelijk is van de economische ontwikkelingen.</p> <p>Het is de vraag hoe met het afschaffen van de LBV en LBV+ op termijn landbouwbedrijven die willen stoppen, alsnog door de overheid opgekocht kunnen worden. Als daar geen middelen voor zijn, heeft dat gevolg voor de transitie in het landelijk gebied.</p>
<p>Ontwikkeling Nederlandse Economie: agrarische sector</p>	<p>Lange tijd bood de landbouw de meeste werkgelegenheid, maar door een vertwintigvoudiging van de arbeidsproductiviteit de afgelopen zeventig jaar werkt nu nog maar 2% van de werkenden in de agrarische sector (zie figuur 26). Dit heeft gezorgd voor een grote arbeidsbesparing, droeg bij aan relatief lage prijzen voor voedsel en aan de groei van onze economie (<i>Miljoenennota, p. 67</i>).</p>	<p>In PU is volgens een recent WUR-rapport de inzet in de landbouw ca. 5.300 mensjaren. Op een bevolking van 1,34 miljoen is dat slechts 0,4%. De bijdrage aan de beroepsbevolking is dus zeer beperkt maar de bijdrage aan het landelijk gebied groot (landschapsbeheer).</p>
<p>Intensivering Gebiedsgerichte maatregelen</p>	<p>Met deze mutatie wordt 45 miljoen euro overgeheveld van de Aanvullende Post naar de LVVN begroting voor extra gebiedsgerichte maatregelen voor provincies, in aanvulling op de eerdere toedeling van Transitiefondsmiddelen. De middelen worden pas beschikt nadat een toetsproces is doorlopen en er besluitvorming heeft plaatsgevonden over de concrete</p>	<p>Dit is extra geld dat beschikbaar is voor 2024. Dit zou WeCR 3 kunnen zijn en dan zouden eventueel de UPLG-maatregelpakketten die niet in aanmerking zijn gekomen voor Rijksfinanciering alsnog in aanmerking kunnen komen. Met</p>

	maatregelen in de onderraden en MR (<i>Begroting LVVN, p. 230</i>).	name maatregelpakket 6 Beekdalen komt dan voor ons in beeld. Dit maatregelpakket is van groot belang voor het halen van de KRW-doelen en de doelen op gebied NNN in het beekdalengebied in het oosten van deze provincie.
Nationale grondbank	Dit betreft een overheveling van 72 miljoen euro van de Aanvullende Post naar de begroting van LVVN voor het aankopen van grond door de Nationale Grondbank (NGB). De aankopen door de NGB starten in 2025 en worden afgerond in 2026 en 2027 (<i>Begroting LVVN, p. 231</i>).	Zou kunnen helpen om gebiedsprocessen te versnellen als Utrechtse boeren hier gebruik van mogen maken.
Startpakket regeerprogramma	In totaal wordt 40 miljoen van de in totaal beschikbaar gestelde 5,04 miljard voor de agrarische sector overgeheveld naar de begroting van LVVN. Hiermee wordt een start gemaakt met het invulling geven aan de ambities uit het Hoofdlijnenakkoord. Met deze middelen worden onder andere maatregelen genomen voor de verlichting van de mestmarkt (€ 15 miljoen), waaronder het stimuleren van mestverwerking en export. Daarnaast worden middelen beschikbaar gesteld voor natuurmonitoring (€ 8 miljoen), het opstarten van ontwikkeling en uitrol doelsturing (€ 8 miljoen), het stimuleren van innovatie in de visserijsector (€ 4,5 miljoen), het starten van een investeringsprogramma robots naar de boerenpraktijk en een nationaal programma experimenteellocaties voor innovatie (€ 3,5 miljoen) en het uitvoeren van pilots naar een dierwaardige veehouderij (€ 1 miljoen) (<i>Begroting LVVN, p. 231</i>).	Het is in lijn de wensen van PU dat hiermee geld beschikbaar komt voor de doorontwikkeling van landbouwbedrijven en het ontwikkelen en verbeteren van het verdienmodel. Al deze zaken zijn een logisch uitvloeisel van het regeerprogramma en de gewijzigde koers.
SPUK naar GF en PF met 10% budgetkorting	SPUK naar GF en PF met 10% budgetkorting In het Hoofdlijnenakkoord is afgesproken dat vanaf 2026 de specifieke uitkeringen worden overgeheveld naar het Gemeente- of Provinciefonds met een budgetkorting van 10 procent. Voor LVVN betekent dit dat in 2026 € 57 miljoen wordt omgebogen op de specifieke uitkeringen, en vanaf 2027 structureel € 22 miljoen (<i>Begroting LVVN, p. 231</i>).	10% korting op SPUKS van het Rijk. Dit zal bij volgende maatregelpakketten mogelijk een probleem opleveren omdat er dan naar verwachting te weinig middelen zijn voor de bijbehorende organisatiekosten van provincies en onze stakeholders.

Natuur

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/duiding provincie Utrecht
Natuur algemeen	<p>Daarnaast houden we vast aan de bestaande klimaatafspraken. Alleen als we de doelen niet halen, maken we alternatief beleid. Op deze manier kunnen we de planeet schoon doorgeven aan onze kinderen en volgende generaties (<i>Regeerprogramma, p. 6</i>).</p> <p>Wat betreft dit kabinet komen er geen nieuwe nationale koppen op Europees beleid. In aanvulling op het hoofdlijnenakkoord, kijkt het kabinet - naast landbouw - naar welke andere bestaande nationale koppen kunnen worden geschrappt, uiteraard met behoud van doelbereik en met oog voor de consequenties ervan (<i>Regeerprogramma, p. 8</i>).</p> <p>Bij de uitwerking van dit regeerprogramma in concrete voorstellen tot wet- en regelgeving wordt scherp getoetst op verenigbaarheid met de Grondwet, het Europese en internationale recht en beginselen. Voor sommige oplossingen is geen nieuw beleid nodig. Maar is dit wél zo, dan komt nieuw beleid tot stand met oog voor haalbaarheid en uitvoerbaarheid (<i>Regeerprogramma, p. 9</i>).</p> <p>Om de Nederlandse natuur op het land en in het water te behouden is effectief beleid nodig. Waar het goed gaat, waarderen we dat, waar de kwaliteit stabiel is, behouden we die, en waar het slecht gaat, werken we aan herstel. En we hechten eraan dat we over toereikende hoeveelheden schoon (zoet) grond- en oppervlaktewater blijven beschikken (<i>Regeerprogramma, p. 47</i>).</p> <p>Het kabinet verduidelijkt de bestaande mogelijkheden om tot aanpassing van Natura 2000-doelen te komen. Provincies en departementen met beheer- verantwoordelijkheid voor Natura-2000 gebieden kunnen daarbinnen aanpassingen van doelen (herijking) voorstellen (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p>	<p>Er wordt vastgehouden aan de klimaatdoelstellingen, maar hoe die gerealiseerd gaan worden, wordt niet uitgewerkt.</p> <p>Er wordt aangegeven dat nieuwe voorstellen getoetst worden op wet- en regelgeving, maar ook dat als die niet passen dat deze aangepast worden en dat is voor de natuur zorgelijk.</p> <p>Dit sluit aan bij het beleid van de provincie en is dus positief.</p> <p>In andere paragrafen wordt gerept over bescherming en hier lijkt het kabinet juist te gaan voor wijziging van de huidige bescherming. Wat dit precies voor de provincie gaat betekenen is nog onduidelijk, maar waarschijnlijk gaat dit veel capaciteit kosten.</p>

	<p>Nederland moet bovendien aan de slag met de uitvoering van de Natuurherstelverordening door een nationaal natuurherstelplan op te stellen, in eerste instantie gericht op 2030 en zonder nationale koppen (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p> <p>De opgave voor natuur kan niet los worden gezien van de opgaven in de landbouw. Juist door landbouw en natuur te verbinden, ontstaat er meer ruimte voor beide (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>)</p> <p>Er wordt ingezet op verbeterde VHR-monitoring, voor betere, meer uniforme en gebiedsgerichte data binnen en buiten natuurgebieden, en meer inzicht in systeemherstel en effectiviteit van maatregelen. In het najaar van 2024 wordt de Kamer geïnformeerd over het Verbeterprogramma VHR-Monitoring. (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p> <p>Bij de besteding van deze middelen nemen wij als Rijksoverheid de regie en werken we samen met medeoverheden en andere spelers (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p> <p>In het licht van de door de Europese Commissie gestarte inbreukprocedure ten aanzien van weidevogels is een substantiële bijdrage aan doelbereik, met aandacht voor predatiebeheer, van belang voor de uitwerking van de omvang en zwaarte van de beheerpakketten. (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p>	<p>De opgaven kunnen vaak juist niet gecombineerd worden dus hoe het kabinet dit voor zich ziet is onduidelijk</p> <p>Monitoring is belangrijk en daar denken we al lang over na, dat is echter wel een langjarig proces waar dan ook structureel veel meer geld naartoe moet.</p> <p>Het kabinet lijkt hiermee de decentralisatie van het natuurbeleid uit 2013 weer ongedaan te willen maken.</p> <p>In de inbreukprocedure wordt er juist gesteld dat er te weinig gebieden beschermd worden voor de weidevogels, dat betekent dat alleen beheer door boeren niet genoeg is en dat er echt meer natuurgebieden voor deze soorten ontwikkeld moeten worden. Ook "predatiebeheer" hier benoemen in plaats van systeemherstel (vernatting) is ook zorgelijk</p>
Natuur algemeen	<p>Samenwerken aan ruimtelijke ordening Het kabinet voert regie op de ruimtelijke ordening. Hierbij heeft de minister van VRO een coördinerende rol. Om hier invulling aan te geven werken we gezamenlijk aan de Nota Ruimte (<i>Regeerprogramma, p. 30</i>).</p> <p>De opgave voor natuur kan niet los worden gezien van de opgaven in de landbouw. Juist door landbouw en natuur te verbinden,</p>	<p>Dit ontwerp gaat overigens nog uit van het NPLG. Ook in dit ontwerp is bescherming van landbouwgrond een van de pijlers die het natuurbelang raken. De rol van de provincie als middenbestuur staat hiermee onder grote druk.</p> <p>Landbouw in natuurgebieden kan meestal alleen in de vorm van maaien waarbij gras beschikbaar</p>

	<p>ontstaat er meer ruimte voor beide. Boeren zijn onmisbaar als hoeders van ons Nederlandse cultuurlandschap. Het kabinet geeft daartoe een stevige structurele financiële impuls aan agrarisch natuurbeheer om zodoende boeren en andere beheerders langjarig en marktconform te vergoeden voor hun bijdrage aan het landschap en behoud en versterking van de biodiversiteit. Bij de besteding van deze middelen nemen wij als Rijksoverheid de regie en werken we samen met medeoverheden en andere spelers (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p>	<p>komt dat de boeren vaak niet willen hebben. Meer natuurinclusieve landbouw is wel erg belangrijk voor de biodiversiteit</p>
Natuur algemeen	<p>We verminderen belemmeringen voor woningbouw. We kijken onder andere naar de stapeling van lokale regels en procedures, en schrappen of verminderen waar mogelijk nationale koppen op Europees beleid (<i>Regeerprogramma, p. 30</i>).</p>	<p>Staat mogelijk op gespannen voet met natuurbelang.</p>
Natuur algemeen	<p>We zetten in op het realiseren van de natuurdoelen via verdere integratie van natuur in onze woon-, werk- en leefomgeving (<i>Regeerprogramma, p. 52</i>).</p>	<p>Op zich mooi dat er aandacht is voor natuur buiten natuurgebieden, maar daarmee moeten we de waardevolle en zeldzame natuur in natuurgebieden niet vergeten en daar is integratie met andere functies juist vaak niet mogelijk.</p>
Natuur algemeen	<p>Daarom kiest het kabinet voor een andere koers in het stikstofbeleid. We gaan met alle betrokken sectoren aan de slag om sturen op emissie van stikstofoxiden en ammoniak, in plaats van het sturen op depositie, mogelijk te maken (<i>Regeerprogramma, p. 53</i>).</p>	<p>Juridisch gaat het om de gunstige staat van instandhouding. dus wat het effect is van stikstof op het gebied.</p>
Natuur algemeen	<p>Ook de klimaatdoelstellingen blijven staan, zodat we schoner gaan produceren en minder afhankelijk worden van energie uit andere landen. Groene groei is een belangrijke voorwaarde voor toekomstige welvaart (<i>Miljoenennota, p.3</i>)</p>	
Natuur algemeen	<p>Het is van belang dat er een juiste balans is tussen ambitie, taken, middelen en uitvoeringskracht voor medeoverheden. Voor de beleidsterreinen infrastructuur, natuur en openbaar vervoer is in de Voorjaarsnota 2024</p>	

	afgesproken dat verdere uitwerking in samenspraak met de betrokken beleidsverantwoordelijke departementen nodig is (<i>Miljoenennota, p.65</i>).	
Natuur algemeen	Daarnaast zet het ministerie zich in voor waardering, instandhouding en – waar nodig – herstel van de natuur en de biodiversiteit. De Nederlandse land- en tuinbouw kan niet alleen het platteland versterken en de balans in de natuur helpen herstellen, maar dragen zo ook bij aan andere duurzame oplossingen op tal van maatschappelijke terreinen (<i>Begroting LVVN, p. 8</i>).	Veel focus op combinaties van landbouw en natuur terwijl er veel natuurdoelen zijn waar landbouw geen enkele rol bij heeft en zelfs schadelijk is.
Natuur algemeen	Het kabinet heeft, in het kader van de aanpak piekbelasting, de verplaatsingsregeling en een subsidieregeling voor emissie-reducerende staltechnieken (Sbv-investeringsmodule) in september van 2024 gepubliceerd. De openstelling van beide regelingen volgt later in 2024 en loopt door in 2025 (<i>Begroting LVVN, p.10</i>)	
Natuur algemeen	We moeten de natuur in Nederland op het land en in het water behouden en daarbij kijken we naar wat echt werkt. Waar het goed gaat, waarderen we dat, waar de kwaliteit stabiel is, behouden we die, en waar het slecht gaat, werken we aan herstel. Leidend zijn de daadwerkelijke stand van de natuur en alle factoren die daarop van invloed zijn, zonder eendimensionaal accent op stikstof. We focussen op het in stand houden van belangrijke natuur en robuuste natuurgebieden, waarbij zorgvuldig beheer, en landbouw en natuur samengaan. Er zijn al verschillende programma's en initiatieven, zoals Programma Natuur en de Programmatische Aanpak Grote Wateren, die bijdragen aan het beschermen en vergroten van biodiversiteit, voedselzekerheid (middels ecosysteemdiensten als bestuivers), het groener maken van Nederland en het tegengaan van versnippering van natuur. We vragen provincies en de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Defensie om situaties te onderzoeken waarbij het herzien van natuurdoelen tussen gebieden kan leiden tot verbeterde natuurwaarden. Dit helpt bij het	Natuur kan niet zomaar op een andere plaats neergelegd worden, hoe de zin "situaties te onderzoeken waarbij het herzien van natuurdoelen tussen gebieden kan leiden tot verbeterde natuurwaarden" in de rijksbegroting geduid moet worden is nog erg onduidelijk.

	verbeteren van Natura2000-gebieden om zo effectief mogelijk te voldoen aan Europese richtlijnen, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn. <i>(Begroting LVVN, p.10).</i>	
Natuur algemeen	Het kabinet zet voor 2025 in op uiteenlopende maatregelen, waarvoor (beperkt) middelen beschikbaar zijn. Het gaat bijvoorbeeld om verbetering natuurmonitoring, toekomstbestendige grote wateren, versterken van het integraal natuur-, vis- en waterbeheer in de Waddenzee, vergroting van verbindingzones van natuur (onder andere middels landbouwinclusieve natuur, versterken groen-blauwe dooradering, natuur in windparken op zee), verminderen van drukfactoren, multifunctioneel ruimtegebruik en het tegengaan van verslechtering van de kwaliteit van bestaande natuur <i>(Rijksbegroting LVVN, p.12).</i>	Verbetering natuurmonitoring kost veel tijd en geld en hiervoor worden maar beperkt middelen beschikbaar gesteld
Natuur algemeen	Door samen te werken binnen het Rijk, ... verbinden we de natuurherstelopgave onder meer met de energietransitie, de woningbouw- en klimaatopgave en het versterken van het verdienvermogen van de boer <i>(Rijksbegroting LVVN, p.12).</i> Met het programma Verbinden Landbouw en Natuur stimuleert LVVN boeren om actief bij te dragen aan natuurbeheer <i>(Rijksbegroting LVVN, p.15).</i>	De natuurherstelopgave rijmt zich niet met andere opgaven
Natuur algemeen	Om in ieder geval niet verder te gaan dan Brusselse wetgeving vereist, zal het kabinet onnodige nationale koppen op Europese regelgeving voorkomen en in beeld brengen waar er nu sprake is van die koppen <i>(Rijksbegroting LVVN, p.16).</i>	Het kabinet omschrijft niet wat die nationale koppen zijn.
Natuur algemeen	Extra maatregelen provincies. Er worden extra middelen beschikbaar gesteld voor provincies om maatregelen in het landelijk gebied uit te voeren die bijdragen aan de opgaven voor landbouw, natuur, water en klimaat. <i>(Rijksbegroting LVVN, p.19)</i>	Geen nieuws, doet PU al jaren voor zover dit past binnen de natuurdoelen.
Natuur algemeen	Ophoging vergoeding subsidiestelsel natuur en landschap. Als onderdeel van het Programma Natuur is afgesproken dat de beheervergoeding voor het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) wordt verhoogd	Positief.

	naar 84%. De provincies voeren het SNL uit. De benodigde extra middelen worden overgeheveld naar het Provinciefonds. <i>(Rijksbegroting LVVN, p.20).</i>	
Programma Natuur	<p>De consequentie op artikel 21 is dat subsidiebudgetten zoals de Lbv en de Lbv-plus regeling worden verlaagd met 1,9%. <i>(Rijksbegroting LVVN, p.17).</i></p> <p>Maatwerkoplossingen piekbelasters te verlagen met eveneens € 0,5 mln <i>(Rijksbegroting LVVN, p.17).</i></p> <p>Taakstelling specifieke uitkeringen. De Rijksbrede 10% korting op specifieke uitkeringen komt binnen LVVN terecht bij de specifieke uitkeringen Programma Natuur, Financiering Maatregelpakketten Provincies en de legalisatie PAS-melders <i>(Rijksbegroting LVVN, p.20).</i></p>	Dit is geen goed nieuws, doorwerking in de toegezegde budgetten niet uitgewerkt.
Agenda Natuurinclusief en Natuurinclusieve Samenleving	Daarbij stimuleren we actieve betrokkenheid van de betrokken sectoren, inclusief private financiering, bijvoorbeeld via de Agenda Natuurinclusief <i>(Rijksbegroting LVVN, p.12).</i>	Onduidelijk wat dit gaat betekenen.
Invasieve exoten	Op verzoek van de Tweede Kamer wordt in nauwe samenspraak met de provincies een Aanvalsplan exoten voorbereid. <i>(Rijksbegroting LVVN, p.12).</i>	Dit sluit aan op ons invasieve exotenbeleid
(Agrarisch) natuurbeheer	<p>Het kabinet streeft naar behoud van onze Nederlandse natuur en van ons cultuurlandschap door middel van landbouwinclusieve natuur. Dat is natuur die boeren creëren en onderhouden en waar zij deels inkomen uit kunnen halen <i>(Rijksbegroting LVVN, p.12).</i></p> <p>Met een passende vergoeding voor het leveren van ecosysteemdiensten en agrarisch natuurbeheer dragen zij bij aan de doelen voor natuur en landschap. Hiervoor wordt de uitbreiding van de subsidie voor agrarisch natuur en landschapsbeheer (ANLb) voorbereid en worden mogelijkheden in de Eco-regeling onderzocht <i>(Rijksbegroting LVVN, p.12).</i></p>	Dit wordt nu benoemd als agrarisch natuurbeheer, maar dit is al jaren onderdeel van het realiseren van nieuwe natuur en één van de opties om de NNN-opgave te realiseren.
(Agrarisch) natuurbeheer	Die uitbreiding is ook nodig in het licht van de start van de ingebrekestelling door de	De ingebrekestelling gaat over het gebrek aan gebieden die beschermd worden en die volledig natuur zijn.

	Europese Commissie voor het weidevogelbeheer (<i>Rijksbegroting LVVN, p.12</i>)	Meer geld voor agrarisch natuurbeheer gaat dit niet oplossen, meer natuur wel (die wel door boeren beheerd zou kunnen worden).
(Agrarisch) natuurbeheer	Bij de besteding van de middelen voor agrarisch natuurbeheer neemt het kabinet de regie, zoveel mogelijk sturend op doelen, en niet op maatregelen. We bieden meerjarige zekerheid (<i>Rijksbegroting LVVN, p.13</i>).	Dit is een grote beleidswijziging t.o.v. nu waar het natuurbeleid is gedecentraliseerd.
Natura 2000	Het kabinet werkt met natuurdoelanalyses en geeft met gebiedsgerichte maatregelen prioriteit aan Natura 2000-gebieden waar sprake is van verslechtering (<i>Rijksbegroting LVVN, p.13</i>).	Positief mits hiervoor geld beschikbaar komt.
Nationale Parken	Natuur en landschap zijn verweven met onze samenleving, van parken in de stad en vogels op het boerenland tot onze indrukwekkende Nationale Parken. Het kabinet ziet natuur dan ook breder dan alleen onze natuurgebieden (<i>Regeerprogramma, p. 52</i>).	Wat er bedoeld wordt met indrukwekkende Nationale Parken is niet helemaal helder, maar het benoemen is positief. Ook het breder trekken van natuur naar buiten de natuurgebieden is positief, als de natuur in de natuurgebieden wel goed beschermd blijft.
Bossenstrategie	Op artikel 22 wordt de taakstelling ingevuld door het aanvalsplan landschapselementen met circa € 1 mln. te verlagen.	
Natuurmonitoring	Onderdeel van het Hoofdlijnenakkoord is extra inzet op natuurmonitoring. De middelen zullen ingezet worden voor het Verbeterprogramma VHR Monitoring. Ook worden de middelen ingezet voor het openstellen van de Nationale Databank Flora en Fauna (<i>Rijksbegroting LVVN, p.19</i>).	

Milieu

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Lucht en geluid	Medeoverheden In het hoofdlijnenakkoord is aangekondigd dat specifieke uitkeringen worden overgeheveld naar het Gemeente- en Provinciefonds. De efficiëntie korting van 10% vanaf 2026 is budgettair verwerkt in de departementale	Dat betekent voor PU dat er via het Schone Lucht Akkoord geen specifieke uitkeringen (SPUK SLA) meer beschikbaar is. Alle provincies namen al deel aan het Schone Lucht Akkoord. In tegenstelling tot voorheen ontvangen nu alle

	<p>begrotingen. Het kabinet werkt aan een voorstel om in het aankomende jaar een start te maken met de overhevelingen. Deze nadere uitwerking vindt plaats in overleg tussen Rijk (vakministers), de VNG en het Interprovinciaal Overleg (IPO).</p> <p>Artikel 17. Luchtvaart De neerwaartse trend in de budgetten vanaf 2027 op dit artikel hangt samen met het aflopen van subsidies. In 2024-2026 worden uitgaven gedaan voor het project Geluidsisolatie Schiphol fase 4 (GIS-4) om geluidshinder voor omwonenden van Schiphol te verminderen. De ontvangsten in 2025 en 2026 betreffen met name de desaldering van de GIS-4 heffing (€ 11,0 miljoen). Deze heffing loopt via de ontvangsten (<i>Bijlage begroting lenW, p. 317</i>).</p> <p>Artikel 20. Lucht en geluid In 2025 neemt het budget op dit artikel toe tot € 72 miljoen. Dit betreft voornamelijk hogere bijdragen aan medeoverheden via de subsidieregeling Sanering Verkeerslawaaai voor uitvoering van saneringsmaatregelen door provincies en gemeenten (ruim € 30 miljoen). Deze bijdragen nemen af en daarna blijven de middelen stabiel (<i>Bijlage begroting lenW, p. 317</i>).</p>	<p>gemeenten een bijdrage ongeacht of ze deel uitmaken van het Akkoord of niet. Dat betekent hopelijk ook dat we dit ongeoormerkt zullen ontvangen.</p> <p>Wij willen dat de hinder niet toeneemt van de vluchten naar Schiphol, dus we volgen dit proces en kijken tot waar de maatregelen reiken.</p> <p>Naar verwachting en afspraak. Dit komt voort uit de Omgevingsvisie, waarbij we een taak krijgen op gebied van saneringen van woningen door verkeerslawaaai.</p>
<p>Externe Veiligheid, VTH en asbest</p>	<p>Artikel 22. Omgevingsveiligheid en milieurisico's De uitgaven op dit artikel nemen toe tot € 106 miljoen in 2026, om vanaf 2027 weer licht te dalen en te stabiliseren rond de € 100 miljoen. Er zijn hogere uitgaven door wettelijke taken aan het programma Omgevingsveiligheid. Daarnaast zijn er diverse opdrachten die nu op artikel 22 verantwoord worden en voorheen door de ANVS aan RIVM in opdracht werd gegeven. Dit zijn opdrachten op Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), de communicatiecampagne asbest en de toegenomen uitvoeringskosten van het RIVM omtrent het radionuclidenlab (<i>Bijlage begroting lenW, p. 318</i>).</p> <p>Artikel 24. Handhaving en toezicht De personele uitgaven van de Inspectie Leefomgeving en Toezicht nemen licht toe, terwijl de materiële uitgaven beperkt dalen.</p>	<p>Het landelijke beleid op omgevingsveiligheid heeft beleidsmatig wel impact op PU, denk daarbij aan het vervoer van gevaarlijke stoffen over wegen (ook spoor en water), maar qua middelen heeft het geen effect op ons.</p> <p>De communicatiecampagne asbest is volgens afspraak en daarin denken wij mee als PU.</p> <p>Mogelijke gevolgen voor de uitvoering van interbestuurlijk toezicht (IBT) binnen het domein omgevingsrecht (taakverzwarende,</p>

	<p>Per saldo nemen de uitgaven aan handhaving en toezicht hiermee licht af vanaf 2024. De ontvangsten betreffen met name inkomsten uit vergunningverlening en de bijdrage van de Autoriteit Wonen voor overheadkosten en zijn nagenoeg constant (<i>Bijlage begroting lenW, p. 318</i>).</p> <p>De uitvoeringspraktijk, toezicht en handhaving“: Het stelsel van milieuvergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) is essentieel voor een gezonde, schone en veilige leefomgeving. Het is nu nog te vrijblijvend en te gefragmenteerd, waardoor vermijdbare milieuschade ontstaat. Het kabinet zet daarom samen met betrokken partijen, ook na afronding van het interbestuurlijke programma (oktober 2024) in op verdere verbetering, in lijn met de adviezen van de commissie-Van Aartsen en de Algemene Rekenkamer. Het kabinet past de wet aan opdat de staatssecretaris vanuit de stelselverantwoordelijkheid kan bijsturen als de kwaliteit van de VTH-uitvoering onvoldoende is. Kwaliteitseisen voor die uitvoering en criteria voor robuuste omgevingsdiensten worden vastgelegd in een Algemene Maatregel van Bestuur. Een wetsvoorstel en een ontwerp-AMvB worden in 2025 in procedure gebracht (<i>Begrotingsstaat Ministerie lenW, par. 2.1 Beleidsprioriteiten, "Basis op orde"</i>).</p>	<p>maar geen extra middelen vrijgemaakt). PU houdt onder andere toezicht op de taakuitvoering door gemeenten op het gebied van de VTH kwaliteitscriteria en procescriteria.</p> <p>Basistaken worden namens gemeenten door omgevingsdiensten uitgevoerd en daar houdt de provincie dus interbestuurlijk toezicht op. Raakvlak met onderzoek dat waarschijnlijk vanuit IPO en IBP VTH zal worden uitgevoerd op welke wijze het interbestuurlijk toezicht door provincies kan worden versterkt en waar wenselijk kan worden geüniformeerd. Dit is breder dan alleen het IBT ten aanzien van de basistaken (milieu), maar raakt ook aan het IBT ten aanzien van de thuishaken.</p>
--	---	---

Klimaatadaptatie

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie
Bouwen	Voor een klimaatbestendig Nederland is vooral de ruimtelijke ordening relevant, en met name de woningbouw opgave. Daarom werkt lenW samen met BZK aan instrumenten om gemeenten en provincies richtlijnen te geven om vanuit het water en bodemsysteem de beste keus te maken voor nieuwe ontwikkelingen (<i>Begroting lenW, p. 51</i>).	Dit zal voor de provincie Utrecht betekenen dat er voor nieuwe woningbouwopgaven deze richtlijnen van toepassing zullen zijn.
Klimaatadaptatie algemeen	Daarom maken we in 2025 een herziening van de nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS). Deze wordt	De komst van een nieuwe NAS en IPCC-rapport kan nieuwe beleidsrichtingen betekenen of aanscherpingen in bestaande

	<p>in 2026 ter besluitvorming aangeboden. Hierin wordt onder andere gewerkt aan beleidsrichtingen voor de IenW-netwerken (watersysteem, wegen, vaarwegen en spoorwegen) zodat klimaatadaptatie kan worden verankerd in het werk van Rijkswaterstaat en ProRail (<i>Begroting IenW, p. 26</i>).</p> <p>Klimaat Het KNMI is onder meer uitvoerend focal point van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) dat in 2023 zijn zesde rapport uitbracht. Dit vormde de basis voor de KNMI Klimaatscenario's '23. In 2025 bereidt het KNMI de inzet voor het zevende IPCC rapport verder voor. Met een verwachte bijdrage uit het fonds voor wetenschap en onderzoek geeft het KNMI de Europese samenwerking aan onderzoek en innovatie op de werkterreinen van het KNMI, waaronder stedelijk klimaat en droogte, een impuls. Daarnaast is KNMI kwartiermaker voor de onderzoek infrastructuur voor duurzaamheid, om, in nauwe samenwerking met andere publieke kennisinstellingen, het onderzoek naar klimaat, broeikasgassen en luchtkwaliteit vanaf 2025 een impuls te kunnen geven. De meetmast in Cabau zal hierbij een centrale faciliteit vormen (<i>Begroting IenW, p.223</i>).</p>	<p>richtingen. Dit kan impact hebben op begrotingen, inzet en wellicht vragen om bestuurlijke keuzes.</p>
Landbouwbegroting	<p>Het kabinet wil agrarisch ondernemers en terreinbeheerders helpen om een grotere rol bij deze ontwikkelingen te spelen. Dat verloopt via Actieprogramma's voor klimaatadaptatie landbouw en natuur en de bijbehorende investeringen in kennis over en innovaties met aanpasbare teelten en plantenrassen die beter bestand zijn tegen droogte en verzilting, al dan niet verkregen met nieuwe genetische plantveredelings-technieken, en via extra geld voor agrarisch natuurbeheer (<i>Bijlage Begroting LVVN, p.16</i>).</p>	<p>Vanuit Utrecht zullen we bij de uitwerking van het Klimaat-adaptatieprogramma voor het landelijk gebied hiervan gebruik maken.</p>
Aanpak op schade en gevolgen	<p>Ook verkennen we de impact van een vergelijkbare bui zoals die in Limburg is gevallen ('waterbom' juli 2021). Verder gaat het KNMI steeds eerder en gericht waarschuwten om risico's terug te dringen en schade en slachtoffers te beperken (<i>Begroting IenW, p. 26</i>).</p>	<p>Voor de provincie Utrecht kan dit aanleiding zijn tot een verkenning voor een aanpak op dit onderwerp.</p>

Klimaatmitigatie

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Klimaatdoelen	<p>Om de nationale doelstelling voor 2030 te realiseren, welke is vastgelegd in de Klimaatwet en de Europese Green Deal (de reductie van CO₂-emissies met 55% ten opzichte van 1990) is de bijdrage van de industrie cruciaal. Van de industrie wordt namelijk een zeer grote bijdrage gevraagd. Voor de industrie geldt namelijk doelstelling waarbij de broeikasgasuitstoot vermindert met 67% ten opzichte van 1990 (29,1 Mton CO₂-eq. restemissies). Met deze bijdrage wordt zoals in het Hoofdlijnenakkoord is afgesproken gericht op een hogere opgave van circa 60% reductie, zodat het nationale doel in de Klimaatwet met voldoende zekerheid wordt gehaald (<i>Begroting KGG, p. 36</i>).</p>	<p>De Klimaatwet, het Klimaatakkoord en de internationale afspraken worden onderschreven door het huidige kabinet. Ook het Klimaatfonds blijft intact tot 20230, zij het dat dit fonds jaarlijks wordt gekort met 300 miljoen euro en het accent voor de besteding komt te liggen op kernenergie en het verduurzamen van de industrie.</p> <p>Het kabinet houdt ook vast aan de doelstelling van het vorige kabinet: 55% reductie in 2030 (met een streven van 60%) en klimaatneutraliteit in 2050.</p> <p>De reden dat er (m.u.v. de klimaatsectoren Landbouw & landgebruik en industrie) (nog) niet wordt gesproken van algemene restemissiedoelstellingen in plaats van percentages is dat een besluit hierover nog bij de Kamer ligt.</p>
Verschillen Miljoenennota's 2024 en 2025	<p>(Miljoenennota's 2024 en 2025)</p> <p>De keuze voor de aanpak van klimaatverandering is aan een volgend kabinet, bijvoorbeeld als het gaat om de beleidsmix tussen publieke en private investeringen (<i>Miljoenennota 2024</i>).</p>	<p>Enkele opvallende verschillen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waar in 2024 werd gewezen op de positieve gevolgen van het klimaatbeleid voor gezondheid, de economie en de arbeidsmarkt, wordt nu het accent gelegd op de concurrentiepositie van Nederland. - Verdelingseffecten en bestaanszekerheid worden in de MN 2025 niet meer in relatie gebracht tot de klimaattransitie. - Maatschappelijke zorgen over de kosten van het klimaatbeleid worden in de MN 2025 niet meer genoemd. - Bij subsidies / financiële prikkels voor gedragsaanpassingen (nodig voor de aanpak van klimaatverandering) is het uitgangspunt in de MN 2025 het creëren van een gelijk speelveld.

		<p>Het kabinet is van mening dat dit internationaal geregeld dient te worden.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Met de MN 2025 gaat er een streep door de CO₂-heffing voor de industrie (die was aangekondigd in de MN 2024). - In de MN 2024 werd CO₂-beprijzing een hoeksteen voor klimaatbeleid genoemd. In de MN 2025 ligt de nadruk op mogelijke negatieve effecten: afname van draagvlak, als gevolg van normering en beprijzing. - Geothermie wordt in de MN 2025 niet meer genoemd. - Onopvallend, maar saillant: hoewel in de MN 2025 wel wordt gesproken over de circulaire economie, wordt deze niet meer als transitie gekwalificeerd. - De doelstellingen voor hernieuwbare waterstof is in de MN 2025 verlaagd van minimaal 4 GW in 2030 naar 3 tot 4 GW in 2030.
Klimaatmaatregelen	<p>De CO₂-uitstoot neemt gestaag af in Nederland en de hoeveelheid duurzame energie neemt toe (zie figuur 8). Stabiel beleid is belangrijk: burgers en bedrijven moeten weten waar ze aan toe zijn. We nemen alleen maatregelen als uit de doorrekeningen blijkt dat we de doelen niet halen. (<i>Miljoenennota, p. 20</i>)</p> <p>Er moet mogelijk bijgestuurd worden om groene groei te bereiken, in dat geval is een evenwichtige mix van instrumenten belangrijk. Als de marktuitskomsten en het huidige beleid onvoldoende zijn om de klimaatdoelen te halen, moet de overheid bijsturen. Het bijsturen kan op verschillende manieren: met beprijzing, normering, overheidsuitgaven (subsidies of investeringen), het scheppen van de juiste randvoorwaarden en het oplossen van knelpunten zoals netcongestie (<i>Miljoenennota p. 79</i>).</p>	<p>Dit is in lijn met het kabinetsstandpunt (Regeerprogramma) dat wordt ingezet op doelsturing en aanzienlijk minder op (dwingende) maatregelen: ondernemers bepalen wat nodig is en in welk tempo om de klimaatdoelen te halen.</p>
Carbon capture and storage	<p>Carbon, capture & storage (CCS) De opslag van CO₂ onder de Noordzee speelt een cruciale rol in de verduurzaming van de industrie de komende jaren. Hiervoor is het belangrijk dat er een veilige infrastructuur voor transport en opslag tijdig wordt</p>	<p>Hier liggen kansen voor de provincie Utrecht in haar lobby naar het Rijk en de EU. Het verdient aanbeveling in een vroeg stadium na te denken over de rol van de provincie bij certificering / normering van CO₂-</p>

	ontwikkeld. Om de realisatie van deze infrastructuur zeker te stellen, heeft het kabinet een task force ingesteld met de taak om scherper te krijgen welke risico's en onzekerheden de gewenste marktontwikkeling in de weg zitten. Ook verkent het kabinet maatregelen om belemmeringen weg te nemen en ontwikkeling te stimuleren (<i>Begroting KGG, p. 16</i>).	verwijdering en -opslag en/of als stakeholder bij (met name) het ontwikkelen van een transport-netwerk voor CO ₂ . Het Rijk (ministerie van KGG) komt in het voorjaar met een herziening van zijn klimaatplan. Onderdeel hiervan is een roadmap voor CO ₂ -verwijdering). De provincie Utrecht zal haar beleid op dit thema hierop afstemmen.
Uitvoeringskosten klimaat medeoverheden	Gemeenten en provincies voeren een groot deel van het Nederlandse klimaat- en energiebeleid decentraal uit. Dit is een complexe opgave en vergt aanzienlijke uitvoeringskracht. Komende jaren zullen zij daarom veel nieuwe arbeidskrachten moeten aantrekken. Daarvoor is door het kabinet Rutte IV in totaal € 5,6 mld uitgetrokken voor de jaren 2023 tot en met 2030. Naast het vergroten van de uitvoeringskracht van provincies en gemeenten wordt ook het Nationale Programma RES met deze middelen gefinancierd. Zoals vastgesteld in het Hoofdlijnenakkoord is er vanaf 2026 een korting doorgevoerd op alle SPUKs, zodoende ook deze (<i>Begroting KGG, p. 72</i>).	Het korten van de SPUK's (-10% vanaf 2026) werd al voorzien. Voor de provincie Utrecht betekent dit dat er vanaf dat jaar minder middelen beschikbaar zijn voor de inzet van tijdelijke personele capaciteit voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE-gelden). Dit verschil kan worden opgevangen vanuit de reguliere begrotingen van Energietransitie, Mobiliteit, Klimaat centraal, maar maakt misschien op termijn een andere interne verdeling van de uitkering aan de provincie noodzakelijk.
Klimaatfonds	In het Hoofdlijnenakkoord van mei 2024 is besloten het budget van het perceel Kernenergie op te hogen en op de percelen Energie-infrastructureur en Vroege fase een verlaging in te boeken voor batterijen en waterstof. De huidige verdeling van de middelen is daarom als volgt: – Kernenergie (€ 14,1 mld), – CO ₂ -vrije elektriciteitscentrales (€ 851,4 mln), – Energie-infrastructureur (€ 670,9 mln), – Vroege fase opschaling (€ 5,2 mld).	Deze herverdeling heeft vooralsnog geen consequenties voor de provincie Utrecht, maar kan effect hebben op de netcongestie-opgave.

Cultuur, Erfgoed en Recreatie, Toerisme en Sport

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/duiding provincie Utrecht
Cultuur	Regeerprogramma 2025 De verschillende opgaven waar we gezamenlijk voorstaan - waaronder wonen,	Cultuur wordt in het regeerprogramma slechts één keer benoemd in relatie tot opgaves

	<p>energie, bereikbaarheid, landbouw, water en bodem, natuur, economie en defensie - hebben allemaal grote impact op de schaarse ruimte. Om onze ambities te kunnen halen en een gezond, veilig en leefbaar land te houden met een hoge leefkwaliteit is een samenhangende afweging tussen deze opgaven nodig en moeten we keuzes maken. Het is daarom ook ingewikkeld om voldoende ruimte voor woningbouw te vinden. We willen niet alleen voldoende woningen bouwen, maar ook ervoor zorgen dat mensen veilig, met plezier en gezond kunnen leven, met voldoende toegang tot werk, onderwijs, recreatie en cultuur. Dat lukt alleen als we keuzes maken over de inrichting van ons land en de schaarse ruimte slim gebruiken, waarbij we recht doen aan de verschillende ruimtelijke opgaven en de (ruimtelijke) verschillen tussen regio's (<i>Regeerprogramma, p. 29</i>).</p> <p>Miljoenennota Zo zijn de verhoging van de kansspelbelasting, het beperken van de giftenaftrek en de verlenging van de accijnsverlaging om budgettaire redenen opgenomen in dit wetsvoorstel. Het afschaffen van het verlaagd btw-tarief op logies en culturele goederen en diensten is ook opgenomen in dit wetsvoorstel. (<i>Miljoenennota, p. 29</i>).</p> <p>De begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) daalt voornamelijk door de maatregelen uit het hoofdlijnenakkoord. Dit zijn onder andere maatregelen voor het hoger onderwijs, zoals het tegengaan van langstuderen en het verminderen van internationale studenten (samen structureel 575 miljoen euro), het afschaffen van de Maatschappelijke Diensttijd (structureel 200 miljoen euro) en de subsidietaakstelling (structureel 361 miljoen euro) (<i>Miljoenennota, p. 61</i>).</p> <p>Begroting OCW 2025 Het aandeel voor OCW in deze taakstelling is vastgesteld op € 74,8 miljoen in 2025 oplopend tot structureel € 361,5 miljoen vanaf 2029. De invulling van de generieke subsidietaakstelling voor het jaar 2025 is</p>	<p>woningbouw en gezond leefklimaat. Belangrijk om relatie met deze opgaves ook te leggen.</p> <p>Voor 2025 wordt er niet bezuinigd op cultuur maar de verhoging van het btw-tarief op cultuur en het beperken van de giftenaftrek wordt doorgezet en hebben impact op de cultuursector.</p> <p>Er is een oplopende bezuinigingstaakstelling voor de hele OCW-begroting. Voor 2025 landt deze bezuiniging niet bij cultuur, <u>maar</u> voor 2026 en verder</p>
--	---	---

	<p>verwerkt met concrete verlaging van budgetten in de OCW begroting 2025. Na 2025 loopt de subsidietaakstelling op g op van € 138,3 miljoen in 2026 naar € 361,5 miljoen structureel vanaf 2029. Gezien deze aanzienlijke omvang vraagt de invulling van de subsidietaakstelling voor 2026 en verder een zorgvuldige weging met aandacht voor de uitvoering. Daarom is de subsidie-taakstelling vanaf 2026 voorlopig verwerkt op drie grote subsidiebudgetten op de OCW begroting, te weten het budget voor overige subsidies op artikel 1, het budget voor overige subsidies op artikel 3 en het budget voor de regeling praktijkleren op artikel 4. De concrete invulling van de subsidietaakstelling vanaf 2026 wordt over de gehele OCW-begroting bezien en middels een Nota van Wijziging op de Ontwerpbegroting 2025 voorafgaand aan de begrotingsbehandeling van OCW aan uw Kamer voorgelegd (<i>Begroting OCW, p. 2</i>).</p> <p>Cultuur is onmisbaar voor een democratische samenleving en draagt bij aan het welzijn, verdien- en concurrentievermogen van Nederland. OCW draagt daarom bij aan het culturele klimaat, met subsidies in de basisinfrastructuur en de rijkscultuurfondsen. Daarnaast investeren we in bibliotheken en moderniseren we de Archiefwet (<i>Begroting OCW p. 9</i>).</p> <p>Samen met andere overheden wordt gewerkt aan een brede aanpak van cultuurbeoefening, door de infrastructuur te vereenvoudigen en te versterken. Dit krijgt vorm in bestuurlijke afspraken over cultuureducatie, amateurkunst, immaterieel erfgoed, cultuurparticipatie en talentontwikkeling (<i>Begroting OCW, p. 25</i>).</p> <p>Vanaf 1 januari 2025 moeten culturele instellingen die in de basisinfrastructuur subsidie van de rijksoverheid krijgen eerlijke beloningen (fair pay) betalen, volgens een cao of honoreringsrichtlijn. Daarvoor is per 2025 € 36,4 miljoen beschikbaar. Het bedrag gaat naar de Rijkscultuurfondsen, bis-instellingen en de Erfgoedwet-musea. Culturele instellingen die vanuit de basisinfrastructuur subsidie ontvangen,</p>	<p>wordt de begroting opnieuw bekeken.</p> <p>Het belang van cultuur wordt erkend en ook de bestuurlijke afspraken cultuurbeoefening tussen IPO/VNG en OCW die in de maak zijn worden genoemd in de begroting van OCW. Deze afspraken kunnen ons houvast geven om gezamenlijke ambities te blijven nastreven.</p> <p>OCW blijft inzetten op Fair Practice en er zijn middelen voor de BIS instellingen om dit te bekostigen.</p> <p>De 'kaalslag' in de klassieke muziek, door de afwijzingen vanuit BIS en Rijksfondsen wordt deels gerepareerd door extra middelen die beschikbaar komen via het Fonds voor Cultuurparticipatie.</p>
--	--	--

	<p>moeten ook de Fair Practice Code onderschrijven (<i>Begroting OCW, p. 26</i>).</p> <p>Aanvullend is het Fonds voor Cultuurparticipatie gevraagd om een specifieke meerjarige regeling te ontwikkelen, met als doelgroep instellingen die zich richten op talentontwikkeling in de klassieke muziek. Bij het Fonds voor Cultuurparticipatie krijgen vrijwel alle instellingen die zich met talentontwikkeling in de klassieke muziek bezighouden een afwijzing. Om de groeimogelijkheden naar en binnen de professionele klassieke muzieksector in stand te houden worden in de periode 2025-2028 aanvullende middelen beschikbaar gesteld (<i>Begroting OCW, p.133</i>).</p>	
Erfgoed	<p>In het Regeerprogramma komt cultureel erfgoed alleen aan de orde als iets om rekening mee te houden bij wonen, klimaatmaatregelen, etc.</p> <p>Nederland zorgt behoorlijk goed voor zijn monumenten. Met de provincies kijkt het kabinet hoe het monumentenstelsel ook voor de toekomst houdbaar kan blijven en hoe het beschikbare budget zo effectief mogelijk kan worden ingezet (<i>Begroting OCW, p.22</i>).</p> <p>De subsidietaakstelling uit het hoofdlijnenakkoord is voor 2025 ingevuld met een incidentele verlaging van het budget voor de subsidieregelingen Monumentenzorg. De concrete invulling van de subsidietaakstelling vanaf 2026 wordt over de gehele OCW-begroting bezien en middels een Nota van Wijziging op de Ontwerpbegroting 2025 voorafgaand aan de begrotingsbehandeling van OCW aan uw Kamer voorgelegd. De begrote budgetten vanaf 2026 kunnen daarom nog aan veranderingen onderhevig zijn (<i>Begroting OCW, p.136</i>).</p> <p>Van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is incidenteel € 25 miljoen ontvangen voor verduurzaming van maatschappelijk vastgoed, die wordt ingezet voor versterking van de Duurzame monumentenplusleningen (DML+) (<i>Begroting OCW, p.134</i>).</p>	<p>In tegenstelling tot de door IPO / provincies al langer gevraagde structurele verhoging van middelen voor (grote) monumenten, blijkt er in ieder geval voor 2025 sprake van een verlaging. En tevens is sprake significante bezuinigingen voor alle OCW-subsidies voor de jaren 2026 en verder. Zie tweede citaat. NB: de feitelijke bezuiniging op monumentenzorg is ons qua omvang nog niet duidelijk. Duidelijk is echter dat dit de financiële druk bij andere financiers van restauraties (eigenaren, gemeenten, provincie, fondsen) zal vergroten. Minister Bruins gaf bij recente kamervragen al aan de landelijke doelstelling (10% restauratie-achterstand) los te moeten laten. Dat zal het ook voor ons moeilijk maken ons eigen doel (zelfde 10%) te halen.</p> <p>Er wordt 25 miljoen voor dit doel toegevoegd aan de begroting van OCW ten gunste van verduurzaming via het Nationaal Restauratiefonds. Dit betreft slechts een verschuiving, maar geeft wel zekerheid dat de</p>

	<p>In het kader van het nationaal programma onder de NOVI 'Erfgoed voor de toekomst' wordt ingezet op het behoud en de inpassing van erfgoed bij de grote transities in de leefomgeving (<i>Begroting OCW, p.134</i>).</p> <p>Zo zijn de verhoging van de kansspelbelasting, het beperken van de giftenaftrek en de verlenging van de accijnsverlaging om budgettaire redenen opgenomen in dit wetsvoorstel. Het afschaffen van het verlaagd btw-tarief op logies en culturele goederen en diensten is ook opgenomen in dit wetsvoorstel. (<i>Miljoenennota, p. 29</i>).</p> <p>Uitkeringen voor interbestuurlijk toezicht domein Erfgoed. <i>Begrotingsstaat C Provinciefonds Rijksbegroting 2025, tabel 7 Decentralisatie-uitkeringen, p. 18</i></p>	<p>middelen voor verduurzaming van <i>monumenten</i> beschikbaar zijn</p> <p>Belangrijke bevestiging van wat in het NOVI traject al in gang was gezet. Dit vergt integrale, gebiedsgerichte aanpak van alle transities.</p> <p>Deze al aangekondigde btw-aanpassing zal een negatief effect hebben op museumbezoek. Ook voor de streek- en kasteelmusea waar we ons vanuit provinciaal erfgoedbeleid op richten, om ze te moderniseren en toegankelijker te maken en daarmee een steviger (financiële) basis te bieden.</p> <p>Voor de uitvoering van het interbestuurlijk toezicht door GS op de taakuitvoering door gemeenten binnen het domein erfgoed worden specifieke uitkeringen gedaan aan provincies. Dit is het resultaat van een akkoord tussen IPO, provincies en het ministerie van OCW.</p>
Bibliotheken	<p>Bibliotheken zijn onmisbaar in de bestrijding van laaggeletterdheid en in de bevordering van leesvaardigheid, leesplezier en digitale geletterdheid. We versterken het bibliotheeknetwerk en de samenwerking tussen bibliotheken, kinderopvang, onderwijs, gemeenten en maatschappelijke organisaties. Ons doel is een doorlopende leeslijn van nul tot honderd jaar. Iedereen in Nederland moet goed kunnen lezen (<i>Regeerprogramma, p. 77</i>).</p> <p>Het doel is dat elke gemeente een toekomstbestendige bibliotheek heeft die voor al deze aspecten in de samenleving in de juiste diensten kan voorzien. Daarvoor wijzigt OCW de bibliotheekwet (Wsob) met een zorgplicht voor gemeenten en provincies. (<i>Begroting OCW 2025, p.22 en p. 134</i>)</p>	<p>Belang van bibliotheken wordt erkend in de breedte en specifiek ook voor geletterdheid.</p> <p>Er is niets opgenomen over de interbestuurlijk toezichtrol die GS gaat krijgen bij deze wijziging van bibliotheekwet. Hierover worden door IPO momenteel gesprekken gevoerd met OCW, met name over de hoeveel middelen die daarvoor mee moeten komen naar de provincies.</p>
Archiefwet	<p>Het kabinet moderniseert de Archiefwet om ook digitale informatie goed te kunnen beheren. Met een gemoderniseerde wet en het toezicht daarop, kunnen</p>	<p>Provincie heeft interbestuurlijk toezichtrol op archief- en informatiebeheer, waarbij de uitvoering van de Archiefwet door</p>

	<p>overheidsorganisaties hun digitale informatie vanaf het moment van creatie effectief beheren (<i>Begroting OCW 2025, p. 22</i>).</p> <p>Het Ministerie van OCW draagt daarnaast bij aan de kosten van bewaring en presentatie van de rijksarchieven in de provincie door de Regionale Historische Centra. Ook na het voorgenomen besluit tot uittreden door het Ministerie van OCW uit de gemeenschappelijke regelingen zal deze bijdrage worden voortgezet. De datum van uittreden is bijgesteld naar 1 januari 2026 (Kamerstukken II 2023/24, 35968, nr. 10). (<i>Begroting OCW 2025, 134</i>).</p>	<p>lokale overheden wordt getoetst. Wijziging Archiefwet (in behandeling bij TK) heeft beperkte invloed op de focus van toezichtrol provincie, huidig IBT anticipeert al op de vernieuwde Archiefwet.</p> <p>Provincie Utrecht is deelnemer in gemeenschappelijke regeling Het Utrechts Archief (RHC). Uittreding van het rijk bij HUA heeft effect op onze deelname. Datum uittreding wordt nu 1 januari 2026</p>
Recreatie & Toerisme	<p>In het regeerprogramma komt recreatie niet aan de orde.</p> <p>'Het afschaffen van het verlaagd btw-tarief op logies en culturele goederen en diensten is ook opgenomen in dit wetsvoorstel. Vanwege de voorbereidingstijd die het bedrijfsleven voor een tariefsaanpassing in de btw nodig heeft, vindt het kabinet het wenselijk om deze tariefsaanpassingen tijdig bekend te maken' (<i>Miljoenennota p.55</i>).</p>	<p>Voor recreatie en toerisme is het dit jaar een beleidsarme begroting: beleid uit de voorgaande jaren wordt voornamelijk doorgezet. Wel zijn er ontwikkelingen rondom fiscaliteit die impact hebben op het verdienvermogen van de sector. De btw-verhoging voor logies en culturele goederen en diensten (uitgezonderd bioscopen en dagrecreatie), kan impact hebben op recreatie en toerisme in de provincie.</p>
Sport	<p>In het regeerprogramma is nadrukkelijk aandacht voor sport als middel om preventief wat aan gezondheid te doen: Paragraaf 6a: Naar een gezonder, sportiever en fitter NL'; aandacht voor een gezonde leef- en schoolomgeving, integriteit in d sport, aandacht voor groepen die minder sporten en sportinfrastructuur.</p> <p>De tariefsverhoging van de kansspelbelasting naar 37,8% uit het hoofdlijnenakkoord wordt stapsgewijs ingevoerd. Met deze nieuwe stap wordt het tarief in 2025 verhoogd van 30,5% naar 34,2% en in 2026 naar 37,8 (<i>Miljoenennota, p. 51</i>).</p> <p>'De voorwaarden om te sporten en daar plezier aan te beleven, moeten beter. Dat gaat over de kwaliteit van mensen, organisaties, cultuur (waarden en normen) en materiële voorzieningen in de sport. Een</p>	<p>De aandacht voor sport in het regeerprogramma is verdiend, maar gaat niet gepaard met financiële middelen. De btw-verhoging raakt ook sportwedstrijden, sportabonnementen (bijv. fitness) en sportevenementen en de bezuinigingen op publieke gezondheid en preventie zorgen ervoor dat de ambities uit het Regeerprogramma moeilijk waar te maken zijn. De stijging van de kansspelbelasting heeft impact op de ondersteuning van verenigingen, omdat loterijen in een kwetsbaardere financiële situatie terechtkomen.</p> <p>Er is een inhoudelijke verschuiving die het vermelden waard: de positie van het Platform Ondernemende</p>

	<p>belangrijk punt de komende jaren is het investeren in kwalitatief sterke sportaanbieders die toegankelijk en sociaal veilig voor iedereen zijn. De kwaliteit van de mensen die actief zijn in de sport (kader) moet flink omhoog. Dat doen we door club(kader)ondersteuning aan alle sportaanbieders, het versterken van het menselijk kapitaal en het vergroten van uitvoeringskracht bij koepelorganisaties waaronder de sportbonden en Platform Ondernemende Sport (POS) (<i>Begroting VWS, p. 137</i>).</p>	<p>Sportaanbieders wordt hier ook weer benadrukt, iets waar we als provincie op moeten anticiperen. Het sportlandschap gaat dus verder en breder dan de club/vereniging.</p>
--	--	--

Water en Bodem

Onderwerp	Passage miljoenennota en Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
<p>Water, bodem en klimaatadaptatie algemeen</p>	<p>Voor het artikel integraal waterbeleid zijn drie specifieke doelstellingen geformuleerd. Deze specifieke doelstellingen leveren een bijdrage aan het bereiken van de algemene doelstelling.</p> <p>Tabel 10:</p> <p>Algemene doelstelling: Zorgen dat Nederland duurzaam samenleeft met water, nu en in de toekomst.</p> <p>Drie specifieke doelstellingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voorzien in de juiste hoeveelheid water, van de juiste kwaliteit, op de juiste plaats. 2. Zorg voor waterveiligheid, toekomstbestendig rivierenbeleid en gezonde, duurzaam en veilig gebruikte Noordzee en Oceanen 3. Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten en bijdragen aan klimaatadaptatie over de landsgrenzen als 	<p>Als provincie zijn wij positief over deze opgenomen doelstellingen door lenW en dat lenW verder werkt aan een klimaatbestendig en waterrobuust Nederland. Als provincie werken we graag met het Rijk samen om deze doelen te gaan realiseren. We werken ondertussen samen met onze samenwerkingspartners al hard aan deze doelen.</p> <p>Om de doelen te realiseren is het wel belangrijk dat lenW de samenwerking met andere ministeries, zoals VRO en LVVN voortzet.</p>

	<p>onderdeel van het internationale waterbeleid</p> <p><i>(Begroting lenW, p. 45).</i></p>	
Klimaatadaptatie algemeen	<p>Door klimaatverandering wordt het natter in de winters, droger en warmer in de zomers. De weersextremen nemen toe, ook in Caribisch Nederland. De bodem en het grond- en oppervlaktewater verzilt. Het kabinet presenteert daarom in 2026 een nieuwe Nationale Klimaatadaptatie Strategie (NAS) met doelen voor infrastructuur, zoetwaterbeschikbaarheid, gezondheid, wonen, cultureel erfgoed, landbouw en natuur. In 2025 werken we daarnaast aan de praktische toepassing van het ruimtelijk afwegingskader, de landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving. Vanuit de aanbevelingen van de beleidstafel wateroverlast en hoogwater zetten we onder meer in op waterbewust gedrag, mogelijke invoering van een waterlabel en gevolgbeperking. Ook verkennen we de impact van een vergelijkbare bui zoals die in Limburg is gevallen ('waterbom' juli 2021) <i>(Regeerprogramma, p. 64).</i></p>	<p>Wij zijn positief dat klimaatadaptatie één van de hoofdpunten van de huidige coalitie en dit kabinet is en dat dit stevig is opgenomen in het regeerprogramma. Dit is in lijn met waar we als provincie aan werken.</p> <p>We zijn benieuwd naar de invoering van het waterlabel om waterbewust gedrag te stimuleren.</p>
Drinkwater	<p>Voldoende drinkwater is voor burgers en bedrijven vanzelfsprekend en dat willen we ook zo houden. Daarom zetten we in op een robuuste drinkwatersector en een afgestemd vraag en aanbod. De verwachting is dat er in 2030 jaarlijks circa 100 miljoen m3 drinkwater extra geproduceerd moet worden. Daarom werkt lenW in 2025 samen met de drinkwaterbedrijven, decentrale overheden en andere</p>	<p>Wij zijn positief dat het huidige kabinet blijft werken aan voldoende drinkwater en besparen van drinkwater. Dit is in lijn met de speerpunten van PU. We blijven samenwerken met het Rijk en de partners aan de drinkwateropgave.</p> <p>We missen in de begroting van volkshuisvesting een visie hoe volkshuisvesting bijdraagt aan drinkwaterbesparing. Aangezien</p>

	<p>stakeholders aan het blijvend beschikbaar houden van voldoende drinkwater en om drinkwater te besparen (<i>Begroting lenW, p.25</i>).</p> <p>We nemen in de bouwregelgeving voor woningen geen nieuwe duurzaamheidseisen op, tenzij het de invulling van Europese richtlijnen betreft. Medeoverheden mogen geen zwaardere eisen stellen dan landelijk geldende regelgeving voor gebouwen (<i>Begroting VRO, p.11</i>).</p>	er geen nieuwe duurzaamheidseisen worden toegevoegd aan bouwregelgeving.
Water en bodem sturend	Water en bodem zijn voortaan bepalend voor de inrichting van ons land. In 2025 zet het programma Water Bodem Sturend (WBS) onverminderd in op dit nieuwe principe. Dit doen we met nationaal beleid en bestuurlijke samenwerking in het kader van de Nota Ruimte en met de ruimtelijke voorstellen van 12 provincies en 16 NOVEX-gebieden. Ook is er een zogeheten 'borgingskalender' opgesteld met alle instrumenten die op dit moment in beeld zijn voor de realisatie van WBS (<i>Begroting lenW, p.22</i>).	Dit is positief: lenW gaat onverminderd verder met de uitvoering van het principe water en bodem sturend. Provincie kan samen met de Utrechtse waterpartners, gemeentes en buurprovincies verder werken aan de uitgangspunten voor water en bodem sturend. o.a. bij nieuwbouwlocaties. (Juridische) borging van de uitgangspunten hierbij zullen een speerpunt zijn. Daarnaast zal ook bij de inrichting van landelijk gebied en de NOVEX gebieden WBS een belangrijke basis zijn.
Waterkwaliteit	Daarnaast loopt het Impulsprogramma Kaderrichtlijn Water (KRW) om met een stevige, aanvullende inzet eind 2027 te voldoen aan de Europese eisen (<i>Begroting lenW, p.24</i>).	Goed om te lezen dat het Rijk het impulsprogramma voortzet en er een stevige inzet op pleegt.
Waterkwaliteit	Hierbij wordt ook invulling gegeven aan de constatering genoemd door de EC in de inbreukprocedure tegen Nederland, die zich met name richt op de regelmatige herziening van verleende vergunningen voor onttrekkingen en lozingen (<i>Begroting lenW, p.24</i>).	Dit is nieuw. We zien hier een belangrijke rol voor het Rijk richting de gemeenten. Daar waar het raakt aan de provinciale rol, zullen wij die oppakken.

<p>Waterkwaliteit</p>	<p>Motie 3596. verzoekt de regering te onderzoeken wat ervoor nodig is om de nitraat normen voor oppervlaktewater dievoortvloeiën uit de KRW met het achtste actieprogramma Nitraat te behalen en hoe bedrijven, waaronder agrarische bedrijven, ondersteund kunnen worden om zich tijdig voor te bereiden op de vereiste aanpassingen die hieruit volgen.</p> <p>Antwoord: Onderhanden. Deze motie wordt meegenomen in de uitwerking van het 8e AP.</p> <p><i>(Begroting LVVN, p. 131)</i></p>	<p>Goed om te lezen dat deze opgave integraal wordt aangepakt. Het 8e Nederlands Actieprogramma Nitraatrichtlijn is de juiste plek hiervoor.</p>
<p>Waterkwaliteit</p>	<p>We stoppen met het Nationaal Programma Landelijk Gebied. We gaan op een andere manier werken aan de internationale doelstellingen, waar nodig via een uitvoeringsgerichte en gebiedsspecifieke aanpak. Omdat uitdagingen en opgaven per gebied verschillen, is regionaal maatwerk nodig, waarbij partijen die een rol hebben te vervullen ook daadwerkelijk resultaten leveren. Gelijktijdig wil het kabinet ondernemers in de regio duidelijkheid bieden over de vereisten. De structurele middelen die beschikbaar zijn voor agrarisch natuurbeheer zullen hierbij een belangrijke rol vervullen. Deze middelen willen wij optimaal inzetten ook daar waar de gebiedsspecifieke opgaven en uitdagingen voor de agrarische sector het grootste zijn en waar een specifieke aanpak nodig is om ondernemers te ondersteunen om de doelen te bereiken, zoals in de veenweidegebieden, kwetsbare Natura 2000-gebieden, brede beekdalen en grondwaterbeschermingsgebieden. Bij de besteding van de middelen voor agrarisch natuurbeheer neemt het kabinet de regie, zoveel mogelijk sturend op</p>	<p>Wat ons zorgen baart is dat de relatie van het NPLG met de opgave voor de KRW ontbreekt in deze passage. Onduidelijk is wat het Kabinet voor ogen heeft voor de realisatie van de eerder benoemde restopgave in het NPLG. LVVN is onduidelijk over de waterkwaliteitsdoelstellingen en de bijdrage vanuit het Rijk aan het realiseren van de nutriënten maatregelen vanuit de landbouw. (idem voor de aanpak van de beekdalen en de grondwaterbeschermingsgebieden)</p>

	doelen, en niet op maatregelen. (<i>Begroting LVVN, p.14</i>).	
Waterkwaliteit	Vanwege het belang van de KRW en goede waterkwaliteit voor heel Nederland, zijn stappen noodzakelijk om de waterkwaliteit aan te pakken. Er worden stappen gezet in onder andere de landbouwsector, zoals de uitspoeling van mest en gewasbeschermingsmiddelen, de industrie en het reduceren van geneesmiddelenresiduen, als onderdeel van de brede, bestaande aanpak voor water. De stikstof- en fosfaatnormen in oppervlaktewater worden in lijn gebracht met de ons omringende landen (<i>Regeerprogramma, p. 64</i>).	Goed voornemen, wat niet terug te vinden is bij LVVN. IenW focust op KRW-maatregelen voor inrichting en vergunningen. De mestproblematiek blijft nagenoeg onbesproken. Onduidelijk is wat de bedoeling is van de normen in lijn brengen met omringende landen. Vermoedelijk een kwalitatief minder strenge norm.
Waterkwaliteit	Andere actielijnen hiervoor zijn: (1) het tijdig realiseren van maatregelen en het aanpakken van obstakels in bijvoorbeeld de planning of regelgeving; (2) het uitwerken van integrale, ruimtelijke maatregelen, zoals het beekherstel; (3) er wordt geïntensiveerd op de maatregelen in de stoffenketen, van bron tot zuivering en vergunningverlening en handhaving; (4) afspraken worden verankerd in regelgeving. (<i>Begroting IenW, p.24</i>).	De actielijnen worden voortgezet. Onze aanpak sluit hierbij aan.
Waterveiligheid	Voor Nederland met zijn laaggelegen ligging en vele rivieren, geldt dat het werken aan de waterveiligheid nooit af is. Dijken beschermen ons al eeuwen en houden het land leefbaar en veilig. Maar mede door de klimaatverandering zien we de opgaven toenemen. Daarom is het belangrijk om onze dijken te blijven versterken. Het kabinet herijkt daarom samen met de waterschappen het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP). Enerzijds door het scherper bepalen van de dijkversterkingsopgaven (waarbij	Het lijkt erop dat herijking en verkleining van de bandbreedtes betekent dat minder geld beschikbaar komt. Belangrijk dat de provincie betrokken blijft via het programma Mooie en Veilige Dijken bij de dijkverbeteringen langs Rijn en Lek van de waterschappen (HDSR, Vallei en Veluwe en Waterschap Rivierenland) en kwaliteit kan toevoegen aan deze projecten

	eerdere bandbreedtes worden verkleind) (<i>Begroting IenW, p. 23</i>).	
Groen en Klimaatbestendig bouwen	Wij werken aan groen en klimaatbestendig bouwen en inrichten onder andere door het stellen van landelijke kaders, kennisondersteuning en -uitwisseling en het meenemen van groen en klimaatadaptief bouwen en inrichten bij de andere transities. Daarbij houden we rekening met het effect op regeldruk en kosten in nieuwe en bestaande bouw. (<i>Begroting VRO, p. 20</i>).	Samen met andere provincies hebben we handen en voeten gegeven aan deze landelijke kaders. Zijn nu bezig met het borgen van deze minimale eisen in de omgevingsverordening van de provincie. De kosten en regeldruk hebben we hierin meegenomen en ook al middels een pilot onderzocht.
Klimaatadaptatie	Om ervoor te zorgen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht, wordt in de nationale aanpak klimaatadaptatie gebouwde omgeving (fase I) gewerkt aan een aantal actielijnen, waaronder het minder vrijblijvend maken van klimaatadaptief bouwen en inrichten. Hiertoe is de landelijke maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving gepubliceerd gericht op nieuwbouw. We werken aan juridische borging van de landelijke maatlat en doorontwikkeling van de maatlat naar bestaand bebouwd gebied (<i>Begroting VRO, p. 50</i>).	Als provincie zijn we al mee bezig en zullen we voortzetten.
Ruimte voor de rivier, Integraal riviermanagement	In 2024 is het Programma onder de Omgevingswet Integraal Riviermanagement (POW IRM)/Ruimte voor de Rivier gestart. Het POW IRM gaat over de inrichting van het riviereengebied en bevat de opgaven en ambities voor waterveiligheid, bevaarbaarheid, zoetwaterbeschikbaarheid, natuur en ecologische waterkwaliteit en ruimtelijk-economische ontwikkelingen. (<i>Begroting IenW, p24</i>).	Provincie zal betrokken blijven bij het IRM, en hierin pleiten voor een integrale benadering, goede afstemming met de gebiedspartners en een goede connectie met het Delta-programma

Zoetwater	In 2025 werken Rijk en regio's aan de invoering van maatregelen die zijn afgesproken in het 'Deltaprogramma Zoetwater Fase 2 2022-2027'. Deze zijn bedoeld om Nederland weerbaar te maken tegen zoetwatertekorten in 2050. Ook werken we aan de onderbouwing van keuzes en maatregelen voor de herijking van de Deltabeslissing 2026 en verankering daarvan in het Nationaal Waterprogramma 2028-2033 (<i>Begroting IenW, p.25</i>).	Ingezette lijn van provincie Utrecht kan worden doorgezet. Utrecht zal in samenwerking met de gebiedspartners toewerken naar een strategie voor de regio met het oog op de Deltabeslissing 2026 en het nationaal waterprogramma.
Bodemkwaliteit	Het kabinet streeft naar een vitale bodem die ook voor toekomstige generaties de noodzakelijke en waardevolle functies kan vervullen. IenW is systeemverantwoordelijk voor de aanpak van bodemverontreinigingen en beleid en regelgeving rondom bodemkwaliteit. De uitvoering hiervan is grotendeels belegd bij decentrale overheden. Hiertoe zijn bestuurlijke afspraken gemaakt voor de periode 2023-2030 (<i>Begroting IenW, p.64</i>).	Positief dat de afspraken die in 2023 voor de periode tot 2030 bestuurlijk zijn gemaakt worden voortgezet (incl. De financiering via Specifieke Uitkeringen Bodem). Er is veel aandacht voor kennisontwikkeling zoals bijvoorbeeld ten aanzien van nieuwe stoffen zoals PFAS. Ook de ondersteuning van bevoegd gezagen ten aanzien van de nieuwe taken onder de omgevingswet wordt expliciet genoemd (m.n. de gemeenten). Op hoofdlijnen dus voortzetting van bestaand beleid.
Bodemvitaliteit	Om de bodem te beschermen en herstellen, is beleid nodig dat breder is dan de aanpak van chemische verontreinigingen. Het bodembeleid komt hiermee in een nieuwe fase waarin de vitaliteit van de bodem het uitgangspunt is (<i>Begroting IenW, p.66</i>).	Goed dat bodemvitaliteit als apart onderwerp wordt genoemd. Dit gaat breder dan alleen de chemische kwaliteit. Verwezen wordt naar de in maak zijnde EU-bodemmonitoringsrichtlijn. Verder dan het volgen van de ontwikkelingen ten aanzien van deze richtlijn gaat het Rijk niet.

Financiën

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/duiding provincie Utrecht
-----------	---	---------------------------------------

Fiscaliteit	Voorgesteld wordt het verlaagde btw-tarief voor het verstrekken van logies binnen het kader van het hotel-, pension- en vakantiebestedingsbedrijf aan personen die daar slechts voor een korte periode verblijf houden (hierna: logies) en voor bepaalde culturele goederen en diensten af te schaffen met ingang van het jaar 2026. (<i>Wetsvoorstel Belastingplan, p. 113</i>).	Deze maatregel heeft betrekking op o.a. culturele goederen en diensten, logies, boeken, musea en sport. De kosten voor de provincie zullen toenemen vanwege de verhoging van het btw-tarief (van 9% van 21%).
Accres Provinciefonds	Het kabinet is van mening dat de bbp-systematiek gemeenten en provincies een stabiele inkomstenbron biedt, inclusief benodigde duidelijkheid over hoe het Gemeente- en Provinciefonds zich over de tijd ontwikkelt. In bijlage 12 Accres Gemeente- en Provinciefonds van deze Miljoenennota staat de budgettaire uitwerking van de koppeling aan het bbp. Ook zijn er enkele aanvullende afspraken gemaakt waar dit kabinet invulling aan geeft. (<i>Miljoenennota, bijlagen, p. 133</i>).	Het accres wordt uitgekeerd conform de BBP-systematiek. Conform bestaande afspraken wordt de aanwezige ruimte onder BTW-compensatiefonds toegevoegd aan de algemene uitkering. Verder wordt de al bekende Bikker-gelden verwerkt in het provinciefonds. En wordt de beheervergoeding vanuit het Subsidiestelsel Natuur en Landschap verhoogd. De precieze financiële effecten voor PU worden op korte termijn doorgerekend op basis van de septembercirculaire en daarna via een Statenbrief met PS gedeeld.

Bestuur

Onderwerp	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/duiding provincie Utrecht
Sterke en weerbare democratie en rechtsstaat	<p>Het kabinet lanceert een agenda voor vernieuwing van de democratie, de rechtsstaat en het bestuur en de controle daarop. Doel is het versterken van het belang van de Grondwet en van grondrechten, van 'checks and balances' in ons democratisch bestel, van rechtsstatelijke instituties en rechtsbeginselen. Hierbij is ook nadrukkelijk aandacht voor de onderlinge samenhang tussen deze thema's. Voor deze agenda is vertrouwen essentieel (<i>Begroting BZK, p. 9</i>).</p> <p>Goed geïnformeerde, kritische en betrokken burgers zijn voor een weerbare democratie onmisbaar. Daarom vergroten we de mogelijkheden voor inwoners om mee te doen in de democratie. We investeren in het</p>	Spiegelen in provincie voor bijvoorbeeld herstel van vertrouwen en inwonerparticipatie.

	<p>versterken van het burgerperspectief en zorgen dat mensen een stem hebben bij belangrijke keuzes over maatschappelijke opgaven, zoals via het nationaal burgerberaad klimaat. Via verdere verankering van participatie in de werkwijze van beleidsvorming en beleidsuitvoering kan meer recht worden gedaan aan de signalen van burgers (<i>Begroting BZK 2025, p. 9</i>).</p>	
Elke regio telt	<p>Dit kabinet hanteert het uitgangspunt dat 'Elke regio telt!'. Rijksbeleid moet oog hebben voor regionale verschillen en investeren in structurele samenwerking met regio's. Het Rijk kijkt in ieder geval kritisch naar de eigen werkwijze en mogelijke belemmeringen van het Rijk om regio's hun kansen en krachten te laten benutten. Nationaal beleid wordt getoetst aan de regionale praktijk en in geval van belemmerende invloed op de regionale ontwikkeling gericht aangepast zodat elke regio telt en zich kan ontwikkelen (<i>Begroting BZK, p. 13</i>).</p> <p>De middelen voor Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en de Regiodeals gaan over van de begroting van het ministerie van BZK naar de begroting van het ministerie van VRO. De minister van VRO is verantwoordelijk voor Regio Deals en Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (<i>Begroting BZK, p. 37</i>).</p>	O.a. regiodeals. Ook relatie met maatschappelijk onbehagen.
Democratische vernieuwing	<p>Een wetsvoorstel tot invoering van een nieuw kiesstelsel voor de Tweede Kamer ter versterking van de regionale band tussen kiezers en gekozenen wordt dit jaar in consultatie gebracht, gericht op tijdige inwerkingtreding voor de volgende verkiezingen (<i>Begroting BZK 2025, p. 11</i>).</p> <p>Het is nodig om vertrouwen in de overheid en de rechtsstaat te herstellen. Vernieuwing van het democratisch stelsel en versterking van de rechtsstaat zijn noodzakelijk. Daarom werken we aan de uitvoering van het advies van de Staatscommissie parlementair stelsel, gaan we aan de slag met de uitkomsten van de Enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening, de Staatscommissie rechtsstaat, het adviescollege inzake de werking van artikel 57 van de Grondwet en met de voorlichting van de Afdeling</p>	Spiegelen in provincie voor bijvoorbeeld herstel van vertrouwen.

	<p>advisering van de Raad van State (<i>Begroting BZK, p. 11</i>).</p>	
<p>Grondrechten / constitutionele toetsing</p>	<p>In een democratische rechtsstaat is constitutionele toetsing van ontwerpregelgeving van groot belang om het risico van ongerechtvaardigde inbreuken op grondrechten te verkleinen. We versterken daarom de constitutionele toetsing voordat wet- en regelgeving in werking treedt. Ook wordt op korte termijn het wetsvoorstel om constitutionele toetsing van wetten aan verschillende grondrechten door de rechter mogelijk te maken in consultatie gebracht. Daarbij werkt het kabinet aan een grondwetsherziening tot invoering van een constitutioneel hof (<i>Begroting BZK, p. 11-12</i>).</p>	<p>Ook van belang voor provincies.</p>
<p>Versterking decentraal bestuur en Actieagenda Sterk Bestuur</p>	<p>Voor het effectief oppakken van maatschappelijke opgaven en het vertrouwen van inwoners in de overheid is een bekwaam en betrokken bestuur essentieel. Dat betekent dat de overheid luistert, leert en snel bijstuurt op signalen uit de samenleving en de uitvoeringspraktijk. Een overheid die de menselijke maat centraal stelt en rekening houdt met verschillen tussen regio's. Om daar een bijdrage aan te leveren worden Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen in staat gesteld om als adequate, zelfstandige en democratisch gelegitimeerde overheidsorganen te functioneren. Vanuit de Actieagenda Sterk bestuur wordt blijvend ingezet op de interbestuurlijke samenwerking en de betrokkenheid van medeoverheden bij beleid en wetgeving. Het is van belang dat overheden op elk moment gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor de grote opgaven waarvoor Nederland gesteld staat. Dit vraagt ook om het eerder en beter betrekken van medeoverheden bij de voorbereiding van beleid en wetgeving. We richten ons op een passende verdeling van taken en bevoegdheden tussen overheden, een goede balans tussen ambities, taken, middelen (financieel en juridisch) en uitvoeringskracht en een versterking van de positie van decentrale volksvertegenwoordigingen en besturen (<i>Begroting BZK, p. 12/13</i>).</p> <p>In 2025 werken we aan de uitwerking van het 'Beleidskader decentraal en gedeconcentreerd bestuur' met criteria voor een passende taaktoedeling en op de verdere</p>	<p>Ook voor de provincie van belang. Met name het genoemde beleidskader decentralisatie en de UDO.</p>

	<p>toepassing van de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO). Voor een goed functionerend decentraal bestuur is adequate en toereikende ondersteuning van volksvertegenwoordigingen van groot belang. Daarom zetten we in 2025 in op de verbetering van de ondersteuning van volksvertegenwoordigers, waaronder de gemeentelijke en provinciale griffie en rekenkamer, alsmede de lokale ombudsfunctie (<i>Begroting BZK, p. 13</i>).</p>	
Beperken SPUKS	<p>De komende tijd wordt gewerkt aan maatregelen om het aantal specifieke uitkeringen te beperken. De budgetkorting van 10% op de relevante specifieke uitkeringen is ingeboekt bij de departementale begrotingen. Het verrekenen van de budgetkorting met de medeoverheden vindt plaats op het moment van de feitelijke overdracht naar het gemeente- of provinciefonds. Daarnaast is het belangrijk dat er een balans blijft tussen bestuurlijke en financiële sturing. Het is daarom van belang dat er alternatieven beschikbaar zijn voor de specifieke uitkering. Vanuit dit vertrekpunt zetten we de eerder voorgenomen wijziging van de Financiële verhoudingswet (Fvw) voort, waarmee het uitkeringsstelsel vernieuwd wordt onder andere door het introduceren van het instrument van de Bijzondere Fondsuitkering (BFU) als volwaardig alternatief voor de specifieke uitkering. Bij de herziening zal rekening gehouden worden met (de budgettaire bijlage bij) het Hoofdlijnenakkoord, in de zin dat specifieke uitkeringen weliswaar blijven bestaan, maar de voorkeur nadrukkelijker uitgaat naar vrij besteedbare uitkeringen, omdat die minder administratief belastend zijn voor medeoverheden (<i>Begroting BZK, p. 13/14</i>).</p>	SPUKS voor provincie.
<p>Ambtelijk vakmanschap</p> <p>(in relatie tot kwaliteit openbaar bestuur en de rechtsstaat)</p>	<p>Teams, leidinggevend en ambtenaren worden ondersteund door gericht bij te dragen aan de ontwikkeling van ambtelijk en democratisch vakmanschap en worden gestimuleerd samen te werken en leren. Er is in de afgelopen jaren samen met de departementen en ambtenaren een gids Ambtelijk Vakmanschap ontwikkeld met (ethische) principes en waarden die centraal staan in het werk. In 2025 willen we de bekendheid daarvan onder rijksambtenaren</p>	<p>Ook binnen de provincie (in het organisatieontwikkelingstraject) vindt ontwikkeling plaats van ambtelijk vakmanschap (waaronder ook tegenspraak).</p>

	<p>verder vergroten. We richten ons in het bijzonder op helpen en leren in en van het werk. Het investeren in opgavecoaches voor complexe maatschappelijke opgaven, is daarbij een van de kernactiviteiten voor 2025.</p> <p>Ook gaan we anders kijken naar het functioneren van ambtenaren. De standaard wordt werken vanuit de opgave, professioneel tegenspraak kunnen bieden waar nodig en werken over organisatiegrenzen heen. Om dit te bewerkstelligen onderzoeken we op welke manier een basisopleiding ambtelijk vakmanschap voor alle rijksambtenaren rijksbreed kan worden geïmplementeerd. In die opleiding kan aandacht zijn voor het vergroten van inzicht en training van vaardigheden in opgavegericht werken, grenzeloos samenwerken, maar ook digitaal vakmanschap en rechtsstatelijke kennis (<i>Begroting BZK, p. 17</i>).</p>	
Interbestuurlijk toezicht	<p>Het Ministerie van BZK werkt aan een slagvaardig en betrouwbaar openbaar bestuur waarop inwoners kunnen vertrouwen.</p> <p>Voor het in stand houden, beschermen en vernieuwen van dit democratisch bestel zet het ministerie uiteenlopende middelen in: wet- en regelgeving, geld, toezicht (het stelsel van interbestuurlijk toezicht), flankerend beleid, en experimenten ten behoeve van onderhoud en innovatie</p> <p>(<i>Begroting BZK, p. 211/212</i>).</p>	Interbestuurlijk toezicht wordt genoemd ter bevordering kwaliteit openbaar bestuur. Is in lijn met ons eigen Beleidskader IBT.
Interbestuurlijk toezicht - Financiën gemeenten	<p>WMO en Jeugdzorg</p> <p>Met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) is afgesproken dat in de toekomst (een nader te bepalen deel) van de Wmo niet langer via de algemene uitkering van het Gemeentefonds gaat, maar via een aparte financiering. Afhankelijk van de gekozen bekostigingsvorm wordt een passende geobjectiveerde indexering onderzocht die ook rekening houdt met de kostenontwikkeling en demografie/vergrijzing. Vooruitlopend op de uitwerking is een jaarlijkse tranche van 75 miljoen euro vanaf 2026 oplopend tot 300 miljoen euro in 2029 gereserveerd voor een aanvullende indexering voor demografie. Het kabinet hevelt deze middelen bij deze</p>	De toevoegingen aan en kortingen op het gemeentefonds zijn van belang voor de financiële positie van de gemeenten.

	<p>Miljoenennota 2025 over naar het accres zodat gemeenten hier rekening mee kunnen houden in hun (meerjaren) begroting. Het kabinet zet de uitvoering van de Hervormingsagenda Jeugd door. De ingeboekte besparing van 511 miljoen euro op de jeugdzorg komt structureel te vervallen (<i>Miljoenennota, p. 65</i>).</p> <p>Overheveling SPUK's naar gemeentefonds</p> <p>In het hoofdlijnenakkoord is aangekondigd dat specifieke uitkeringen worden overgeheveld naar het Gemeente- en Provinciefonds. De efficiëntie korting van 10% vanaf 2026 is budgettair verwerkt in de departementale begrotingen. Het kabinet werkt aan een voorstel om in het aankomende jaar een start te maken met de overhevelingen. Deze nadere uitwerking vindt plaats in overleg tussen Rijk (vakministers), de VNG en het Interprovinciaal Overleg (IPO) (<i>Miljoenennota, p. 65</i>).</p>	
Werken aan een overheid die betrouwbaar, dienstbaar en rechtvaardig is	<p>Met het programma Weerbaar Bestuur zetten we in op het versterken van de weerbaarheid van het bestuur en de veiligheid van decentrale politieke ambtsdragers, ambtenaren en hun organisaties. We zetten in op het lokaal bestuur om bestuurlijke slagkracht te houden en de verbinding te herstellen met mensen met anti-institutioneel gedachtegoed (<i>Begroting BZK, p. 10</i>).</p>	
Ondermijnende criminaliteit	<p>Ondermijnende criminaliteit</p> <p>De aanpak van ondermijnende criminaliteit is een toprioriteit van dit kabinet. Dit doen we langs de vierslag: <u>voorkomen, doorbreken, bestraffen en beschermen</u>.</p> <p>Drie speerpunten krijgen hierbij deze kabinetsperiode extra nadruk:</p> <p>1) We werken aan een weerbare samenleving, waarin de hele maatschappij een rol vervult. We nemen als gehele kabinet verantwoordelijkheid en werken daar met partners actief aan.</p>	<p>Het kabinet investeert structureel ruim € 120 miljoen in de versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit en het beschermen van de democratische rechtstaat. De Provincie Utrecht zet het komende jaar in op de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Weerbaarheid eigen organisatie; • Weerbaarheid gemeenten/organisaties binnen de provincie Utrecht; • Informatie- en kennisdeling; • Maatschappelijke weerbaarheid;

	<p>2) We verstevigen de internationale samenwerking en nemen een voortrekkersrol in EU-verband.</p> <p>3) We intensiveren de aanpak van corruptie door publieke en private partijen weerbaarder te maken en zetten hard in op het bestraffen van corrupt handelen (<i>Begroting J&V, p.12</i>).</p> <p>Met het programma <u>Preventie met Gezag</u> (PmG) voorkomen we dat kwetsbare jongeren in de criminaliteit terecht komen en daarin verder afglijden of doorgroeien. (J&V p13) In 2025 wordt de domeinoverstijgende preventieve en wijkgerichte aanpak voortgezet; hiervoor is vanuit het programma Ondernijning € 99 mln. beschikbaar. (Begroting J&V p71) Het uiteindelijke streven van ons programma is dat alle gemeenten in Nederland profijt ervaren van Preventie met Gezag (<i>Begroting J&V p158</i>).</p> <p>De afgelopen jaren zijn gemeentelijke handhavers meer bestuursrechtelijke en strafrechtelijke taken gaan uitvoeren, ondersteunend aan de politie. Inmiddels zijn er signalen over een groeiend handhavingstekort en mogelijke gevolgen daarvan. Waar toezicht en handhaving ontbreken, lijken burgers minder geneigd om regels na te leven; of ze verliezen het vertrouwen in de overheid... We verkennen hoe gemeenten te ondersteunen bij innovatieve oplossingen voor het handhavingstekort, bijvoorbeeld door de inzet van technologie (<i>Begroting J&V, p. 18-19</i>).</p> <p><i>Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC's)</i> In 2025 ontvangen deze ten behoeve van de RIEC-samenwerkingsverbanden specifieke uitkeringen van in totaal maximaal € 58,1 miljoen. Deze structurele algemene Rijksbijdrage voor de RIEC's is bestemd voor het in lijn met de geldende RIEC-convenanten uitvoeren van de</p>	<p>De provincie werkt hierin samen met het Rijk, provincies, gemeenten en kennispartners zodat we als één overheid optreden die weerbaar is voor invloeden van buitenaf.</p> <p>In onze regio maken de gemeenten Utrecht en Nieuwegein dankbaar deel uit van het programma PmG. Het is positief dat het programma wordt gecontinueerd en het zou mooi zijn als al onze gemeenten er op termijn profijt van zouden hebben.</p> <p>Uit contacten met onze gemeenten horen we regelmatig dat zij onvoldoende toegerust zijn om effectief ondernijning te bestrijden, o.m. door handhavingstekorten. Het is positief dat het Rijk hiervoor aandacht heeft en meedenkt over (technologische) oplossingen. De provincie stimuleert regionale samenwerkingen waarin gebruik kan worden gemaakt van elkaars kracht en expertise in zogenaamde 'flexpools'.</p> <p>Het RIEC Midden-Nederland is een van onze belangrijkste samenwerkingspartners in de bestrijding van ondernijnende criminaliteit. Het is belangrijk dat de bijdrage aan het RIEC wordt voortgezet. NB: vanaf 2025 zijn dit structurele versterkingsmiddelen. RIEC Midden Nederland ontvangt €5.766.000 in 2025. Dat is in lijn met de bijdrage van voorgaande jaren.</p>
--	--	---

	<p>basiswerkzaamheden en integrale versterkingsprogramma's. Daarnaast kunnen de RIEC's de structurele algemene Rijksbijdrage inzetten ten behoeve van regionale prioriteiten (Begroting J&V, p,67).</p> <p>Weerbaarheid In 2025 richten we samen met overheden en maatschappelijke partners een landelijk platform weerbare samenleving in. Doel hiervan is het activeren en actief betrekken van de samenleving zodat we de kracht en bijdragen van burgers, bedrijven en organisaties beter kunnen benutten en inzetten (Begroting J&V, p11).</p> <p>Bibob Inspanningen zijn er op gericht het lokaal bestuur en het bedrijfsleven zo effectief en efficiënt als mogelijk in staat te stellen de veiligheid te vergroten en weerbaar te maken tegen onveiligheid en criminaliteit met een integrale en preventieve aanpak. Door de (wettelijke) toerusting van de burgemeester ten aanzien van zijn openbare orde taak en het aanpakken van criminaliteit tegen en gefaciliteerd door het bedrijfsleven, onder andere door het bewaken van de bestuurlijke integriteit (Bibob) en de inzet van de Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) (Begroting J&V, p. 62).</p> <p>Voortgangsinformatie parlement Het evaluatieonderzoek van de wetswijzigingen van de eerste en tweede tranche van de Wet Bibob wordt in 2024 uitgevoerd. Waarschijnlijk zal de afronding van het onderzoek plaatsvinden medio 2025 (Begroting J&V, p. 184).</p>	<p>Samen met het RIEC Midden-Nederland willen we ook in 2025 weer diverse projecten opzetten om gemeenten te ondersteunen, alsmede kennisbijeenkomsten over ondermijning en de Wet Bibob organiseren.</p> <p>Als provincie bieden wij jaarlijks Bibob-basistrainingen aan, alsook Masterclas-trainingen voor de betrokken functionarissen bij onze 26 gemeenten. Dit doen wij in samenwerking met het RIEC Midden-Nederland. Hierdoor werken wij ook samen met de provincies Flevoland en Noord-Holland.</p> <p>Het Bibob-team van de provincie zorgt hiernaast voor de verdieping van haar eigen kennis door het volgen van extra opleidingen en het deelnemen aan diverse Bibob-overleggen op regionaal- alsook op landelijk niveau.</p> <p>Als provincie houden wij de evaluatie van de Wet Bibob goed in beeld en mogelijk input te kunnen leveren via het IPO.</p>
<p>Weerbaarheid politieke ambtsdragers</p>	<p>Integer en weerbaar bestuur Volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren kunnen met gezag, integer gedrag en respectvolle omgangsvormen het vertrouwen van inwoners winnen. Agressie,</p>	<p>Het programma Weerbaar Bestuur van BZK ter versterking van de weerbaarheid van het decentrale bestuur en de veiligheid van politieke ambtsdragers wordt</p>

	<p>intimidatie en bedreiging in de richting van onze mensen in het openbaar bestuur zijn onacceptabel en ondermijnen het openbaar bestuur. Met het programma Weerbaar Bestuur zetten we in op het versterken van de weerbaarheid van het bestuur en de veiligheid van decentrale politieke ambtsdragers, ambtenaren en hun organisaties. Belangrijke pijlers voor het komende jaar zijn het verder verhogen van bewustwording over risico's bij decentrale volksvertegenwoordigers, goede nazorg na (online) intimidatie of agressie, veilig wonen en het versterken van gemeentelijke processen die kwetsbaar zijn voor ondermijning. In het bijzonder wordt ingezet op ondersteuning van kleinere gemeenten tegen juridische vormen van intimidatie en andere vormen van ondermijning van de democratische rechtsorde, onder meer door de informatiepositie van het lokaal bestuur te versterken. Daarnaast ondersteunen we het lokaal bestuur bij het omgaan met onrust en anti-institutionele tendensen, zoals van soevereinen, met onder andere aandacht voor luisteren en conflictoplossing. We zetten in op het tegengaan van anti-institutioneel-extremisme omdat dit zowel op de korte als de lange termijn een dreiging kan vormen voor onze democratische rechtsorde. Aanhangers van dit gedachtegoed kunnen zich afkeren van de maatschappij. We zetten in op het lokaal bestuur om bestuurlijke slagkracht te houden en de verbinding te herstellen met mensen met anti-institutioneel gedachtegoed."</p> <p>We dienen een wetsvoorstel in bij de Tweede Kamer met daarin een verplichte risicoanalyse integriteit voor kandidaat-bestuurders op decentraal niveau. We komen ook met verplichte kwaliteitseisen voor integriteitsonderzoek (<i>Begroting BZK, p. 10</i>).</p> <p>Subsidies worden verstrekt ter verhoging van de weerbaarheid van het bestuur tegen ondermijning en ter verhoging van de veiligheid van decentrale politieke</p>	<p>voortgezet. De tekst uit de begroting van BZK is in lijn met onze inzet voor Veilige Publieke Taak, binnen eigen organisatie en in de ondersteuning van de gemeenten in Utrecht. De pijlers die genoemd worden komen overeen met de aandachtsgebieden die de provincie heeft in de ondersteuning van gemeenten op Veilige Publieke Taak.</p> <p>De Provincie Utrecht ziet deze taakopvatting breder en ondersteunt alle gemeenten en waterschappen in de provincie.</p> <p>Dit sluit aan bij de behoeften van provincie, waterschappen en gemeenten om op een passende manier om te gaan met mogelijke bedreigingen van de democratische rechtsorde.</p> <p>Deze ontwikkeling komt tegemoet aan de zorgen die decentrale overheden hebben om de kwaliteit en integriteit van het openbaar bestuur te versterken.</p> <p>In de afgelopen jaren zijn er voornamelijk incidentele middelen ter beschikking gesteld. De wens van de provincie is om hier structureel middelen voor beschikbaar te krijgen. BZK streeft hiernaar. Het is nog onduidelijk hoeveel middelen er beschikbaar komen en hoe deze verdeeld worden. Dit wordt het komende jaar verder geconcretiseerd.</p> <p>Dit sluit aan bij de ondersteuning die de provincie aan decentrale politieke ambtsdragers wil bieden, aangezien zij in meerdere mate te maken</p>
--	---	---

	<p>ambtsdragers, ambtenaren en hun organisaties (<i>Begroting BZK, p. 44</i>).</p> <p>Het budget voor weerbaar bestuur wordt substantieel verhoogd (<i>Begroting BZK, p. 38/39</i>).</p> <p>Toenemende nieuwe dreigingen vanuit georganiseerde ondermijnende criminaliteit en geradicaliseerde eenlingen, samen met de dreiging vanuit terrorisme en statelijke actoren, leggen een zware druk op het Stelsel Bewaken en Beveiligen. Personen die door hun werk in dienst staan van de (democratische) rechtsorde worden in hun dagelijks functioneren helaas nog te vaak geconfronteerd met ernstige dreigingen en de noodzaak van beveiliging. Het gaat daarbij onder andere om politici, journalisten, officieren van justitie en rechters. Het is nodig om het Stelsel Bewaken en Beveiligen te vernieuwen tot een Stelsel Beveiligen van Personen. Dit om ernstig bedreigde personen goed te kunnen beveiligen. Hierin is ook een rol weggelegd voor het Team Bedreigde Politici. In 2025 gaan we hiermee door. (<i>Begroting J&V, p. 10</i>).</p>	<p>hebben met ernstige bedreigingen waardoor beveiliging noodzakelijk is. Ook de samenwerking met Politie in het Manifest Weerbaar Bestuur in de Provincie Utrecht is hiermee in lijn.</p>
<p>Sociale Agenda – iedereen doet mee!</p>	<p>Om goed te kunnen leren en jezelf te ontplooiën is mentaal welzijn van leerlingen en studenten van groot belang. Je moet veilig jezelf kunnen zijn. Ongeacht waar je wortels liggen, van wie je houdt en of je man of vrouw bent of je geen van beiden voelt. Met het Wetsvoorstel vrij en veilig onderwijs komt er een meldplicht voor ernstige incidenten en een verplichte aanstelling van vertrouwenspersonen in het funderend onderwijs. Ook breiden we de bestaande meldplicht voor zedenmisdrijven uit: van minderjarigen naar alle leerlingen en studenten. Het wetsvoorstel gaat in 2025 naar de Tweede Kamer en treedt in 2026 in werking. Mbo's, hogescholen en universiteiten krijgen daarnaast een zorgplicht voor sociale veiligheid. • Voor leerlingen die extra ondersteuning of meer uitdaging nodig hebben, verbeteren we het passend onderwijs, zodat leerlingen op een reguliere school de beste ondersteuning krijgen, en we verbeteren het speciaal onderwijs. We zorgen ervoor dat onderwijs en jeugdzorg beter met elkaar samenwerken ten behoeve van het kind en maken daarbij</p>	<p>In het regeerprogramma worden verschillende thema's van de Sociale Agenda benoemd. In de Rijksbegroting zijn er echter geen duidelijke financiële middelen voor beschikbaar gemaakt. Geeft geen extra slagkracht.</p> <p>Als provincie zetten we ons in voor een provincie waarin iedereen mee kan doen, ongeacht afkomst, seksualiteit, sekse of religie e.d. We ondersteunen / werken samen met partijen als Art1 Midden-Nederland (anti-discriminatievoorziening), COC Midden-Nederland en de GGD in hun werkzaamheden voor het tegengaan van uitsluiting en discriminatie.</p> <p>Ook werkt de Sociale Agenda aan laaggeletterdheid i.s.m. partijen in het veld. (zie voor bibliotheken en laaggeletterdheid ook CER.) Er wordt op landelijk niveau (begroting OCW) geen extra financiering vrijgemaakt voor de aanpak van</p>

	<p>maatwerk mogelijk. Zo werken we ook toe naar inclusief onderwijs (<i>Regeerprogramma, p.77</i>).</p> <p>De focus van het Herstelplan kwaliteit onderwijs ligt op het verbeteren van lezen, schrijven en rekenen. We zorgen dat leerlingen op de toekomst en de arbeidsmarkt zijn voorbereid. Daarom hebben we aandacht voor burgerschap en digitale geletterdheid. Zolang het niveau van lezen, schrijven en rekenen van middelbare scholieren die gaan studeren nog niet op orde is, heeft het vervolgonderwijs de opgave om deze vaardigheden op niveau te brengen. Dat voorkomt studievertraging en uitval. Mbo-studenten worden daarom bijgespijkerd. Hogescholen en universiteiten moeten de Nederlandse taalvaardigheid bevorderen en verengelsing terugdringen. Hiervoor breiden wij de zorgplicht in de Wet internationalisering in balans uit.</p> <p>Bibliotheken zijn onmisbaar in de bestrijding van laaggeletterdheid en in de bevordering van leesvaardigheid, leesplezier en digitale geletterdheid. We versterken het bibliotheeknetwerk en de samenwerking tussen bibliotheken, kinderopvang, onderwijs, gemeenten en maatschappelijke organisaties. Ons doel is een doorlopende leeslijn van nul tot honderd jaar. Iedereen in Nederland moet goed kunnen lezen (<i>Regeerprogramma, p. 77</i>).</p> <p>Artikel 1 van de Grondwet verbiedt discriminatie. Discriminatie leidt tot indringend persoonlijk leed en raakt daarnaast ook de samenleving als geheel. Dit kabinet treedt daarom daadkrachtig op tegen discriminatie, racisme, antisemitisme en moslimhaat. Goed bestuur en sterke rechtsstaat zowel op straat als online. De overheid heeft hierin een voorbeeldfunctie. De interdepartementale inzet is naast het bestrijden hiervan ook gericht op het voorkomen hiervan. Voor de preventie en aanpak van alle vormen van discriminatie en racisme zal het kabinet een Nationaal Programma met meerjarenagenda opstellen met de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme. In het najaar wordt</p>	<p>laaggeletterdheid. Het landelijke Actieplan Laaggeletterdheid wordt doorgezet.</p> <p>De 'Sociale Agenda' is geen wettelijke taak. De Rijksbegroting en het Regeerakkoord hebben daarmee in directe zin geen effect op de werkzaamheden en het beleidskader. De Sociale Agenda is wel onderhevig aan geluiden uit de maatschappij en de landelijke overheid, die terugkomen in PS en bij gemeenten. Dit kan leiden tot extra aandacht voor specifieke onderwerpen zoals genoemd in het regeerprogramma (bv laaggeletterdheid, antisemitisme, antidiscriminatie).</p>
--	--	---

	<p>met de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding onder de coördinatie van de minister van JenV een nationale strategie voor de versterking van de aanpak van antisemitisme opgesteld. Ook wordt het Nationaal Plan Versterking Holocausteducatie dit najaar verder uitgevoerd (<i>Regeerprogramma, p. 86</i>).</p> <p>Discriminatie In aanvulling op de paragraaf over discriminatie in hoofdstuk 7, neemt het kabinet extra maatregelen tegen geweld tegen lhbtqi+ personen. Nu het vorige actieplan is geëvalueerd, wordt in het najaar een vervolginzet vormgegeven, gericht op het bevorderen van de veiligheid van de lhbtqi+ gemeenschap. Ook worden maatregelen genomen om (kwetsbare) jongeren te beschermen die worden gedwongen om hun seksuele gerichtheid te onderdrukken. Daarnaast investeert dit kabinet in de bestending van de aanpak door de politie van alle vormen van discriminatie en racisme door het Expertisecentrum Aanpak Discriminatie Politie (ECAD-P) structureel te financieren en het programma Politie voor Iedereen voort te zetten, waarbinnen de Netwerken Divers Vakmanschap (waaronder het Joods politienetwerk en 'Roze in Blauw') een belangrijke rol spelen. Er wordt daadkrachtig opgetreden tegen degenen die zich schuldig maken aan discriminatie, racisme, antisemitisme en moslimhaat, zowel op straat als online. (<i>Regeerprogramma, p. 103</i>).</p> <p>Voor de legitimiteit van de politie moeten burgers erop kunnen vertrouwen dat zij iedereen hetzelfde en neutraal benadert. Daarnaast gaan we door met de aanpak van discriminatie, racisme, antisemitisme en moslimhaat in de samenleving (<i>Begroting JenV, p.15</i>).</p> <p>Overige subsidies. Dit betreffen onder meer subsidies voor het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha), de Fraudehelpdesk, het Meldpunt Online Discriminatie (MOD) en Offlimits (voorheen EOKM) (VI JenV Rijksbegroting 2025, p.72)</p>	
--	---	--

	Meldpunt online Discriminatie (MOD) Het meldpunt online discriminatie is het landelijke meldpunt voor strafbare, discriminerende uitingen online. MOD beoordeelt meldingen en stuurt in geval van strafbare content een verwijderverzoek naar de internetpartij. Daarnaast heeft MOD een belangrijke rol in het creëren van bewustwording van online discriminatie en het tegengaan hiervan (<i>Begroting JenV, p.217</i>).	
--	---	--

Europa

Onderwerp	Passage miljoenennota en Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Asiel en Migratie	<p>Het kabinet maakt zo snel mogelijk in Brussel kenbaar dat Nederland een opt-out van Europese asiel- en migratieregelgeving wil. Zo lang Nederland geen opt-out heeft is de implementatie van het van het Europees Asiel- en Migratiepact essentieel voor het beperken van de instroom in Nederland (<i>Regeerprogramma 2024, p. 20</i>).</p> <p>De asielprocedures worden verkort en versoepeld tot het Europese minimum, bijvoorbeeld door het verkorten van de beroepstermijn (<i>Regeerprogramma 2024, p. 21</i>).</p>	Een opt-out vereist een verdragswijziging en unanieme instemming van alle andere lidstaten. De kans dat dit gaat lukken is miniem.
Schiphol	Het kabinet wil de rechtspositie van omwonenden van Schiphol zo snel mogelijk herstellen en de geluidsbelasting met 20% terugdringen. De lopende Europese procedure Balanced-Approach wordt voortgezet en de resultaten worden in luchthavenverkeerbesluit (LVB) vastgelegd (<i>Regeerprogramma 2024, p. 43</i>).	De balanced-approach procedure is <i>by design</i> heel gelimiteerd en laat maar weinig ruimte om zaken als geluidsoverlast mee te nemen in de overweging. De inschatting van experts is dat de Europese Commissie middels de balanced-approach procedure zal concluderen dat significante krimp in vluchtbeweging onverantwoordelijk is.
Water	Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten voeren ook in 2025 de maatregelen van de stroomgebiedbeheerplannen 2021-2027 uit. Daarnaast loopt het Impulsprogramma Kaderrichtlijn Water (KRW) om met een	Het kabinet koerst nog altijd op het behalen van de KRW-doelen eind 2027, al wordt er nu ook al geanticipeerd op rechtszaken.

	<p>stevige, aanvullende inzet eind 2027 te voldoen aan de Europese eisen. Andere actielijnen hiervoor zijn: (1) het tijdig realiseren van maatregelen en het aanpakken van obstakels in bijvoorbeeld de planning of regelgeving; (2) het uitwerken van integrale, ruimtelijke maatregelen, zoals het beekherstel; (3) er wordt geïntensiveerd op de maatregelen in de stoffenketen, van bron tot zuivering en vergunningverlening en handhaving; (4) afspraken worden verankerd in regelgeving. Hierbij wordt ook invulling gegeven aan de constatering genoemd door de EC in de inbreukprocedure tegen Nederland, die zich met name richt op de regelmatige herziening van verleende vergunningen voor onttrekkingen en lozingen. De tussenevaluatie van de KRW van eind 2024 wordt verwerkt tot concrete afspraken en maatregelen. Daar waar uitzonderingen aan de orde zijn worden deze gemotiveerd en er is aandacht voor het voorkomen en voorbereiden op rechtszaken. De resultaten van deze actielijnen benutten we bij de voorbereiding van de stroomgebiedbeheersplannen 2028-2033. Daartoe wordt in 2025 het KRW-werkprogramma en de resterende beheerskwesties vastgesteld.</p> <p><i>(Begroting IenW 2025, p. 24)</i></p>	
PFAS	<p>De toelating voor het op de markt brengen van stoffen is in hoge mate geharmoniseerd via Europese wet- en regelgeving. Dat maakt ook dat het aanpakken van problemen het best op EU-niveau kan gebeuren. Op die manier is de concurrentiepositie van in Nederland gevestigde bedrijven geborgd. Nederland heeft bijvoorbeeld met vier andere landen een restrictievoorstel opgesteld om alle poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) gelijktijdig aan te pakken. In 2025 wordt hieraan verder gewerkt zodat in 2026 de afrondende Europese besluitvorming plaats kan vinden</p> <p><i>(Begroting IenW 2025, p. 17.)</i></p>	<p>Het kabinet zet in Europees verband de lobby voor een PFAS-verbod voort en anticipeert op uiteindelijke besluitvorming in EU-verband in 2026.</p>
Landbouw	<p>Een actieve inzet en een gelijk speelveld in Europa is voor het verdienvermogen van de agrarische sector cruciaal. We werken aan een stevige agenda om in Europa resultaten te boeken op de inzet in het Hoofdlijnenakkoord en dit</p>	<p>Zoals voorgaande ministers al hebben aangegeven is er weinig bereidwilligheid bij de Europese Commissie om Nederland verder tegemoet te komen. Het direct afschaffen van de mestderogatie is</p>

	<p>regeerprogramma, bijvoorbeeld op het mestdossier, het weer mogelijk maken van de puls visserij en de herijking van Natura 2000 gebieden (<i>Regeerakkoord 2024, p 49</i>).</p>	<p>bijvoorbeeld al omgezet naar een gefaseerd plan obv het NPLG, het afschaffen daarvan zal ook in Brussel opgemerkt zijn. Pulsvisserij is onzeker, Natura2000-herijking is haast onmogelijk.</p>
Natuur	<p>Provincies en departementen met beheerverantwoordelijkheid voor Natura-2000 gebieden kunnen daarbinnen aanpassingen van doelen voorstellen. Waar dit modernisering van Europese natuurbeschermingsregels vraagt, gaan we daarover in gesprek met de Europese Commissie en Europese partners. Ondanks een Nederlandse tegenstem, moet Nederland bovendien aan de slag met de uitvoering van de Natuurherstelverordening door een nationaal natuurherstelplan op te stellen, in eerste instantie gericht op 2030 en zonder nationale koppen (<i>Regeerprogramma 2024, p. 53</i>).</p> <p>Natuurherstelverordening Met deze mutatie wordt 42 miljoen euro overgeheveld vanaf de Aanvullende Post om een nationaal Natuurherstelplan op te stellen. In totaal is er 43,8 miljoen euro beschikbaar, het verschil is afkomstig van artikel 51 op de LVVN begroting. Dit is een Europese verplichting voortvloeiend uit de recent aangenomen Natuurherstelverordening (<i>Bijlagen bij Regeerakkoord 2025, p. 230</i>).</p>	<p>Er ligt een significante opgave op ons te wachten t.a.v. natuurherstel; het is nog onduidelijk welke 'modernisering' het kabinet zoekt.</p> <p>Nu al wordt er 43,8 miljoen beschikbaar gesteld voor een Natuurherstelplan, de verwachting is dat veel van deze gelden uiteindelijk gebruikt moeten gaan worden door de provincies. Het is zaak om als IPO het gesprek aan te gaan met LVVN over de allocatie van deze fondsen. Het zal uiteindelijk over veel meer geld dan dit gaan.</p>
Energie	<p>Het aanpakken van netcongestie vormt ook breder binnen de EU een uitdaging. Wij kijken daarom naar mogelijkheden voor Europese samenwerking. Door verdere integratie van het Europees energienetwerk en verbeterde interconnectie worden vraag en aanbod op elkaar afgestemd (<i>Regeerprogramma 2024, p. 59</i>).</p>	<p>De nieuwe Eurocommissaris voor Energie en Huisvesting heeft netcongestieproblematiek in zijn takenpakket. Daarnaast wil de EU onze energiemarkten verder integreren om uiteindelijk de prijs van energie significant te verlagen.</p>
Europese fondsen	<p>Het kabinet wil bezien hoe nationale inzet voor het stimuleren van bedrijfsleven en kennisinstellingen zo optimaal mogelijk aansluit bij de mogelijkheden van Europese fondsen, zoals Digital Europe, Horizon Europe, InvestEU en Connecting Europe Facility. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door het bedrijfsleven en kennisinstellingen te</p>	<p>Het verder harmoniseren van het Europees en het Nederlandse financieringskader en het stimuleren van het aanvragen van Europese subsidies biedt kansen voor de provincie Utrecht en onze partners. In samenwerking met de publieke partners binnen het European</p>

	<p>stimuleren om hieraan deel te nemen. Deze fondsen zorgen voor toegang tot nieuwe kennis, samenwerkingspartners en (co)financiering van projecten. Een versterkte aansluiting zorgt voor extra innovatiemogelijkheden. Ook zet het kabinet zich ervoor in dat het volume dat de Europese Investeringsbank (EIB) in durfkapitaal investeert fors toeneemt. (<i>Regeerprogramma 2024, p. 122</i>).</p>	<p>Funding Network Utrecht (EFNU) kan nagegaan worden hoe deze kansen verzilverd kunnen worden.</p>
Industrie	<p>Voor de verduurzaming van de industrie zoekt het kabinet zoveel mogelijk aansluiting op het uitroltempo en beschikbaarheid van hernieuwbare energie, zoals windenergie op zee. De Clean Industrial Deal die de Europese Commissie heeft aangekondigd zal de concurrentiekracht en weerbaarheid van de Europese industrie versterken (<i>Regeerprogramma 2024, p. 59</i>).</p> <p>Ook wordt ingezet op het in Europees verband afbouwen van de fossiele subsidies gericht op de energievoorziening, zodat klimaateffecten die gepaard gaan met het gebruik van fossiele brandstoffen Europees geprijsd worden (<i>Regeerprogramma 2024, p. 60</i>).</p>	<p>Het kabinet wil aansluiting vinden op de Clean Industrial Deal waar de EU werk van wil maken. Dat komt handig uit want het is de portefeuille van Wopke Hoekstra. Die deal zelf moet nog wel vorm krijgen.</p>
Europese Samenwerking	<p>Nederland zal EU-initiatieven altijd zorgvuldig toetsen. Er komt een Europawet, met inbegrip van een regeling van informatievoorziening en procedures bij voorbereiding en totstandkoming van Europese wetgeving. Europese wetgeving moet niet verder gaan dan strikt noodzakelijk, uitvoerbaar zijn en rekening houden met de geografische, economische en demografische verschillen tussen lidstaten. Het kabinet zal daarbij oog hebben voor de impact van Europese wetgeving op de opgaven in Nederland. En niet op ieder terrein is Europese wet- en regelgeving gewenst. Lidstaten kunnen ook samenwerken zonder dat Brussel er aan te pas komt. Steeds moet worden bekeken welke onderwerpen zich voor welke aanpak lenen. Het kabinet stelt daarbij prioriteiten (<i>Regeerprogramma 2024, p. 114</i>).</p>	<p>Nederland wil meer gaan letten op het subsidiariteitsbeginsel. De aangekondigde Europawet beslaat haast uitsluitend de wijze waarop de Rijksoverheid in het algemeen en de Kamers specifiek aangesloten zijn op de Europese besluitvorming. Deze passage is merkbaar kritischer over Europese samenwerking dan de voorgaande Regeerakkoorden.</p>
Economie en ondernemingsklimaat	<p>Het kabinet zet geen nieuwe nationale koppen op Europees beleid en heroverweegt en schrapt waar nodig en mogelijk bestaande nationale koppen die zorgen voor extra</p>	<p>EZ blijft alert op regeldruk en wil nadrukkelijk nationale koppen (het</p>

	<p>regeldruk op basis van bestaande en aanvullende inventarisaties (<i>Begroting Economische Zaken, p. 15</i>).</p> <p>Het mkb wordt in 2025 verder ondersteund in het digitaliseren van hun bedrijfsprocessen vanuit de Smart industry schaalessprongagenda 2022-2026 en de European Digital Innovation Hubs (EDIH's), met zes actieve hubs in Nederland met financiering van de Europese Commissie uit het Digital Europe budget en cofinanciering van het Ministerie van EZ, het Ministerie van BZK en de regio's (<i>Begroting Economische Zaken, p. 19</i>).</p> <p>Het Ministerie van EZ werkt aan een effectieve implementatie van Europese regelgeving en inrichting van het toezicht in Nederland (Digital Services Act, Data Governance Act, Data Act, AI Act, eIDAS). Daarnaast zet het Ministerie van EZ in 2025 gezamenlijk met de toezichthouders in op het uitvoeren van een midterm-review van de Europese digitale regelgeving (<i>Begroting Economische Zaken, p. 20</i>).</p> <p>Volgende financiering voor bedrijven blijft een uitdaging voor het beleid van het Ministerie van EZ op Europees niveau. In 2025 richten we ons op het verkennen en optimaal benutten van Europese financieringsmogelijkheden, zoals de EU-meerjarenbegroting, de Europese Investeringsbank, de kapitaalmarktunie versterken, en projecten in het kader van de Technical Support Instrument voor hervormingen en investeringen (<i>Begroting Economische Zaken, p. 24</i>).</p>	<p>zogenoemde <i>goldplaten</i>) op Europees beleid voorkomen.</p> <p>De provincie is onderdeel van een van de 6 genoemde EDIH's, de <i>Dutch Societal Innovation Hub</i></p> <p>De aangekondigde midterm review van Europese digitale regelgeving kan aangegrepen worden door de decentrale overheden om hun ervaringen met de cumulatieve regeldruk voortkomend uit de digitaliseringswet- en regelgeving te duiden.</p> <p>De verdere integratie van de banken- en kapitaalsectoren van Europe biedt significante financieringskansen voor het Utrechtse (groot-)bedrijfsleven. De Technical Support Instruments genoemd door het ministerie van EZ kunnen ook gebruikt worden door de provincie, al hebben we niet eerder gebruik gemaakt van die mogelijkheid.</p>
Klimaat en Groene Groei	<p>Het Ministerie van KGG wil zorgen voor een snelle planning en uitrol van een waterstofnetwerk op EU-niveau die de vraag kan helpen stimuleren. Via energiediplomatie zet het Ministerie van KGG in op import-exportketens met een brede groep landen van binnen en buiten Europa ten behoeve van diversificatie en weerbaarheid. (<i>Begroting Klimaat en Groene Groei, p. 13</i>)</p> <p>Het klimaatbeleid is zowel nationaal als Europees en internationaal. Ook zetten we in EU-verband in op het wegnemen van obstakels voor de klimaat- en</p>	<p>Het stimuleren van waterstof als energiedrager van de toekomst heeft consequenties voor het Utrechts waterstofconvenant en voor onze mobiliteit; Rotterdam wordt voorzien als voornaamste invoerhaven van waterstof waarna dat via de Noordzee-Baltische en Rijn-Alpen corridors door de provincie Utrecht zal worden verscheept en vervoerd.</p> <p>Het bemensen van de energietransitie met afdoende</p>

	<p>energietransitie, bijvoorbeeld op het gebied van vergunningsverlening en voldoende technisch geschoolde werknemers (<i>Begroting Klimaat en Groene Groei, p. 15</i>).</p>	<p>technisch opgeleide krachten is ook een uitdaging in Utrecht. Zodoende kunnen initiatieven daartoe ook voor ons interessant zijn.</p>
<p>Landbouw, visserij, voedselzekerheid en natuur</p>	<p>De Europese Commissie is gestart met een evaluatie van de Nitraatrichtlijn. In het kader van deze evaluatie zal het kabinet (zo mogelijk in samenwerking met gelijkgestemde lidstaten) inzetten op gewenste aanpassingen van de richtlijn, waaronder het schrappen van de norm van 170 kg/ha stikstof uit dierlijke mest (<i>Begroting LVVN, p. 10-11</i>).</p> <p>Het kabinet zet daarnaast in op het opschalen van de toepassing van RENURE (bewerkte dierlijke mest), zodra de Europese besluitvorming hierover is afgerond. Dit betekent dat na publicatie van een aanpassing van de Nitraatrichtlijn hiertoe, zo snel mogelijk de nationale regelgeving voor het toepassen van RENURE in werking treedt (<i>Begroting LVVN, p. 11</i>).</p> <p>De in Nederland geldende wetten en regels voor landbouw en natuur zijn voor een belangrijk deel afkomstig uit de Europese Unie. Het kabinet wil daar op een aantal punten wijzigingen in voorstellen, onder andere voor regels rond natuur, mest, pulsvisserij en biotechnologie. Tegelijkertijd zullen we nieuwe wet- en regelgeving aan de voorkant scherper juridisch toetsen om rechtszaken achteraf te voorkomen (<i>Begroting LVVN, p. 15</i>).</p> <p>Het kabinet wil onnodige nationale koppen op Europese regelgeving voorkomen en in beeld brengen waar er nu sprake is van die koppen (<i>Begroting LVVN, p. 16</i>).</p>	<p>Als het lukt om de stikstof uit dierlijke mestnorm uit de nitraatrichtlijn te halen zou dat significante impact hebben op ons landbouwbeleid, het is in deze fase moeilijk om een inschatting te geven in hoeverre dit haalbaar zal zijn.</p> <p>Al langer zet Nederland zich in voor het in Europees verband toestaan van RENURE, het wordt gezien als een essentieel onderdeel van het oplossen van het mestoverschot.</p> <p>Op het landbouw- en natuurdossier is dit kabinet uiterst kritisch op het huidig Europees kader en zet het actief in op een serie aan uitzonderingen en aanpassingen. Ook wil het kritischer kijken naar historische en toekomstige <i>goldplating</i> (een nationale 'kop' boven op Europese wet- en regelgeving). Het valt nog te bezien hoe effectief het kabinet zal zijn omtrent het regelen van die aanpassingen en uitzonderingen, de Europese Commissie is kritisch.</p>

Data / Digitalisering

Onderwerp (zoekterm)	Passage Regeerprogramma, Miljoenennota en/of Rijksbegroting	Toelichting/Duiding provincie Utrecht
Digitalisering	Verdere digitalisering in de bouwketen kan de versnelling van de bouw ondersteunen,	Het DSGO is een belangrijk onderdeel om mee aan de slag te

	<p>bijvoorbeeld door een brede toepassing van het Digitaal Stelsel Gebouwde Omgeving (DSGO) (<i>Regeerprogramma 2025, p. 33</i>).</p> <p>Zo ondersteunen wij de toepassing van innovatieve stal- en managementmaatregelen, innovaties voor weerbare teelten, visserij, robotisering, en digitalisering (<i>Regeerprogramma 2025, p 50</i>).</p> <p>Innovatieve economie stimuleren. Op lange termijn blijft Nederland tot de koplopers behoren op het gebied van innovatie en digitalisering in Europa en daarbuiten. Dit komt de productiviteit van Nederland ten goede. We moedigen aan dat nieuwe kennis niet op de plank blijft liggen, maar wordt toegepast in producten en diensten en bijdraagt aan maatschappelijke opgaven en arbeidsbesparende innovaties. Het kabinet stimuleert ondernemerschap binnen kennisinstellingen en bevordert startups en scale-ups om door te groeien tot innovatieve koplopers. Het kabinet houdt vast aan de doelstelling dat Nederland in 2030 3% van het bruto binnenlands product uitgeeft aan publieke en private investeringen in onderzoek en ontwikkeling (R&D) (<i>Regeerprogramma 2025, p. 118</i>).</p>	<p>gaan. Dit betekent ook digitaal vaardige collega's die hieraan werken.</p> <p>Aandacht nodig voor digitalisering / data gedreven werken bij dit team.</p> <p>Samenwerking met (digitaliserings) partners, zoals kennisinstellingen. En zelf het lef hebben om te durven innoveren (al dan niet in samenwerking met die partners)</p>
Technologieën	<p>Een ander voorbeeld van hoe het zetten van beleidsdoelen innovatie kunnen stimuleren, is inclusieve technologie. Met de juiste technologische begeleiding kunnen ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zich inzetten om waardevol werk te verrichten. Op deze manier wordt het onbenut arbeidspotentieel ingezet (<i>Miljoenennota 2025, p. 75</i>).</p> <p>Nieuwe technologie, zoals artificial intelligence (kunstmatige intelligentie; AI), zou in de toekomst een positief effect op de groei van de productiviteit kunnen hebben, maar de rol blijft voorlopig onzeker (<i>Miljoenennota 2025, p. 28</i>).</p>	<p>Toegankelijkheid wordt al opgepakt, maar kan nog breder, o.a. in samenwerking met HR. Het is niet altijd makkelijk om personeel te vinden, door hier goed mee om te gaan wordt de vijver om uit te vissen groter.</p> <p>“De rol blijft voorlopig onzeker” is een zin waar we als provincie over na moeten denken. Willen wij actief aan de slag met AI? Of juist niet? In elk geval moeten we er kennis van en beleid op hebben. En vergeet</p>

	<p>Zo zet het kabinet in op het borgen van publieke waarden bij nieuwe technologie, gegevensuitwisseling en AI-systemen. Burgers moeten kunnen weten hoe een (geautomatiseerd) besluit tot stand is gekomen en het moet duidelijk zijn welke rechtsmiddelen er bestaan. Met onder meer wetgeving wordt daarom werk gemaakt van meer transparantie en betere rechtsbescherming bij de inzet van algoritmes. Daarbij wordt tevens toezicht op naleving van (Europese) wetgeving versterkt. Ten aanzien van het gebruik van modellen door de overheid in het beleidsproces bevorderen we dat deze openbaar en transparant zijn, met bijsluiter zodat duidelijk is wat de beperkingen zijn en waar ze wel en niet voor gebruikt kunnen worden (<i>Regeerprogramma 2025 p. 89</i>).</p>	<p>hierbij de ethiek, algoritmeregisters, etc niet.</p> <p>Transparantie, ethiek, algoritmeregister. Het is van belang dat we hier concrete acties van maken en beleid vormen om aan de (nieuwe) wetgeving te voldoen. Dit betekent onder andere onze huidige data strategie uitwerken tot concrete acties.</p>
Monitor/dashboard	<p>CBS (2023). Monitor Brede Welvaart en de Sustainable Development Goals 2023 (<i>Miljoenennota 2025, p. 81</i>).</p>	<p>Inzicht geven d.m.v. een monitor / dashboard. Hiervoor hebben we digitaal vaardige beleidsmedewerkers nodig die ook weten hoe dit het beste vormgegeven / getoond kan worden (en uiteraard inhoudelijke kennis nodig hebben), belangrijk UPP-vraagstuk.</p> <p>En we hebben data-analisten nodig die kunnen helpen de monitor vorm te geven. Naast de Brede Welvaart Monitor zijn er nog vele andere monitoren (in oprichting), waaronder de Klimaatmonitor.</p>
Informatievoorziening	<p>Verbetering informatievoorziening in en rond begrotingen (<i>Bijlagen miljoenennota 2025, p. 145</i>).</p> <p>En het ministerie van Financiën experimenteert verder met <i>linked data</i> technologie (<i>Bijlage Miljoenennota 2025, p 146</i>).</p>	<p>Als het Rijk het beter op orde wil hebben, dan kunnen wij wellicht meeliften / zorgen dat we gelijk blijven.</p> <p>Een experiment om goed in de gaten te houden. En een keuze maken: doen we mee met het experiment? Of wachten we de uitkomsten af. Begrijpen we als provincie wat linked data is?</p>

	<p>Er wordt daarom onder andere verder ingezet op het versterken van de positie van de functionaris voor gegevensbescherming, ontwikkeling van rijksbreed beleid over de richtlijnen voor online monitoring, het creëren van meer grip op internationale gegevensstromen en het zorgen voor passende, moderne wet- en regelgeving op dit gebied alsmede de strikte inzet van gezichtsherkenning en geautomatiseerde besluitvorming door de overheid heeft tot gevolg dat de rechtsstaat wordt versterkt en vertrouwen bij de burger deels kan worden hersteld. <i>(Regeerprogramma 2025, p. 88).</i></p> <p>Omdat we willen sturen op de gemeten staat van de natuur wordt de natuurmonitoring versterkt en geïntensiveerd, mede in het kader van de Natuurherstelverordening. Zo wordt de daadwerkelijk gemeten staat van de natuur leidend voor verdere ontwikkelingen in het landelijk gebied. Dit is ook van belang om een alternatief te vinden voor de kritische depositiewaarde (KDW) in de wet. De natuurdoelanalyses besteden daarom, naast stikstof, ook aandacht aan andere drukfactoren. Er wordt ingezet op verbeterde VHR-monitoring, voor betere, meer uniforme en gebiedsgerichte data binnen en buiten natuurgebieden, en meer inzicht in systeemherstel en effectiviteit van maatregelen. In het najaar van 2024 wordt de Kamer geïnformeerd over het Verbeterprogramma VHR-Monitoring. De Nationale Databank Flora en Fauna wordt in 2025 publiek opengesteld. <i>(Regeerprogramma 2025, p. 53).</i></p>	<p>De rol functionaris gegevensbescherming dient bij ons ook versterkt te worden</p> <p>De opgestelde richtlijnen voor online monitoring moeten wij vertalen naar onze richtlijnen</p> <p>Wet- en regelgeving voor o.a. gezichtsherkenning: weten we waar we dit toepassen? Of we camera's hebben die het zouden kunnen toepassen (weten we zeker dat het uitstaat?)</p> <p>Wet- en regelgeving voor geautomatiseerde besluitvorming: hiervoor moet o.a. een algoritme register worden opgesteld.</p> <p>Aandacht nodig voor digitalisering / data gedreven werken bij dit team</p>
--	---	---